

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Integrace Ruské národnostní menšiny do České společnosti

Integration of Russian national minority into the Czech society

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

PhDr. Marina Luptáková, Th.D.

Autor:

Klára Chocholoušová

Praha 2018

Poděkování

Velice děkuji paní PhDr. Marině Luptákové, Th.D. za vedení mé bakalářské práce, za poznámky, náměty a povzbuzení během zpracovávání textu. Dále děkuji všem respondentům, za jejich čas a ochotu sdílet své životní příběhy a osobní informace. V neposlední řadě bych ráda poděkovala své rodině a přátelům za podporu, kterou mi při psaní bakalářské práce projevovali.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci „Integrace Ruské národnostní menšiny do České společnosti“ vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 25. 04. 2018.

Klára Chocholoušová

Obsah

Úvod.....	1
1. Teoretická část	3
1.1. Přehled základní terminologie	3
1.2. Ruská emigrace do Česka v historickém kontextu.....	7
1.2.1. Prvorepubliková migrace (1918–1948).....	7
1.2.2. Socialistická migrace (1948–1989).....	10
1.2.3. Postsocialistická migrace (po roce 1989).....	13
1.3. Ruská národnostní menšina	17
1.3.1. Možnosti pobytu na Českém území pro cizince.....	17
1.3.2. Proces získání českého občanství.....	20
1.3.3. Ruská emigrace a menšina v číslech (statistiky).....	20
1.4. Život ruské národnostní menšiny v České republice.....	22
1.4.1. Zaměstnání	22
1.4.2. Vzdělávání dětí.....	24
1.4.3. Sdružování ve spolcích a jiných organizacích	26
1.4.4. Centra migrace	29
1.5. Kulturní specifika ruské národnostní menšiny	30
1.5.1. Ruská mentalita	30
1.5.2. Ruský jazyk	31
1.5.3. Religiozita	32
1.5.4. Ruské svátky	33
1.6. Vztahy menšiny a majoritní společnosti.....	35
1.6.1. Vztah Čechů vůči Rusům	35
1.6.2. Vztah Rusů vůči Čechům.....	36
1.6.3. Mediální prezentace menšiny.....	37
2. Praktická část	38
2.1. Kazuistika: Klaudie (29).....	39
2.2. Kazuistika: Vladislav (33).....	42
2.3. Kazuistika: Ksenia (28)	46
2.4. Kazuistika: Elena (35)	49
2.5. Kazuistika: Alexey (24).....	53
2.6. Kazuistika: Vasilina a Kristina	56
2.7. Kazuistika: Vladislav (29).....	59
2.8. Kazuistika: Mustafa (29)	62
2.9. Kazuistika: Nikolaj (20)	65
2.10. Shrnutí výzkumu.....	68
Závěr.....	70

Úvod

Cílem této práce je mapovat život ruské národnostní menšiny na území České republiky. Práce se však neomezuje na pouhé popsání aktuální situace národnostní menšiny, nýbrž zmiňuje i postavení zbytku ruské emigrantské komunity. Je tomu tak proto, že právě ze členů ruské diaspory, tedy Rusů dlouhodobě pobývajících na českém území se postupem času stává ruská národnostní menšina. Opomenutí zbytku emigrantské komunity by tudíž omezilo komplexní pohled na téma integrace ruské národnostní menšiny do české společnosti.

Do tématu uvozuje kapitola věnovaná historii. Pro účely této práce je kapitola rozdělena do tří podkapitol podle tří svérázných období v historii ruské migrace do Česka. Každá z těchto podkapitol pak nabízí pohled na historickou situaci v na území obou států, tedy jak Ruska (případně Sovětského Svazu) tak Česka (případně Československa). Popisuje také specifika jednotlivých migračních vln, okolnosti migrace a situaci emigrantů po příchodu na naše území.

Ve druhé kapitole se pak práce zabývá aktuální situací migrantů v Česku a legislativním zakotvením migrantů, emigrantských komunit a národnostních menšin v českém právním řádu. Jsou zde popsány jednotlivé typy povolení k pobytu na základě, kterých mohou cizinci ruské národnosti v České republice pobývat. Na to volně navazuje část popisující proces, kterým musí cizinec projít při žádosti o české státní občanství. Kapitola také krátce shrnuje statistiky týkající se emigrantské komunity a národnostní menšiny.

Třetí kapitola se pak vztahuje k životu ruské národnostní menšiny v Česku. Snaží se vystihnout uplatnění Rusů na českém pracovním trhu. Zabývá se tím, ve kterých oborech a na jakém typu pozice se nejčastěji uplatňují. Zmiňuje také sféru soukromého sektoru a fenomén etnické ekonomiky který lze u ruské komunity zaznamenat. Dále se kapitola zaměřuje na vzdělávání dětí ruské diaspory, možnosti zapojení do vzdělávacího systému a pomoc která je dětem nabízena pro lepší integraci. Kromě toho lze ve třetí kapitole nalézt informace o spolcích a organizacích zaměřených na ruskou emigrantskou komunitu. Kapitolu pak uzavírá stručné zmapování prostorové dislokace ruské diaspory a koncentrovanost která je pro ni specifická.

Následuje kapitola zabývající se kulturními specifiky Rusů. Zmapování této oblasti je naprosto nezbytné pro pochopení socio-kulturních odlišností ruských migrantů. Ruská mentalita a národní charakter jsou popsány jen stručně, aby se práce vyvarovala šíření kulturních stereotypů. Dále jsou popsány rozdíly mezi českým a ruským jazykem a také problémy a těžkosti, které z těchto rozdílů plynou, když se příchozí emigranti učí češtinu. Navazuje krátká část zabývající se religiozitou Rusů a pravoslavnou církví jakožto nejsilnější

církví v Rusku ale také součástí tradice a ruské kultury. Dále jsou popsány svátky a způsoby jejich slavení od pohanských tradic které přetrvaly do dnešních dní, přes křesťanské svátky, po světské a státní svátky.

Teoretickou část práce pak uzavírá kapitola zabývající se vztahy mezi menšinou a majoritní společností. Pohled Čechů na cizince obecně, ale i specificky na Rusku menšinu. Práce se nevyhýbá ani tématům jako je xenofobie postsocialistického státu jež byl dlouhou dobu před cizinci uzavřen, historické zatížení vztahu Čechů vůči Rusům nebo mylná identifikace jiných slovanských národů jako Rusů a z toho plynoucí negativní postoje vůči ruské menšině. Zpracován je také postoj emigrantské komunity vůči České republice a českému národu. Dále je popsána skrytá i otevřená diskriminace a přetrvávající negativní naladění české společnosti vůči cizincům. Závěr práce je pak věnován mediální prezentaci menšiny a dopady na každodenní život ruské diaspory.

Praktická část této práce byla zpracována formou kvalitativního výzkumu. Výzkum je postaven na polo standardizovaných rozhovorech s deseti osobami ruské národnosti, které získali české státní občanství, přičemž respondenti byli získáni metodou sněhové koule.

V rozhovorech byli respondenti dotazováni na narativní linku jejich života od nejranějšího dětství v Rusku, přes dětství, po důvody k imigraci z Ruska. Poměry, ze kterých jedinec pochází totiž významně ovlivňují jeho chování, hodnoty i schopnost adaptace po celý zbytek života.

Dále se práce zabývá obdobím v životě emigrantů před získáním českého občanství. Od příchodu do země, po zařazení do vzdělávacího systému nebo na pracovním trhu. Také mapuje pomoc, které se nově příchozím cizincům dostalo pro rychlejší adaptaci na nové prostředí a integraci do společnosti, ale také diskriminaci, se kterou se setkali, v jakém prostředí a jakých situacích. V neposlední řadě byla posuzována míra integrace jednotlivých respondentů na základě zvládnutí českého jazyka, začlenění do české společnosti a postojům vůči České republice a Čechům.

Kromě životního příběhu respondentů, aktuálních názorů a plánů do budoucna byli někteří osloveni i ve sporných oblastech teoretické části této práce a požádáni o názor na dané téma, což pomohlo k vykrytí finální podoby této práce. Některé oblasti v teoretické části jsou tedy psány komparací několika knižních zdrojů, přičemž k dotvoření finálního náhledu na danou problematiku dopomohly informace získané z rozhovorů s respondenty.

1. Teoretická část

1.1. Přehled základní terminologie

Následující kapitola se věnuje vysvětlení odborných pojmů bezprostředně souvisejících s tématem pojednávaným v této práci. Odborné termíny, které jsou zde vysvětlené se prolínají celou prací a upřesnění jejich významu je klíčové pro pochopení celé práce a zamezení případným nedorozuměním, ke kterým by mohlo dojít při odlišném výkladu daného termínu.

1.1.1. Národnostní menšina

Národnostní menšina je skupina osob s českým stáním občanstvím, trvale žijících v České republice hlásící se k jiné než české národnosti. Tato skupina je v zemi zpravidla menšinou a od většinové společnosti se může odlišovat etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi. Společně pak jedinci projevují přání být uznáni jako národnostní menšina a výše zmíněné kulturní dědictví v rámci národnostní menšiny uchovávat a rozvíjet.

Príslušníci národnostní menšiny jakožto občané České republiky mají stejná práva jako majoritní společnost. Specifickými právy národnostních menšin se pak zabývá zákon č. 273/2001 Sb. který zaručuje např: svobodnou volbu příslušnosti k národnostní menšině, právo na užívání jména a příjmení v jazyce národnostní menšiny, právo na užívání jazyka národnostní menšiny v úředním styku a před soudy a další.¹

1.1.2. Cizinec

V Českém právním řádu je cizinec chápán jako fyzická osoba, která není občanem České republiky, a není občanem jiné členské země Evropské unie.² Cizinci mají stejná práva a povinnosti jako občané České republiky. Existují omezení v právech specificky pro cizince jako např. omezení možnosti volit, omezení možnosti být volen a omezení možnosti být členem české politické strany.³ Většina práv a povinností cizinců je v české legislativě řešena zákonem č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky. Významným zákonem také upravujícím poměry cizinců v Čechách je pak zákon č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém.

---

¹ Zákon č. 273/2001 Sb. o právech příslušníků národnostních menšin [cit. 2019-03-06] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-273>

² Zákon č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém. [cit. 2019-03-06] Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-91>

³ KOLMAN, Petr. *Veřejné právo – Proč cizinec nesmí být členem české politické strany?* [online]. 26.01.2016 [cit. 2019-03-06]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/verejne-pravo-proc-cizinec-nesmi-byt-clenem-ceske-politicke-strany?browser=mobi>

1.1.3. Migrace

Migrace je proces, při kterém dochází k přesunu osob nebo skupin osob v prostoru. Může se jednat jak o přesun v rámci jednoho státu, tak o přesun mezi různými státy. Důvody k tomuto přesunu mohou být ekonomické, sociální nebo politické. Pro účely této práce je podstatná migrace mezi státy, konkrétně pak mezi Ruskou federací a Českou republikou.

Nejnámější dělení migrace je na emigraci (vysvĕhovalectví) a imigraci (přistĕhovalectví). Emigrace oznaĕuje migraci smĕřující smĕrem ven. Obvykle jde o opuštění rodné země, případně místa dlouhodobého pobytu a přesun na nové místo. V kontextu této práce se tedy bude nejčastĕji jednat o emigraci z Ruska. Pojem imigrace naopak popisuje migraci smĕrem dovnitř, je obvykle spojena s cílovou destinací migrujících osob. V kontextu této práce bude popisována imigrace do České republiky.⁴

1.1.4. Integrace cizinců

Spolu s narůstající migrací musejí jednotlivé státy reagovat na potřeby mĕnící se společnosti. Jednou z těchto potřeb je potřeba integrovat novĕ příchozí do většiny společnosti. Sociální integraci se rozumí nejvyšší forma začleňování človĕka do lidské společnosti. Začleňování cizinců se pak soustředí na začleňování cizinců do majoritní společnosti a tím předcházení segregaci, rasové nebo národnostní diskriminaci a konfliktům.

Existuje několik přístupů k integraci cizinců. Volba přístupu vĕdy záleží na historických zkušenostech a kulturních specifikách konkrétní země.⁵ V současnosti se zdají být nejpopulárnĕjšími přístupy k integraci asimilace cizinců a vytvoření multikulturní společnosti.

1.1.5. Asimilace

Je jedním ze způsobů integrace cizinců. Předpokládá kompletní přijetí jazyka, hodnot, a kultury majoritní společnosti cizince. Při asimilaci se cizinec vzdává socio-kulturních specifik která jsou mu vlastní a zcela přijímá socio-kulturní specifika společnosti do které se asimiluje. Za hlavní výhodu asimilace je obecnĕ považováno nevzniknutí konfliktu mezi majoritní společností a menšinou na etnickém základĕ, jelikož menšina se své etnické identity vzdá a dochází tak k celkovĕmu splynutí s většinou společností. Jako hlavní nevýhoda se pak uvádí ztráta hodnot rodné kultury, které by v jinĕm přístupu k integraci mohly společnost obohatit.⁵

---

⁴ PEŠKOVÁ, Michaela. *Jsem imigrant: Ja – immigrant: imigranti z bývalých zemí SSSR v České republice (str. 11–16)*. Ústí nad Labem: Vlasta Králová, 2006. ISBN 80-87025-07-5.

⁵ MAREŠ, Miroslav. *Etnické menšiny a česká politika: analýza stranických přístupů k etnické a imigrační politice po roce 1989 (str. 13–17)*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. Politologická řada. ISBN 80-7325-050-0.

1.1.6. Adaptace

Je chování, které umožňuje přežití, díky přizpůsobení se podmínkám prostředí, ve kterém se daný jedinec nachází. Rozlišujeme adaptaci na úrovni biologické a adaptaci na úrovni psychologické. V kontextu této práce je důležitá adaptace na psychologické úrovni. Tato je člověku vlastní již od narození, jelikož novorozené dítě se již od prvních dnů přizpůsobuje lidské společnosti a učí se v ní žít. Adaptace nutná následkem migrace je pak podstatně složitějším a komplexnějším procesem, jehož náročnost se liší v závislosti na rozdílnosti kultury a společnosti rodné země a cílově destinace.⁶

1.1.7. Multikulturalismus

Je dalším populárním modelem integrace cizinců do společnosti. V tomto modelu si i minoritní skupina i majoritní společnost zachovávají veškerá svá kulturní specifika. Tento model staví na tom, že etnická identita, kterou sebou cizinec přináší je bohatstvím, které by se nemělo obětovat v zájmu zamezení střetávání kultur. Etnické skupiny jsou brány jako rovnoprávné při vyjadřování své kultury. Za klíčovou se při tomto přístupu považuje aktivní účast všech skupin na veřejném dění a společenském životě.⁵

1.1.8. Segregace

Je pojem popisující situaci kdy národnostní menšina a majoritní společnost koexistují ve stejném prostoru bez významného vzájemného ovlivňování se. Toto může být provázeno fyzickým vyčleněním menšiny od většinové společnosti, které bývá doprovázeno předsudky, o méněcennosti menšiny. Vždy se jedná o obrannou strategii většiny, která se tím snaží chránit vlastní integritu. Pokud situace nastane na popud menšiny, je nazývána separace.⁷

1.1.9. Marginalizace

Marginalizace je proces vzniku marginálních skupin. Marginální skupina, je skupina majoritní společností vytlačovaná na okraj pro svou zjevnou odlišnost. Marginální skupiny mívají tendenci žít pospolu ve vyčleněných čtvrtích či na okrajích měst. Vytlačování majoritní společností může mít za následek odmítání hodnot většinové společnosti a z toho plynoucí následné problémy.⁸

---

⁶ PAULÍK, Karel. *Psychologie lidské odolnosti (str. 13–19)*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2017. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5646-2.

⁷ ČENĚK, Jiří, Josef SMOLÍK a Zdeňka VYKOUKALOVÁ. *Interkulturní psychologie: vybrané kapitoly (51-52)*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5414-7.

⁸ BHALLA, A. S. *Globalization, growth and marginalization (str. 48-50)*. New York: St. Martin's Press, 1998. ISBN 031221278X.

1.1.10. Mezinárodní ochrana

V případě že je osoba ve své rodné zemi pronásledována nebo má odůvodněné obavy z pronásledování pro své pohlaví, rasu, národnost, náboženství, příslušnost k určité sociální skupině nebo uplatňování politických práv, má právo zažádat o mezinárodní ochranu. Tato ochrana může být poskytnuta ve dvou formách a sice formou azylu anebo formou doplňkové ochrany. O přidělení nebo nepřidělení mezinárodní ochrany rozhoduje Ministerstvo vnitra České republiky, konkrétně pak oddělení mezinárodní ochrany.⁹

1.1.11. Předsudky

Předsudky jsou silně emocionálně nabitě názory na určitého člověka či určitou skupinu osob, či k sobě samému. Zásadní u předsudků je právě velmi silné emocionální zabarvení názorů, přičemž jejich racionální základ nemusí být stabilní, nebo dokonce žádný. Předsudky bývají vázané na určitou negativní zkušenost či rodinnou nebo kulturní tradici. Mnohdy bývají výsledkem nedostatečné informovanosti o určitém tématu a následném zevšeobecnění negativní zkušenosti, či přeжатé negativní informace od druhého člověka.¹⁰

1.1.12. Diskriminace

Je přímé i nepřímé znevýhodňování určité osoby z důvodu pohlaví, věku, rasy, národnosti, náboženství, sexuální orientace a další. Toto znevýhodňování je v České republice regulováno zákonem č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací, známým také jako antidiskriminační zákon.¹¹

1.1.13. Labeling

Známý též jako „nálepkování“ nebo „teorie labelingu“. Jde o teorii, která je úzce spjata s termíny předsudek a diskriminace. Jde o proces interakce mezi jedincem a společností, ve kterém společnost na jedince určitým způsobem nahlíží, přidělí mu určitou „nálepkou“ a následně s ním jedná způsobem odpovídajícím této nálepce. Následkem této interakce se jedinec postupně začíná své nálepce přizpůsobovat a jednat dle očekávání společnosti dle přidělené nálepky. Tato adaptace na novou roli může probíhat jak v pozitivním, tak i v negativním směru.¹²

---

⁹ Zákon č. 325/1999 Sb. o azylu [cit. 2019-03-06] Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-325>

¹⁰ KUTNOHORSKÁ, Jana. *Multikulturní ošetrovatelství pro praxi (str.33)*. Praha: Grada, 2013. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-4413-1.

¹¹ Zákon č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a právních prostředcích ochrany před diskriminací [cit. 2019-03-12] Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-198?text=antidiskrimina%C4%8Dn%C3%AD+z%C3%A1kon>

¹² SKAGGS. *Labeling theory* [online]. [cit. 2019-03-06]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/labeling-theory>

1.2. Ruská emigrace do Česka v historickém kontextu

Cílem této kapitoly je stručně zmapovat historický kontext emigrace z Ruska do Čech. Nastínění historických souvislostí migrace je zásadní pro pochopení aktuální reality ruské národnostní menšiny u nás. Při zkoumání reality dnešního dne je nutné vzít v potaz místo a období ve kterém migranti žili před odchodem ze své vlasti i historické souvislosti které je k odchodu vedli. Právě tyto skutečnosti mají nemalý vliv na integraci a následný život ruské národnostní menšiny v České společnosti.

1.2.1. Prvorepubliková migrace (1918–1948)

Situace v Rusku

Naprostou klíčovou událostí tohoto období v Rusku je bolševická revoluce. Následky bolševického puče, který vedl Vladimír Iljič Lenin ovlivnily veškeré aspekty každodenního života všech Rusů a byly také hlavním důvodem k emigraci z Ruska.

Prvním krokem po převratu bylo umlčení nezávislého tisku a zbavení ruské společnosti veškerých nezávislých informačních zdrojů. Dalším krokem pro odříznutí společnosti od informací bylo zbavení se intelektuálů. Vladimír Iljič Lenin osobně sestavil seznam 160 významných osobností, akademiků, vědců a dalších, kteří byli roku 1922 deportováni ze země na dvou parnících. Tyto parníky jsou dnes známých jako parníky intelektuálů nebo také „parníky filosofů“.

Silný důraz kladla bolševická ideologie na úplnou kolektivizaci vlastnictví v celé zemi. Předpoklad komunistické ekonomické teorie je přechod od svobodného trhu se zbožím a službami k nepeněžnímu rozdělování státem. Jedním z nástrojů, který byl použit pro přinucení lidu k poslušnosti byl opakovaně uměle vyvolaný hladomor v Rusku v letech 1918-1922 a 1932-1933 na Ukrajině. Tento byl postaven na myšlence, že kdo nemá potravu buď zemře, nebo bude sloužit tomu kdo má kousek chleba.

Další dalším důležitým bodem při prosazování bolševické ideologie byl nesmiřitelný boj s náboženstvím. Již od samého počátku revoluce docházelo k vraždám a zatýkání duchovních, fyzické likvidaci všech představitelů církevní hierarchie, zavírání klášterů, střelbě na procesích věřících, systematickému znesvěcování ostatků svatých a mnohému dalšímu, s cílem likvidace církve a křesťanské víry. Jedním z cílů komunistické ideologie bylo „nahrazení křesťanského učení o království božím v nás lidovým snem o mužickém carství mezi námi“

Děsivou stránku převratu pak představovalo vyhlazování skupin a tříd společnosti, jejichž názory byly nebo potenciálně mohly být v rozporu s komunistickou ideologií. Systematicky byla vyhlazována buržoazie, členové demokratických stran, které byly postaveny mimo zákon, církevní představitelé. Následkem tohoto děsivého teroru bylo, že začátek druhé světové války mnozí vítali s nadějí. Utlačovaný národ doufal v osvobození od socio-ekonomického útlaku, věřící lidé doufali v konec pronásledování církve a rolníci doufali v rozpuštění nenáviděných kolchozů.¹³

Situace v Československu

Po konci první světové války se na našem území začíná formovat nový stát. V této době ještě složen z pěti významných oblastí, kterými byly – Česko, Morava, Slezsko, Slovensko a Podkarpatská Rus. Československo bylo v době první republiky hospodářsky velmi úspěšné, byl to také z hospodářského hlediska nejsilnější následnický stát Rakouska-Uherska. Rozvoj průmyslu a infrastruktury byl rychlý, bujela též kultura a filmový průmysl. Československo bylo rozvíjející se demokratickou republikou v srdci Evropy, plnou nadějí, snů a ideálů, která poskytovala nově přichozími imigrantům nový začátek a nadějně vyhlídky do budoucna.

Roku 1939 Slovensko vyhlásuje samostatnost, Podkarpatská Rus se stává součástí Maďarska a Česko se stává Protektorátem Čechy a Morava. Téhož roku oficiálně začala II. světová válka. Životní podmínky v protektorátu nebyly dobré, docházelo k soustavnému porušování lidských práv, zatýkání a vraždění. Od německého útlaku byly roku 1945 Čechy oprostěny postupující Rudou Armádou.¹⁴

Počínání armády při „osvobozování“ však vneslo mezi lid nové obavy. Vojáci cestou kradli, rabovali a masově znásilňovali. Ihned po osvobození pak v obnoveném Československu začíná fungovat NKVD (státní orgán Sovětského svazu pro věci vnitřní bezpečnosti) a jednotky Smerš (sovětská kontrarozvědka). Osvobozená republika byla silně závislá na Sovětském svazu, který pomohl k politické orientaci země směrem na východ. Následovalo znárodnění velkých podniků a postupná kolektivizace zemědělství po vzoru SSSR.¹⁵

---

¹³ ZUBOV, Andrej Borisovič, ed. *Dějiny Ruska 20. století - 1. díl (str.435-741)*. Přeložil Libor DVOŘÁK, přeložil Zuzana SOUKUPOVÁ, přeložil Josef VOLOŠIN, přeložil Martin VRBA. Praha: Argo, 2015. ISBN 978-80-257-0921-4.

¹⁴ RYCHLÍK, Jan a Vladimír PENČEV. *Od minulosti k dnešku: dějiny českých zemí (str. 409-496)*. Vydání druhé, rozšířené. V Praze: Vyšehrad, 2018. ISBN 9788074298813

¹⁵ Rabování, krádeže, znásilňování, a pak čtyřicet let poroby? O osvobozování země sovětskou armádou promlouvají Jaroslav Hutka a Michal Prokop. *Parlamentní Listy*[online]. 18. 4. 2015 [cit. 2019-03-13]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Rabovani-kradeze-znasilnovani-a-pak-ctyricet-let-poroby-O-osvobozovani-zeme-sovetskou-armadou-promlouvaji-Jaroslav-Hutka-a-Michal-Prokop-371199>

Migrace z Ruska do Československa

V celé historii Ruska nebyl tento národ podroben tak silnému útlaku a demoralizaci jako v tomto období. Informační embargo v kombinaci s mimořádně tvrdým útokem proti ruské inteligenci a církvi zanechali na společnosti nesmazatelné stopy. Spolu s programovým vyvražďováním a plánovanými hladomory pak vedli k emigraci v historii neobyčejného rozsahu a významu.

Bolševická revoluce přinutila velké množství Rusů, ale i dalších národností k emigraci. V důsledku toho vznikly na různých místech světa emigrantské komunity, které udržovaly odkaz ruské kultury a staly se útočištěm pro množství uprchlíků ze Sovětského Svazu v dalších letech. Nejvýznamnější centra emigrace se nacházela v Paříži, Berlíně, Praze, Bělehradě a Sofii.

Je třeba připomenout, že komunity emigrantů nebyli pouze strážci ruské kultury, ale svou kulturu ve světě šířili. V situaci, kdy se většina evropských zemí ještě vzpamatovávala po I. Světové válce tak emigrantské komunity představovali na jednu stranu specifický sociální a ekonomický problém. Na stranu druhou však sebou přinášeli vzdělanost a kulturu a participovaly na rozvoji vědy, techniky a umění.

Na podzim roku 1920 nastal zlom a imigrace z Ruska se skokově zvýšila. Prezident Masaryk a ministr zahraničních věcí Edvard Beneš na situaci reagovali vytvořením tzv. Ruské akce. Hlavním cílem tohoto plánu bylo soustředit intelektuály z ruské inteligence v Československu a připravit tak akademickou základnu pro budoucí demokratické Rusko. V rámci ruské akce se zřizovaly školy, knihovny, archivy, vědecké ústavy. Významná pozornost byla věnována také studentům a přípravě dalších generací akademiků, vědců a odborníků v rozmanitých oblastech. Československo se tímto svým přístupem stalo vzorem mnohým dalším zemím, které váhaly, jak se k celé situaci s imigranty postavit.¹⁶

Průběh druhé světové války vnímala velká část emigrantské komunity velmi těžce. Role Ruska ve válce byla pro mnohé z nich urážka jejich národního cítění. Mnozí se styděli za agresi, kterou Rusko prokázalo proti Polsku, Pobaltským oblastem a Finsku. Pro mnohé byla tato skutečnost natolik závažná, že se pokoušeli zapomenout, že jsou Rusové.¹⁷

---

¹⁶ VACEK, Jiří a Lukáš BABKA. *Hlasy vyhnaných: periodický tisk emigrace ze sovětského Ruska (1918-1945)* (str. 13-19). Praha: Národní knihovna České republiky – Slovanská knihovna, 2009. Publikace Slovanské knihovny. ISBN 978-80-7050-558-8.

¹⁷ ZUBOV, Andrej Borisovič, ed. *Dějiny Ruska 20. století – 2. díl* (str.30-47). Přeložil Libor DVOŘÁK, přeložil Zuzana SOUKUPOVÁ, přeložil Josef VOLOŠIN, přeložil Martin VRBA. Praha: Argo, 2015. ISBN 978-80-257-0964-1.

Veškeré snahy o záchranu ruské inteligence a kultury však byly marné. Ke konci II. světové války se objevila nová hrozba pro emigrantské komunity, a sice postupující rudá armáda. Část komunity byla dostatečně pohotová a emigrovala dále na západ. Ti, kteří zůstali se obvykle domnívali, že budou před Rudou Armádou v bezpečí, jakožto českoslovenští občané. V mnoha případech je však čekalo vyslýchání, kruté mučení, a nakonec deportace do Sovětského Svazu.¹⁸

1.2.2. Socialistická migrace (1948–1989)

Situace v Rusku

Po konci druhé světové války byl Sovětský svaz a východní blok byl omámen kultem osobnosti Josifa Stalina. Úspěchy Rudé armády tento kult ještě více upevnilo a umocnilo. I přesto že po konci války byla mocenská pozice Sovětského svazu velmi dobrá, zemědělství a hospodářství bylo v tristním stavu. Životní úroveň proletariátu byla velmi nízká a mezi lidem nastala silná deziluzace.

Prostý lid si začal postupně uvědomovat, že celou válku lidé vynakládali veškerou svou energii v očekávání vítězství a lepšího života po válce, poválečná realita však byla zcela jiná. Kolchozníci nejen že se neměli lépe než před válkou, ba naopak, ekonomická situace prostého lidu byla podstatně horší než před válkou. Stalin však na situaci proletariátu příliš nehleděl, hlavním cílem pro něj byl rozvoj těžkého průmyslu, zbrojního průmyslu a získání atomové bomby.

Roku 1953 otrásla celým Sovětským svazem a východním blokem smrt Josifa Stalina, ta vnesla nestabilitu a nejistotu do všech zemí Sovětského bloku. Následovalo mnoho demonstrací a v rámci vedení SSSR boj o moc. Novým vůdcem se stal Stalinův chráněnc Nikita Chruščov, který brzy veřejně odsoudil někdejší Stalinovy diktátorské praktiky i kultu osobnosti. Prosazoval sociální politiku a zlepšení životů proletariátu. Nařídil plošnou výstavbu bytového fondu a masovou výrobu spotřebního zboží a oblečení. Po dlouhé době poprvé se také věnuje pozornost zvýšení zemědělské produkci jako prevenci dalších hladomorů.

Roku 1964 byl Nikita Chruščov nahrazen Leonidem Brežněvem. V období, kdy byl Brežněv nejvyšším představitelem SSSR došlo k obnově kultu osobnosti, tato doba bývá také někdy nazývána jako období „neostalinismu“. Za Brežněva se pozornost opět obrátila k armádě a závodům ve zbrojení s USA. V zemi se však zastavila veškerá modernizace. Hospodářský růst brzdily i některé základní kameny komunistické ideologie – neexistovala konkurence,

---

¹⁸ SLÁDEK, Karel. *Ruská diaspora v České republice: sociální, politická a religiozní variabilita ruských migrantů* (str. 27-28). Praha: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-49-6.

právo na práci a prosazování rovnosti vedlo ke čím dál větší rovnosti v odměňování za práci a menší pracovní výkonnosti. Nedostatek všeho byl kompenzován šedou ekonomikou. Rostla také korupce a národ si zvykal že když stát nezajistí základní potřeba lidu, je třeba stát okrádat. Po Brežněvově smrti opět vypukl v sovětské politické sféře boj o moc, který tentokrát vyhrál Jurij Andropov. I přes velké plány mnoho změn provést nestihl, dva roky po zvolení do funkce umírá a na jeho místo nastupuje Michail Gorbačov.

Nový vůdce přichází s velkými ambicemi na změny ve fungování politického systému, které by zachránily komunismus, tyto však vedly k pravému opaku. Jeho plány pro první pětiletku jeho vlády zahrnovaly důraz na větší výstavbu, obnovu a modernizaci technologií, přestavbu celého národního hospodářství s důrazem na strojírenství, které bylo prohlášeno za národní ekonomickou prioritu.

Závody ve zbrojení pokračovaly a Sovětský svaz vynakládal na tuto oblast stále více prostředků. Roku 1986 zasáhla Sovětský svaz, potažmo celý svět, Černobylská havárie jejíž následky zasahují až do dnešních dní. Došlo také k poklesu produkce ropy, což vedlo k dalším hospodářským problémům. Na narůstající množství problémů reagoval generální tajemník programem perestrojky, který měl pomoci změn v hospodářství a politice zachránit SSSR. Ani tento soubor změn však nedokázal zabránit postupnému rozpadu východního bloku, v satelitních zemích vypukaly revoluce. Jako první se od Sovětského svazu odpojilo Polsko, následovalo Maďarsko, Československo, Rumunsko, Bulharsko a další.¹⁹

Situace v Československu

V prvních volbách po konci II. světové války a osvobození získali komunisté významnou část hlasů a postupně pronikali na nejvýznamnější pozice. Postupně se zvětšoval vliv komunistů na Československé politické scéně, došlo ke sloučení se stranou Sociálně demokratickou a byl vyhlášen nábor do KSČ. Brzy proběhlo rozsáhlé znárodnění podniků a nemovitosti, byla provedena reforma školství.

Obdobně jako v Sovětském svazu se i v Československu brzy projeví následky hospodářství cíleného na těžký průmysl a zbrojení. Lidé pocítili nedostatek potravin a spotřebního zboží, navíc dostupné zboží mělo pouze omezenou kvalitu. Další rána, zasáhla

---

¹⁹ ZUBOV, Andrej Borisovič, ed. *Dějiny Ruska 20. století – 2. díl (str.234–488)*. Přeložil Libor DVORŽÁK, přeložil Zuzana SOUKUPOVÁ, přeložil Josef VOLOŠIN, přeložil Martin VRBA. Praha: Argo, 2015. ISBN 978-80-257-0964-1.

národ v podobě měnové reformy v roce 1953. Následkem bylo skokové zvýšení cen většiny zboží o desítky procent, na což lid reagoval vlnou stávek a protestů.

Po celou dobu trvání komunistického režimu docházelo v Československu k porušování lidských práv. Po vzoru Sovětského svazu bylo zřízeno ministerstvo národní bezpečnosti. Vliv a moc Státní bezpečnosti rostl následkem projevů odporu veřejnosti. Byly zřízeny tábory pro vykonávání nucených prací. Mnoho lidí se také stalo obětí vykonstruovaných politických procesů. Cílem byla úplná likvidace všech potenciálních nepřátel komunistického režimu.

Roku 1960 vešla v platnost nová ústava která změnila název státu, nově se tedy jmenoval Československá socialistická republika. Po smrti Josifa Stalina a nástupu Chruščova na jeho místo došlo k uvolnění i na Československé politické scéně. Reakcí na uvolnění poměrů bylo pražské jaro a reformy směřující k demokratizaci Československa.

Toto směřování však vzbudilo obavy v SSSR, reakcí pak byla invaze vojsk Varšavské smlouvy (tedy SSSR, Polska, Maďarska, Bulharska a NDR). Lid na invazi reagoval spontánními masovými protesty a demonstracemi, které trvali přibližně první týden, tato reakce byla pro mnohé vojáky překvapující, jelikož měli za to, že jedou lid osvobodit. Sovětská invaze byla hrubě odsouzena většinou světa včetně mnoha komunistických zemí, silně to otřásl obrazem komunismu, který byl do té doby západu prezentován. Vojska většiny států Varšavské smlouvy Československo brzy opustila, nicméně vojáci Sovětského svazu zůstali až do roku 1991.

Následovalo období normalizace. V tomto období proběhla čistka komunistické strany. Všichni jejichž názory byly příliš liberální museli stranu opustit. Korupce dosahovala do té doby nevídaných rozměrů. Byla také zavedena tvrdá cenzura. Komunistický režim byl mezi lidmi stále méně populární. Jen málokdo se však odvážil jednat. Mezi odvážné patří např. Jan Palach který se na protest proti režimu upálil, nebo členové Charty 77. Většině národa se však osvědčilo na venek jednat souhlasně s režimem a své myšlenky si nechávat pro sebe.

V 80. letech se po vyhlášení programu perestrojky Michailem Gorbačovem začalo i Československo přeměňovat na zlepšení hospodářství a růst ekonomiky. Spolu s tím se začalo mluvit i o nutnosti změny politického systému a demokratizaci Československa. V listopadu roku 1989 proběhla v Československu sametová revoluce. Komunistický režim padl a země se po dlouhé době stala demokratickou.²⁰

---

²⁰ RYCHLÍK, Jan a Vladimír PENČEV. *Od minulosti k dnešku: dějiny českých zemí (str. 520-582)*. Vydání druhé, rozšířené. V Praze: Vyšehrad, 2018. ISBN 9788074298813

Migrace z Ruska do Československa

Emigrace ze Sovětského svazu do Československa v tomto období byla minimální. Hlavním důvodem bylo, že svobodná migrace, dokonce i v rámci socialistického bloku v té době téměř neexistovala. Přesto však lze vypočítat tři hlavní důvody, za kterých byla migrace možná, přičemž ve všech třech případech jde o migraci dobrovolnou, tedy nevy nucenou vnějšími okolnostmi.

Důvody se značně ideologickým podtextem byla migrace za prací a migrace kvůli studiu. V rámci Socialistického bloku byla podporována rusifikace neruského obyvatelstva i satelitních států. Na základě této ideologické představy bylo možné studovat na vysokých školách v jiné zemi Socialistického bloku.

Právě výše zmíněné programy pro studenty vedli velmi často ke třetímu důvodu migrace a tím bylo manželství. Mnoho mladých Čechů a Češek odjelo studovat do Ruska. V době studií se tam seznámili, zamilovali, někdy i uzavřeli manželství a založili rodinu. Po studiích se pak vraceli zpět domů, do Československa i se svými manželi a manželkami. Specifickou kategorií v rámci socialistické migrace jsou pak vojáci a jejich rodiny, kteří přijeli do Československa v rámci invaze roku 1968 a zůstali zde až do roku 1991.²¹

1.2.3. Postsocialistická migrace (po roce 1989)

Situace v Rusku

Perestrojka, pomocí které se Michail Gorbačov pokoušel zachránit komunismus v Sovětském svazu nefungovala. Sovětský svaz se neustále hospodářsky a ekonomicky propadal. Začalo se o problémech otevřeně diskutovat, právě tato otevřená kritika pak otřásla systémem natolik že již nebylo možné ho udržet. K oficiálnímu rozpadu SSSR dochází 26. 12. 1991, přičemž toto mělo důsledky globálního charakteru. Svět byl až doposud dělen na východ a západ, se dvěma vládnoucími velmocemi, kterými byly SSSR a USA, rozpad jedné z nich pak zapříčinil globální nerovnováhu.

Prvním prezidentem Ruska byl zvolen Boris Jelcin. Přerod Ruska z komunistického zřízení na demokratickou republiku nebyl lehký, jelikož demokracie nemá v zemi tradici. Mezi lidmi bylo stále mnoho příznivců komunismu proto se většina změn neobešla bez protestů a demonstrací. Rusko se musí v prvních letech vyrovnat se ztrátou postavení jedné ze dvou světových velmocí, krachem mnoha podniků, privatizací, obnovou tržní ekonomiky, nárůstem

---

²¹ SLÁDEK, Karel. *Ruská diaspora v České republice: sociální, politická a religiózní variabilita ruských migrantů* (str. 29-30). Praha: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-49-6.

kriminality a mnoha změnami v legislativě souvisejícími se změnou státního zřízení. Situace chudých lidí se však od dob komunismu příliš nezměnila, v takové chvíli zněla lidem komunistická hesla o společném vlastnictví, spravedlnosti pro proletariát, konci zneužívání buržoazií, o silné zemi se slavnou historií a velkou budoucností a další slogany opět lákavě.

Druhým prezidentem Ruské federace se stal v roce 2000 Vladimír Putin, který si získal u celého národa velkou oblibu. Hlavními cíli v prvním volebním období bylo obnovení ekonomické síly země, zvýšení jak průmyslové, tak i zemědělské produkce, růst HDP a snížení inflace. Vznikaly také základní sociální programy a byl kladen důraz na reálné zvýšení příjmů lidu. V dalších volbách pak prezident obhájil mandát. V druhém volebním období se pak Vladimír Putin zaměřil na odstranění oligarchů z politika a omezování jejich moci. Byla též zahájena konsolidace některých částečně zprivatizovaných podniků ve strategicky významných oblastech. Důraz byl také kladen na posílení role státu v bankovní sféře.²²

V roce 2008 Vladimíra Putina v mandátu na jedno volební období vystřídal Dimitry Medveděv. Téhož roku se Rusko stejně jako zbytek světa muselo vyrovnat s následky světové finanční krize. Globálně se snížila poptávka ve většině oblastí což Rusko značně ekonomicky zasáhlo. Medveděv zdůrazňoval že jeho politické názory jsou shodné s názory Vladimíra Putina a v rozhodování mohou bezproblémově spolupracovat. To později potvrdil tím, že když byl v dalším volebním období Putin znovuzvolen do funkce prezidenta, Medveděv přijal post ministerského předsedy.²³

Třetí prezidentské období Vladimíra Putina je mnohými vnímáno jako kontroverzní období v moderní historii Ruska, především pak rok 2014. V tomto roce došlo ke dvěma událostem, které byly velmi diskutovány v globálním měřítku. První z nich byly Olympijské hry v Soči, které ač byly hodnoceny jako úspěšné se dodatečně staly předmětem silné kritiky. Byla odhalena státem řízená a podporovaná síť dopingu vrcholových sportovců a falšování dopingových testů. Následkem toho byli sportovci z Ruské federace nuceni na dalších Olympijských hrách vystupovat pod neutrální vlajkou.

Další, významnou událostí roku 2014 byla ruská anexe Krymu. Tato intervence byla většinou států odsouzená. Mezinárodní trestní tribunál pak v roce 2016 situaci klasifikoval jako

---

²² ZUBOV, Andrej Borisovič, ed. *Dějiny Ruska 20. století – 2. díl (str.539-605)*. Přeložil Libor DVOŘÁK, přeložil Zuzana SOUKUPOVÁ, přeložil Josef VOLOŠIN, přeložil Martin VRBA. Praha: Argo, 2015. ISBN 978-80-257-0964-1.

²³ BLACK, J. L. *The Russian presidency of Dmitry Medvedev (str. 12-14; 92-97), 2008-12: the next step forward or merely a time out?* New York: Routledge/Taylor & Francis Group, 2015. ISBN 978-1-315-76947-9.

mezinárodní ozbrojený konflikt.²⁴ V Českém prostředí byla tato anexe často přirovnávána k Ruské invazi roku 1968. Evropská Unie pak na situaci reagovala uvalením sankcí na Rusko, tyto zahrnovaly především omezení přístupu na finanční trhy a restrikcí exportu.²⁵ Doposud se jedná o značně kontroverzní téma.

I přes výše popsané události se však Vladimír Putin v Rusku i nadále těší velké oblibě. Síla jeho postavení byla potvrzena v prezidentských volbách v březnu roku 2018 kdy byl znovuzvolen do funkce prezidenta Ruské federace. Toto vítězství ovšem nebylo ničím překvapivým, politici se shodují že bylo očekávatelné. Vladimír Putin bude ve funkci do roku 2024.²⁶

Situace v České republice

Po sametové revoluci se Československo začíná postupná přeměna země do podoby demokratického státu. Proces tohoto přerodu je obdobný jako v ostatních zemích procházejících touto přeměnou – obnova soukromého vlastnictví, postupná privatizace, zahájení restitučních řízení, obnova tržní ekonomiky, mnoho legislativních změn a spousta dalšího. Prvním prezidentem Československa se stává Václav Havel, mluvčí občanské iniciativy charta 77, který v době minulého režimu usilovně bojoval za demokracii.²⁷

I po roce 1989 na českém území stále zůstávaly jednotky ruských vojáků, kteří při invazi roku 1968 přijeli za účelem ustabilnění a utvrzení komunistického režimu v Čechách. Od začátku okupace se jejich počet sice výrazně snížil, a to především z ekonomických důvodů, avšak to nic neměnilo na faktu, že na Československém území přetrvávali i po revoluci. Tato situace se mění roku 1990 kdy Československo uzavře se Sovětským svazem dohodu o odchodu sovětských vojsk z našeho území. K úplnému naplnění této dohody pak dochází až v roce 1991.²⁸

---

²⁴ *Válka Ruska s Ukrajinou, pojmenoval situaci na Krymu Mezinárodní trestní tribunál* [online]. In: 15. 11. 2016 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/420792-valka-ruska-s-ukrajinou-pojmenoval-situaci-na-krymu-mezinarodni-trestni-tribunal.html>

²⁵ *EU prodlouží hospodářské sankce vůči Rusku* [online]. In: 22. 6. 2017. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/svet/eu-prodlouzi-hospodarske-sankce-vuci-rusku.A170622_202354_in_zahranici_sij

²⁶ FRYČKOVÁ, Markéta. *Ruské volby politiky nepřekvapily. Putin na rozdíl od Zemana nesliboval, že se změní, říká Pospíšil* [online]. In: 19. 3. 2018. [cit. 2019-03-19]. Dostupné z:

<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/znovuzvoleni-putina-nikoho-neprekvapilo-shoduji-se-predsedov/r~91aeac462b6c11e8ac3d0cc47ab5f122/>

²⁷ RYCHLÍK, Jan a Vladimír PENČEV. *Od minulosti k dnešku: dějiny českých zemí (str. 588-603)*. Vydání druhé, rozšířené. V Praze: Vyšehrad, 2018. ISBN 9788074298813

²⁸ TOMEK, Prokop. *Počátky i finále odchodu sovětských vojsk z Československa* [online]. [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/pocatky-i-finale-odchodu-sovetskych-vojsk-z-ceskoslovenska/>

Roku 1992 však přichází pro Československý národ další šok. Dochází k zániku České a Slovenské Federativní Republiky a rozdělení na Českou republiku a Slovenskou republiku. Nutno podotknout že s tímto rozdělením se část populace nikdy nesmířila. Doposud mají obyvatelé Slovenska v Česku oproti ostatním cizincům výsadní postavení, a to nejen z hlediska vnímání majoritní českou společností ale taktéž z legislativního pohledu. Oproti tomu vůči ruské menšině zůstává u určité části české populace (převážně u pamětníků) averze následkem historických událostí z období socialismu.

V dalších letech se Česká republika rozvíjela a postupně budovala do dnešní podoby demokratického evropského státu. Součástí tohoto procesu byl i vstup do nadnárodních organizací – v roce 1999 se Česko stalo členem Severoatlantické aliance (NATO), v roce 2004 po veřejném referendu pak také členskou zemí Evropské Unie (EU). – bez zdroje, všeobecné znalosti

Migrace z Ruska do Česka

Spolu se změnou zřízení Ruska z komunistického na demokratické se proměňuje i struktura ruské emigrace. S nástupem demokracie a uvolněním poměrů je většinová migrace dobrovolná a ve velkém množství případů ekonomicky motivovaná. U migrantů s tímto motivem imigrace do Česka rozlišujeme mezi těmi s počátečním finančním kapitálem a mezi migranty bez významnějšího finančního základu. Druhá skupina má pak z pochopitelných důvodů začátek života v nové zemi komplikovanější.

Nelze také opomenout početnou skupinu mladých, kteří přijíždí do České republiky kvůli vzdělání. V rámci této skupiny lze vysledovat tři proudy – první proud zahrnuje studenty kteří se po ukončení studia vrací zpět do Ruska, ve druhém jsou ti, kteří pokračují v migraci do dalších zemí, a konečně třetí proud zahrnuje ty, kteří se rozhodnou v České republice usídlit. Studium na českých státních univerzitách je pro studenty ze zahraničí zdarma pokud studují v českém jazyce. Většina vysokých škol však požaduje doklad o určité znalosti češtiny. Někteří studenti volí přípravné jazykové kurzy, jiní přijíždí do Česka ještě v době studia střední školy, aby složili českou maturitní zkoušku, na základě, které pak mohou být též přijati na vysokou školu.

Specifickou skupinou mezi migranty jsou pak děti migrující spolu s rodiči. U těchto nelze mluvit o migraci dobrovolné nebo nucené, jelikož v celé situaci neměly rozhodovací slovo. Tato skupina má ze všech popisovaných nejsnazší proces integrace do české společnosti, a to v přímé úměře k věku – čím mladší dítě imigrant, tím hladší je celý proces integrace. Tyto

děti se pak v mnoha případech neliší od svých českých vrstevníků v ničem jiném než cizím jméně. Je však třeba připomenout, že tak zásadní událost jako vytržení dítěte z domácího prostředí a kompletní změna prostředí může u dítěte způsobit trauma, které si v sobě může nést až do dospělosti.

I přesto, že naprostá většina ruských emigrantů po etablování demokracie jsou migranty dobrovolnými, stále se v menšině vyskytují případy migrace nucené. U této skupiny migrantů jsou nejčastěji uváděnými motivy k odchodu ze země politické důvody, bezpečnostní situace v Rusku a diskriminace kterou ve své rodné zemi zažívali. Statistiky pak ukazují že i v dnešní době Česká republika každoročně schválí určitou formu mezinárodní ochrany několika emigrantům z Ruské federace. V praktické části této práce lze v několika kazuistikách nalézt náznaky či přímo řečeno, že důvodem k migraci byly právě obavy ze zhoršující se bezpečnostní situace v zemi.²⁹

1.3. Ruská národnostní menšina

Cílem této kapitoly je popsat cestu jak se cizinec Rus, dlouhodobě žijící v Česku stane občanem České republiky s ruskou národností. Jelikož o udělení českého státního občanství lze požádat až po 10 letech pobytu na území státu, je nutné zmapovat i typy povolení k pobytu které tomuto předchází. Nelze opomenout ani nedobrovolnou migraci a formy mezinárodní ochrany které Česká republika poskytuje, i z řad těchto imigrantů se totiž stávají národnostní menšiny. Následně je pak popsán proces, kterým musí cizinci projít pro získání Českého občanství.

1.3.1. Možnosti pobytu na Českém území pro cizince

Příjezd do země

Česká republika se nachází nejen v srdci Evropy, ale také v srdci Schengenského prostoru. Společenství zemí Schengenského prostoru je charakteristické vytvořením společného území, na kterém je propustnost hranicemi jednotlivých zemí bezvízová, naopak vnější hranice prostoru jsou kontrolovány přísněji. Jelikož se však Česká republika nachází v centru území, a nikoliv u vnějších hranic, jediný přímý vstup do Schengenského prostoru v Česku je na mezinárodních letištích.

Aby bylo cizinci ze třetí země umožněn vstup do České republiky, a spolu s tím i do celého Schengenského prostoru, musí splňovat příslušné náležitosti. Těmito požadavky jsou –

---

²⁹ SLÁDEK, Karel. *Ruská diaspora v České republice: sociální, politická a religiozní variabilita ruských migrantů (str. 31-39)*. Praha: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-49-6.

platný cestovní doklad, schválené vízum nebo pobyt opravňující k pobytu v zemi, sdělení účelu příjezdu do České republiky, prokázání ekonomického zajištění po dobu pobytu a nebýt shledán bezpečnostní hrozbou pro zemi.

Po vstupu na území České republiky musí cizinec nejpozději do 3 pracovních dnů nahlásit cizinecké policii místo svého pobytu a nechat si odebrat biometrické údaje. Cizinec pak může v Česku pobývat za základě schváleného krátkodobého pobytu, dlouhodobého víza, dlouhodobého pobytu nebo trvalého pobytu. Pro účely této práce jsou však důležité jen dlouhodobé varianty, jelikož právě tyto jsou předpokladem pro budoucí získání českého občanství.³⁰

Typy pobytů

Dlouhodobé vízum se vydává na 90 dnů až 1 rok. Je třeba aby účel pobytu spadal do některé z těchto kategorií – studium, zaměstnání, podnikání, sloučení rodiny, pozvání, kulturní či sportovní účel. Pokud se cizinec rozhodne se v Česku usídlit na delší dobu než 1 rok, který povoluje toto vízum, musí na MVČR zažádat o dlouhodobý pobyt.

Dlouhodobý pobyt povoluje cizinci pobyt v České republice na dobu 1 až 2 let. Stejně jako u dlouhodobého víza, i u dlouhodobého pobytu je třeba aby byl účel pobytu zahrnutelný do jedné ze stanovených kategorií, kterými jsou tyto – studium, zaměstnání nebo podnikání, sloučení rodiny, vědecký výzkum, investování, zelená nebo modrá karta (povolená vázaná na konkrétní pracovní místo).

Trvalý pobyt opravňuje k pobytu na území země na dobu 10 let. O povolení k trvalému pobytu lze zažádat až po 5 letech pobytu na území na základě dlouhodobého pobytu. Je také třeba aby se cizinec zúčastnil zkoušky z jazyka, a to na úrovni A1. Trvalý pobyt poskytuje v porovnání s předchozími typy povolení k pobytu mnohé výhody jako například že v pracovně-právních vztazích má cizinec s trvalým pobytem stejné postavení jako občané ČR, dále má také nárok na důchod a další sociální dávky. Již po pěti letech trvalého pobytu má pak cizinec právo zažádat si o české státní občanství,³¹ je však nutno upozornit, že trvalý pobyt mnoha cizincům z Ruské federace naprosto dostačuje a necítí potřebu o občanství žádat.³²

---

³⁰ ODBOR AZYLOVÉ A MIGRAČNÍ POLITIKY. *Příjezd do ČR, povinnosti a délka pobytu* [online]. [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/prijezd-do-cr-povinnosti-a-delka-pobytu.aspx>

³¹ Zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců (§30- §78) [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-326>

³² DUŠAN, Drbohlav, Lupták MILAN, Jánská EVA a Bohuslavová JAROSLAVA. *Ruská komunita v České republice (výsledky dotazníkového šetření)* [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: http://cizinci.cz/repository/2266/file/ruska_komunita.pdf

Udělení mezinárodní ochrany

Mezinárodní ochrana je poskytována ve dvou formách, ve formě azylu a ve formě doplňkové ochrany (v případě že žadatel nesplňuje podmínky pro udělení azylu, v případě návratu do země by však mohl být vystaven vážnému ohrožení). Žádost o udělení mezinárodní ochrany lze podat pouze v České republice (ne prostřednictvím české ambasády ze zahraničí) a to u policie na hraničním přechodu, cizinecké policie, v příjímácím středisku, v zařízení pro zajištění cizinců nebo na ministerstvu vnitra České republiky.

Po podání žádosti se musí do 24 hodin přemístit do příjímacího střediska, kde je povinen doložit veškeré náležitosti potřebné k vyřízení žádosti. Zde mu jsou také odejmuty biometrické identifikační údaje pro ověření identity. Toto zařízení nesmí žadatelé o mezinárodní ochranu svobodně opouštět. Následně může být žadatel přesunut do pobytového střediska kde čeká na vyřízení žádosti, toto zařízení je otevřené a cizinci jej mohou opouštět. Řízení o udělení mezinárodní ochrany trvá 6 měsíců, přičemž tato doba může být z mimořádných důvodů prodloužena.

V průběhu řízení o udělení mezinárodní ochrany má žadatel právo na tlumočníka do svého mateřského jazyka, který mu je bezplatně přidělen. Má také nárok na právní poradenství a zkontaktování s Úřadem Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR). Může také využít služeb některé z českých nestátních neziskových organizací zabývajících se pomocí této cílové skupině. Přímo v zařízení pobytového střediska je pak k dispozici sociální pracovník. Po celou dobu pobytu má pak k dispozici ubytování, stravu, základní hygienické potřeby a kapesné, v zařízení jsou také organizovány volnočasové aktivity.³³

Pokud je žadateli schválen azyl, humanitární azyl nebo doplňková ochrana, získává tím právo trvale pobývat na území České republiky. Cizinec již není povinen déle setrvávat v pobytovém zařízení. Má možnost využít státní integrační program, jehož cílem je příprava azyllanta na hladkou integraci do české společnosti. V rámci programu má azyllant možnost bydlet až 18 měsíců v integračním středisku. Součástí programu je pak pomoc při hledání bydlení, výuka Českého jazyka i pomoc při pochopení kulturních rozdílů. Po pěti letech od schválení mezinárodní ochrany pak může cizinec zažádat o udělení českého státního občanství.³⁴

---

³³ Zákon č. 325/1999 Sb. o azylu [cit. 2019-03-06] Dostupné také z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-325>

³⁴ KUKLA, Lubomír. *Sociální a preventivní pediatrie v současném pojetí (str. 315-323)*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-3874-1.

1.3.2. Proces získání českého občanství

Cizinec, který v Česku pobývá na základě trvalého pobytu nebo schválené mezinárodní ochrany může po pěti letech pobytu požádat o české státní občanství. Má se za to, že žadatel je již touto dobou do společnosti dobře integrován. Posuzuje se integrováno ve třech hlavních oblastech – rodinné, pracovní a sociální.

Celý proces žádosti o českého státního občanství je velmi náročný, zdoluhavý a pro žadatele vysilující. Je třeba spolu se záležitostmi doložit mnoho dokumentů a podkladů, aby mohla být žádost náležitě posouzena. V první řadě musí mít žadatel povolen trvalý pobyt nebo schválenou mezinárodní ochranu a doložit, že po dobu pěti let opravdu pobýval na území republiky. Dále je třeba prokázat trestní bezúhonnost, a to nejen v České republice ale též v zemi původu a případně dalších státech kde dlouhodobě pobýval. Je také třeba prokázat stupeň výše zmíněné integrace, toto se posuzuje odbornou zkouškou z českého jazyka a zkouškou ze znalosti českých reálií. Na závěr je pak třeba doložit výši a zdroje příjmů za poslední tři roky a také doložit že z těchto příjmů byla řádně odvedena daň. Také je třeba prokázat že cizinec bezdůvodně nezatěžoval systém státní sociální podpory.

V případě že je žádost vyřízena kladně je cizinec vyzván, aby na příslušném krajském úřadě složil Státoobčanský slib. Tento se skládá veřejně a slavnostním způsobem. Při složení slibu je nyní již českému občanu předána Listina o udělení státního občanství České republiky. Od této chvíle se z cizince stává občan České republiky se stejnými právy a povinnostmi které má každý Čech.³⁵

1.3.3. Ruská emigrace a menšina v číslech (statistiky)

Ruská menšina mezi ostatními vyniká ve svém neustávajícím pozvolném růstu. Tento lze zaznamenat na všech úrovních ruské diaspory – mezi nově přichozími migranty, žadateli o mezinárodní ochranu i žadateli o trvalý pobyt. V porovnání ke statistikám oficiálních žádostí o povolení k pobytu ve statistikách shrnujících nelegální migraci se kolonka Ruské federace vyskytuje taktéž. Čísla zde nicméně vypovídají o tom, že se jedná zpravidla o několik jednotlivců či malých skupin. V posledních letech statistiky nelegální migrace zachycené na mezinárodních letištích v ČR jen vzácně přesáhly 50 osob ročně.

Z pravidelného růstu všech kategorií pobytů lze usuzovat že se ruská diaspora po příchodu do země drží výše popsaného legislativně naznačeného plánu a o další stupeň pobytu

---

³⁵ ODBOR VŠEOBECNÉ SPRÁVY, ODDĚLENÍ STÁTNÍHO OBČANSTVÍ A MATRIK. *Udělení státního občanství České republiky* [online]. 2014 [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/udeleni-statniho-obcanstvi-ceske-republiky.aspx>

jednotlivci žádají prakticky okamžitě jakmile je to možné. Lze zaznamenat přímo úměrný meziroční nárůst ve všech oblastech pobytů.

Ve statistikách žádostí o udělení českého státního občanství však dochází k hlubokému propadu. Ruská národnostní menšina je početně výrazně slabší než skupina cizinců ruské národnosti, kteří v České republice pobývají na základě trvalého pobytu. Tento fakt lze vysvětlit tak, že trvalý pobyt poskytuje cizincům dostatek jistot a zabezpečení a necítí potřebu o občanství žádat. Také proces získání občanství je velmi náročný a mnohé potencionální zájemce může odradit. Ve statistikách žádostí o občanství lze také zaznamenat prudký meziroční nárůst v roce 2014, který se dále udržel. Toto lze zdůvodnit uzákoněním dvojího občanství v České republice v zákoně č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky – tzn. žadatel kterému je od roku 2014 uděleno české státní občanství již automaticky nepobývá své dosavadní občanství, jak tomu bylo doposud. Tato hypotéza byla potvrzena několika respondenty v praktické části, kteří sami s žádostí otáleli, dokud nevešel v platnost výše zmíněný zákon. Po roce 2014 si lze všimnout prudkého zvýšení z několika desítek až jednoho sta žádostí ročně na několik set žádostí ročně.

Z demografického hlediska je situace v ruské diaspoře poměrně vyrovnaná. Poměr žen a mužů mezi imigranty je přibližně stejný. Sňatečnost se mezi cizinci dlouhodobě drží okolo 100 svatebních obřadů každý rok, rozvodovost pak okolo 50 rozvodových procesů ročně. Spolu s rozrůstající se přistěhovaleckou komunitou vzrůstá i porodnost. O dlouhodobosti a ustálenosti ruské imigrantské komunity vypovídá i průběžně vzrůstající úmrtnost osob se statutem cizinec ruské národnosti. Toto vypovídá od dvou důležitých faktech. Zaprvé že ruská komunita v Česku má spíše stálý charakter, nikoliv tranzitní. Druhou skutečností, o které toto vypovídá, je, že mnoho lidí z ruské emigrace neusiluje o české státní občanství a se statutem cizince žijícího v České republice na základě povolení k trvalému pobytu se spokojí až do smrti.

V zaměstnání se určitá část ruské diaspory uplatňuje v podnikání. I přes to, že nejde o cizineckou komunitu v počtu živnostenských oprávnění figurující na nejvyšších místech, stále jde o nezanedbatelná čísla. Jen v roce 2018 bylo mezi Rusy dlouhodobě pobývajícími v Česku přes 3000 držitelů živnostenského oprávnění. Obecně však lze říci, že jde o menší část ruských imigrantů. Většina členů komunity je zaměstnána.³⁶

---

³⁶ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. [online]. [cit. 2019]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/> - odkazy na jednotlivé statistiky v příloze č.1

1.4. Život ruské národnostní menšiny v České republice

Tato kapitola se zabývá popisem života ruské imigrantské komunity – tedy jak ruské národnostní menšiny, tak cizinců ruské národnosti v Česku. Popisuje od způsobu výdělečné činnosti nejběžnější pro tuto komunitu, až po zapojení žáků a studentů z komunity do vzdělávacího procesu v České republice. Tato kapitola také shrne nejznámější organizace a spolky jejichž cílová skupina jsou právě Rusové dlouhodobě pobývajících v Česku. Kapitola pak uzavírá popis center migrace a ruských komunit.

1.4.1. Zaměstnání

Statistiky Českého statistického úřadu zabývající se zaměstnáním cizinců vypovídají o tom, že většina cizinců ruské národnosti v Česku pracuje jako zaměstnanci. Tabulka zaměstnanosti cizinců uvádí pro rok 2017 zaměstnaných 13.935 cizinců ruské národnosti. V oblasti podnikání se realizuje menší procento komunity v roce 2017 to bylo 2.855 osob držitelem živnostenského oprávnění, v roce 2018 pak toto číslo vzrostlo na 3.106 osob.³⁷ Lze vycházet z předpokladu že většina národnostní menšiny po získání českého občanství nemění své původní zaměstnání, tudíž poměr pracujících oproti podnikatelům bude podobný.

Výzkum ruské komunity z roku 2015 uvádí překvapivě nízký podíl výdělečně činných jedinců v komunitě. Tento odůvodňuje kapitálem, se kterým mnoho Rusů do Česka přichází. Počet zaměstnaných může také ovlivnit tradičnější uspořádání rolí v rodině a fakt že ženy mnohdy zůstávají v domácnosti a pečují o rodinu, a to i v případech kdy jde o ženy vzdělané s pracovní zkušeností z Ruska. Je nutné upozornit že tento výzkum se zaměřoval na celou emigrantskou komunitu, nejen ruskou národnostní menšinu, do výsledků je tedy zahrnuta i početná skupina studentů z Ruské federace, kteří v Česku studují.³⁸

O uplatnění na pracovním trhu rozhoduje mnoho faktorů – např. vzdělání, jazyková vybavenost, individuální schopnosti jedince, finanční situace při příchodu do České republiky, aktuální osobní a rodinná situace a další. Každý z těchto faktorů může ovlivnit směřování jedince na pracovním trhu i to, zda se vydá cestou zaměstnaneckého poměru, či podnikání.

Prvním významným faktorem je vzdělání. Je důležité, jaké úrovně a jakého zaměření vzdělání je. Výzkumy obecně ukazují, že většina ruské emigrantské komunity v Česku je velmi dobrého vzdělání, často vysokoškolského. Vysokoškolské tituly získané v zahraničí nejsou

---

³⁷ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. [online]. [cit. 2019]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/> - odkazy na jednotlivé statistiky v příloze č.1

³⁸ VAVREČKOVÁ, Jana a Karolína DOBIÁŠOVÁ. *Začlenění ruské komunity do většinové společnosti: EIF 2013-01 (str. 47-50; 66-70)*. Praha: VÚPSV, v.v.i. + FSV UK, 2015. ISBN 978-80-7416-230-5.

v České republice uznávány automaticky, o jejich uznání je třeba zažádat. Tomuto procesu se říká nostrifikace, pokud je zahraniční vysokoškolské studium uznáno, pak je bráno jako rovnocenné vzdělání ukončenému na české vysoké škole. O uznání žádosti rozhodují veřejné vysoké školy, které ověří pravost vysokoškolského diplomu a porovnají obsah a rozsah studia v zahraničí s obdobným studijním programem v České republice.³⁹

V této souvislosti je třeba upozornit na aktuální nedostatek kvalifikovaných pracovníků v některých oborech, se kterým se v současnosti potýká český trh práce. Vzhledem k tomuto pokračujícímu trendu musí firmy změnit zaběhlé standardy v hledání zaměstnanců a zaměřit se na nové strategie. Jednou z těchto je i vyhledávání zaměstnanců v zahraničí. Vzhledem k poměrně vysoké vzdělanosti ruské komunity mnoho jejích členů pracuje na kvalifikovaných pozicích, často se jedná o vyšší pracovní pozice a prestižní povolání.⁴⁰

Při hledání kandidátů na kvalifikovanější pozice se firmám vyplatí potenciální uchazeče vytipovat na mezinárodních profesních sociálních sítích. Následuje elektronický kontakt, případně videohovor. Při uzavření dohody pak zaměstnavatel pomáhá s vyřízením veškerých náležitostí ohledně povolení k pobytu a přispívá na cestu do České republiky. Běžnou praxí je také pomoc se zajištěním ubytování a tzv. alokační balíček – tedy jednorázový finanční příspěvek při příjezdu do země sloužící ke snadnějšímu usazení se.⁴¹

Dalším významným faktorem jsou finanční prostředky při příchodu do České republiky. Imigranti přicházející s finančním kapitálem mají situaci po příchodu výrazně snazší. Nemusí se potýkat se sociálními a existenčními problémy, které by je čekali, pokud by přijeli do země bez finančních prostředků.⁴² V závislosti na výši kapitálu to pak cizinci může umožnit pořízení vlastního bydlení, určitou dobu po příchodu bez zaměstnání určenou pouze pro aklimatizaci na nové prostředí, nebo například začátek podnikání.

Rusové kteří se rozhodli v Česku podnikat velmi často cílí na své krajany, tato strategie se nazývá etnická ekonomika. Jde o celkové zaměření podnikání na své krajany, a to jak při výběru zaměstnanců, tak orientací podnikání. Obzvláště vyplatí v centrech migrace, o kterých

---

³⁹ MŠMT. *Uznávání zahraničního vzdělání v ČR, tzv. „nostrifikace“* [online]. [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/nostrifikace>

⁴⁰ VAVREČKOVÁ, Jana a KAROLÍNA DOBIÁŠOVÁ. *Začlenění ruské komunity do většinové společnosti: EIF 2013-01 (str. 47-50; 66-70)*. Praha: VÚPSV, v.v.i. + FSV UK, 2015. ISBN 978-80-7416-230-5.

⁴¹ ŠPAČKOVÁ, Iva. *Jak firmy nabírají cizince? Vyplatí se myslet i na partnery, ubytování a tlumočnicka* [online]. 13. 9. 2017 [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/jak-firmy-nabiraji-cizince-vyplati-se-myslet-i-na-partnery-u/r~e62cddf8978611e78c78002590604f2e/>

⁴² SLÁDEK, Karel. *Ruská diaspora v České republice: sociální, politická a religiozní variabilita ruských migrantů (33-36)*. Praha: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-49-6.

tato práce pojednává dále. Jedná se o místa větší kumulace imigrantů ruské národnosti ale i dalších národů bývalého SSSR. V těchto oblastech je poptávka po službách v rodném jazyce případně zboží z rodné země velká, a proto je podnikání tímto směrem naprosto logickým krokem. Populární je také podnikání v oblasti pronájmu bytů v rámci imigrantské komunity.⁴³ Další oblíbenou cílovou skupinou mnoha ruských podnikatelů jsou pak turisté z Ruska a zemí bývalého SSSR. Předměty podnikání vztahující se k této cílové skupině jsou značně variabilní od ubytování, přes pořádání exkurzí a organizování volného času při dovolené v Česku až po prodej upomínkových předmětů, to vše s obsluhou v ruském jazyce.⁴⁴

Významnou roli při volbě budoucího povolání hraje také jazyková vybavenost cizince. Podstatně jednodušší pozici má cizinec, který ovládá český jazyk. Čím lepší úroveň češtiny cizinec dosáhl, tím širší má možnosti uplatnění na pracovním trhu v Česku.

Ani cizinec s nulovou znalostí češtiny však není ztracen. Je možné najít uplatnění u mezinárodních společností, které pro výkon práce češtinu nepotřebují. Pokud pak jedinec ovládá několik světových jazyků, jeho možnosti jsou i bez češtiny poměrně rozsáhlé. Výzkum z roku 2015 poukazuje na to, že velká část komunity preferuje právě práci pro mezinárodní firmy, případně prosperující české firmy zaměřené na ruský trh.⁴⁵

1.4.2. Vzdělávání dětí

U dětí spadajících do ruské národnostní menšiny je třeba rozlišovat mezi dětmi, které se již narodili jako čeští občané a na základě národnosti jednoho nebo obou rodičů mají též ruskou národnost (tzv. druhou nebo další generací migrantů), a mezi dětmi které do České republiky přišly s rodiči z Ruska a až po dlouhodobém pobytu bylo jejich zákonným zástupcem zažádáno o udělení českého občanství.

První skupina, tedy děti z druhé nebo další generace migrantů obvykle absolvuje školní docházku za obdobných podmínek a okolností jako ostatní české děti. Tyto děti se v České republice narodily a vyrostli zde. Často také navštěvovaly předškolní zařízení a zde se integrovali. I u této skupiny však lze zaznamenat problém, který je často popisován u dětí přichozích ze zahraničí, a sice že bývají ve škole častěji šikanováni. Důvodem k šikaně je

---

⁴³ KUPEC, Petr a Jan CHARVÁT. Rusové dobývají Prahu. Kupují byty a otevírají obchody. *Mladá fronta dnes*. Praha, 2012, (173).

⁴⁴ ŠVEC, Pavel. Azbuky v centru přibývá, Prahu to zatím neděsí. *Mladá fronta dnes*. Praha, 2013, (46).

⁴⁵ VAVREČKOVÁ, Jana a Karolína DOBIÁŠOVÁ. *Začlenění ruské komunity do většinové společnosti: EIF 2013-01 (str. 47-50; 66-70)*. Praha: VÚPSV, v.v.i. + FSV UK, 2015. ISBN 978-80-7416-230-5.

obvykle xenofobie a nedostatečná průprava třídy v multikulturní výchově. Dětem se často posmívají za cize znějící jméno, případně přízvuk rodičů, či dodržování odlišných tradic.

Složitější situaci pak mají děti přicházející z Ruska, které zde několik let pobývají a až později žádají o české občanství. Podle české legislativy se i na tyto děti vztahuje povinná školní docházka. Děti tak často nastupují do školy velmi krátce po příjezdu do země, bez dostatečné znalosti jazyka pro to, aby mohli pochopit výuku v běžné české škole. Je proto několik možností, které mohou rodiče zvolit.

Nejběžnější variantou je nástup do běžné české školy, do ročníku, do kterého dítě dle věku patří. Po nástupu do školy se teprve řeší, jak situaci dítěti ulehčit. Od začátku školního roku 2018/2019 je spuštěna nová služba, která by měla nástup do české základní školy dětem – cizincům ulehčit. Jde o službu tzv. adaptačního koordinátora který je žákům k dispozici první dva týdny po nástupu do školy. Tento dítě seznámí se zvyklostmi v Česku a na českých školách, s pravidly a organizací školy ale také možnostmi volnočasových aktivit. Další novinkou je možnost využití tlumočnických a překladatelských služeb zdarma při kontaktu mezi školou a rodinou žáka. Tyto služby zprostředkuje na vyžádání krajský koordinátor.⁴⁶

V následném studiu jsou dva možné modely, podle kterých lze postupovat. Jednou možností je nechat žáka, aby se v prvním školním roce aklimatizoval a zaměřit se s ním na doučení českého jazyka a integraci do společnosti, následující rok si dítě může ročník zopakovat již s cílem plnohodnotně se zapojit do výuky. Další možností pak je individuální doučování některým z pracovníků školy např. třídním učitelem, sociálním pedagogem či výchovným poradce. Při dostatečně intenzivním programu a chápavém přístupu učitelů se může žák školní rok úspěšně dokončit a postoupit do vyššího ročníku spolu se svými spolužáky. To také přináší výhodu stálého kolektivu a potenciální usnadnění procesu integrace.

Další možností je, že rodiče dítěte zažádají o tzv. individuální vzdělávání, známé také jako domácí vzdělávání. Toto je v současnosti v České republice možné absolvovat na úrovni všech ročníků základní školy. V tomto případě je třeba dítě zapsat do základní školy a tam následně podat žádost o individuální vzdělávání. Při splnění všech náležitostí a schválení programu dítě nemusí v průběhu školního roku navštěvovat školu, nicméně před pololetím a

---

⁴⁶ MŠMT. *Nová podpora žáků-cizinců po nástupu do základní školy* [online]. [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/nova-podpora-zaku-cizincu-po-nastupu-do-zakladni-skoly>

před koncem školního roku se musí do školy dostavit na přezkoušení.⁴⁷ Volba této varianty může mít v případě dítěte – cizince neblahé následky. Izolovanost od české společnosti a komunikace pouze s ruský hovořící rodinou může vést k problémům v integraci.

Poslední variantou je zapsat dítě do ruské školy v České republice. V Česku se nachází několik školek, ruská základní škola a ruská střední škola. Tyto instituce jsou zpravidla soukromé, placené a vyučují podle ruských vzdělávacích osnov.⁴⁸ Základní škola „VĚDA Česko-ruská škola“ nabízí několik studijních programů – česká škola s ruským jazykem, ruské lyceum a ruskou sobotní školu. Jde o prestižní soukromou školu, kde se platí školné od 115.000 do 175.000 na školní rok.⁴⁹ Středoškolské vzdělání, které navazuje na ruský vzdělávací systém poskytuje střední škola při velvyslanectví Ruské federace v České republice. Škola je zaměřená na ruskou diasporu žijící v Praze a okolí a poskytuje výuku kompletně v ruštině.⁵⁰

České vysoké školy pak nabízí několik studijních programů, kde se mohou skvěle uplatnit studenti kteří ovládají ruský jazyk. Tyto obory nabízí většina českých veřejných vysokých škol napříč republikou. Jedná se o následující obory – ruský jazyk, ruská literatura, překladatelství ruského jazyka, tlumočnictví čeština-ruština, učitelství ruského jazyka, ruština ve sféře podnikání, ruština se zaměřením na hospodářsko-právní a turistickou oblast a další.⁴³

1.4.3. Sdružování ve spolcích a jiných organizacích

V České republice působí několik organizací a spolků, jejichž cílovou skupinou je ruská národnostní menšina a ruská emigrantská komunita celkově. Obecně lze říci, že všechny tyto organizace pracují nejen s ruskou komunitou, ale zaměřují se i na přiblížení ruské kultury Čechům. Vzhledem ke značné diverzitě a rozvrstvenosti ruské komunity v Čechách se také zaměřuje na sblížování a upevňování vztahů mezi členy komunity. Konkrétní zaměření a priority a aktivity jednotlivých organizací se však od sebe liší. Následuje výčet nejvýznamnějších z těchto organizací.⁵¹

---

⁴⁷ MŠMT. *Informace a doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k individuálnímu vzdělávání žáků v základní škole* [online]. Praha, 2016, 18 str. [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/46873/>

⁴⁸ *Průvodce právy příslušníků národnostních menšin v České republice II (str.32-34)*. Praha: Úřad vlády České republiky, Sekretariát Rady vlády pro národnostní menšiny, 2017. ISBN 978-80-7440-207-4.

⁴⁹ <http://ruskaskola.cz/>

⁵⁰ *Vítejte ve Střední škole při velvyslanectví Ruské federace v České republice*. [online]. [cit. 2019-04-05].

Dostupné z: <https://www.svoboda-williams.com/lifestyle/praha/clanek/1225-stredni-skola-pri-velvyslanectvi-ruske-federace>

⁵¹ BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ, ed. *Etnické komunity v české společnosti (128-140)*. Praha: Ermat, 2006. ISBN 80-903086-7-8.

Asociace ruských spolků v ČR – byla založena v roce 2001. Jejím hlavním cílem je rozvíjet ruskou kulturu a umění. Mezi jí aktivity patří pořádání různorodě zaměřených menších akcí. Ač asociace sama nevydává žádné periodikum, je pravidelným přispěvatelem do různých ruskojazyčných periodik vycházejících v Česku, především pak do časopisu Russkoe Slovo.

Ruské středisko vědy a kultury v Praze – bylo zřízeno již v roce 1971 Velvyslanectvím Ruské Federace. Jeho hlavním posláním je informační činnost a přiblížení ruské kultury a historie české společnosti. Nabízí rozsáhlou knihovnu v rámci, které funguje čtenářský klub.⁵² Nabízí také další zájmové kroužky a kluby pro děti a mládež a divadelní soubor pro dospělé. Podporuje studium ruského jazyka a rusistiky obecně v České republice. Poskytuje také profesionální kurzy ruského jazyka a možnost složení mezinárodní zkoušky z ruštiny. Dále pak pořádá koncerty, výstavy a další kulturně zaměřené akce.⁵³

Ruská tradice – Je poměrně stabilní společností, založenou roku 2001. Její hlavní činností je vydávání časopisu „Russkoe Slovo“ (= Ruské slovo). Původní myšlenkou bylo sjednocení ruské komunity v Česku skrz tento časopis, který se zabývá rozmanitými tématy z mnoha oblastí. Zároveň je jeho posláním také mapování a předávání příběhu ze života a historie ruské imigrantské komunity v Česku. Kromě ruského slova vydávala společnost i přílohu pro děti „Slovo detjam“ (= Slovo dětem) jejímž cílem bylo seznamovat děti ruských emigrantů v Čechách s kulturou, tradicemi a historií Ruska.⁴⁶

Svaz ruskojazyčných spisovatelů v České republice – Byl založen roku 2005 a sdružuje spisovatele, básníky a novináře píšící v ruštině, je však otevřen i fotografům, zpěvákům a dalším umělcům. Věnuje se především vydavatelské činnosti a podpoře spisovatelů. Svaz také vydává věstník, který publikuje jak klasická díla, tak známé autory ale i nadané začínající umělce. Pořádá také mnohé akce spojené s literaturou jak představování nových knih, autorská čtení apod. tyto akce se zpravidla pořádají v Ruském středisku vědy a kultury v Praze se kterým svaz úzce spolupracuje.

Artek – Spolek rusky mluvících studentů a jejich příznivců – založen taktéž roku 2001 za účelem pomáhat rusky hovořícím studentům v Česku. Vyšel z iniciativy samotné rusky hovořící mládeže studující na českých univerzitách. Není zaměřen pouze na mladé z Ruska, ale obecně na všechny rusky mluvící osoby, často ze států bývalého SSSR. Zpočátku spolek pořádal známé ruské diskotéky, které si získali velkou oblibu. Postupně se činnost spolku

---

⁵² BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ, ed. *Etnické komunity v české společnosti (128-140)*. Praha: Ermat, 2006. ISBN 80-903086-7-8.

⁵³ *O středisku* [online]. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <http://rsvk.cz/cs/hlavni/o-stredisku/>

rozšiřovala na pořádání dalších akcí pro mladé od kulturně zaměřených přes sportovní akce až po organizované výlety. Spolek vydává časopis Artek, zaměřený na životní příběhy ruských studentů v Praze, jejich úspěchy či úvahy a myšlenky. Poskytuje také poradenství a podporu mladým lidem z Ruska, kteří se chystají studovat v Česku, nebo zde již studují.⁵⁴ Ačkoliv je organizace stále aktivní, její činnost se utlumila poté, co jí byla ukončena grantová podpora.⁵⁵

Kromě výše zmíněných v Česku funguje několik dalších organizací zaměřených na ruskou komunitu. Většinou však bývají zaměřené pouze na pomoc lokální komunitě, nebo jejich nadšení a plány s časem upadnou v zapomnění a vytráčí se. O mnohých z nich je obtížné dohledat jakékoliv informace o činnosti a aktivitách, často je jedinou dostupnou informací zápis v obchodním rejstříku.

Kromě organizací specificky zaměřených na ruskou komunitu je také možnost využít služeb organizací pro pomoc cizincům obecně, ty se však zpravidla zaměřuje pouze na osoby se statutem cizince nikoliv na národnostní menšiny. V záležitostech každodenních problémů pak lze využít také služeb občanských a právních poraden a specificky zaměřených NNO.

Na závěr této kapitoly je však třeba upozornit že jedním ze specifíků ruské komunity je její uzavřenost. Členové se příliš nezapojují do činností národnostně orientovaných organizací ani jimi pořádaných akcí. Uzavřenost se projevuje nejen k organizacím orientovaným na cizince, ale i směrem k majoritní české společnosti, kdy si komunita udržuje určitý odstup.⁵⁶ I přes diverzitu uvnitř emigrantské komunity se její existence ukazuje jako důležitá pro její členy. Jednotlivci a rodiny často udržují kontakt uvnitř komunity ať už na úrovni přátelských vztahů nebo v rámci etnické ekonomiky. Je také možné vysledovat silnou prostorovou koncentraci v oblasti volby bydliště a místa podnikání a tímto způsobem utváření určitého typu uzavřené komunity. Tento neorganizovaný kontakt také pomáhá udržovat jazyk, tradice a kulturu pro další generace.⁵⁷

---

⁵⁴ ALBOROV, Oleg, ed. *Rossijane v Čechii: včera i segodnja* (str. 57-65;203-209). Izdanije 1-oje. Praha: Ottovo nakladatelství, 2012. Biblioteka Koordinacionnogo soveta rossijskich sootečestvennikov v Čechii. ISBN 978-80-7451-216-2.

⁵⁵ *Průvodce právy příslušníků národnostních menšin v České republice II* (str.32-34). Praha: Úřad vlády České republiky, Sekretariát Rady vlády pro národnostní menšiny, 2017. ISBN 978-80-7440-207-4.

⁵⁶ DRBOHLAV Dušan, LUPTÁK Milan, JÁNSKÁ Eva a BOHUSLAVOVÁ Jaroslava. *Ruská komunita v České republice (výsledky dotazníkového šetření)* [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: http://cizinci.cz/repository/2266/file/ruska_komunita.pdf

⁵⁷ VAVREČKOVÁ, Jana a Karolína DOBÍÁŠOVÁ. *Začlenění ruské komunity do většinové společnosti: EIF 2013-01* (str. 32-36; 51-58; 66-70). Praha: VÚPSV, v.v.i. + FSV UK, 2015. ISBN 978-80-7416-230-5.

1.4.4. Centra migrace

V současnosti nejoblíbenější destinací ruské komunity v Česku je hlavní město Praha, které se stalo centrem ruské imigrace. Komunita je rozprostřená poměrně rovnoměrně, lze však vysledovat určité oblasti vyšší koncentrace. Těmito oblastmi jsou např. sídliště Stodůlky, Dejvice, Bubeneč, Letná, Smíchov a Vinohrady.

Usídlování Rusů v oblasti Prahy Bubeneč, Vinohrad a okolí stromovky má dlouhou tradici. Důvodem je pravděpodobně fakt, že zde sídlí veškeré zastupitelské úřady (konzulát, velvyslanectví a zastupitelství) ale i mnohé kulturní organizace zaměřené na ruskou menšinu (např. Ruské středisko vědy a kultury). Je zde také síť služeb v rámci etnické ekonomiky – ruské obchody a služby, ruská škola a další. Věřící pak mohou brát jako výhodu blízkost pravoslavného chrámu sv. Ludmily na Sibiřském náměstí a pravoslavného chrámu sv. Mikuláše poblíž Vítězného náměstí v Dejvicích. Dalším důležitým faktorem při volbě bydlení v této oblasti je blízkost zeleně, dostupnost obchodů a rychlé dopravní spojení do centra města. V neposlední řadě pak může hrát roli i tradice ruského obyvatelstva v této lokalitě a jistá záchytná sociální síť v případě potřeby.

Druhou oblastí v Praze, kde se nachází silná ruská komunita je Praha 5, konkrétněji pak oblast Jinonic, Lužin, Hůrky a Nových Butovic. Tato komunita vznikla historicky z odlišných důvodů. V období, kdy byla situace na trhu s nemovitostmi komplikovaná a pro cizince nebylo snadné sehnat byt v této části Prahy byla stavební družstva ochotná s cizinci jednat. Tímto způsobem zde mnoho zde mnoho Rusů skoupilo celé bytové domy, ve kterých následně pronajímali byty svým krajanům.⁵⁸ Dnes se pro tuto oblast kvůli vysoké koncentraci ruské komunity vžil název „Malá Moskva“. Nachází se zde několik ruských školek, množství obchodů, kaváren, barů, kosmetických salónů ale také knihovna. Tyto poskytují kromě zboží a služeb i práci,⁵⁹ což vytváří další přidanou hodnotu pro nově příchozí Rusy čímž se uzavírá „začarovaný kruh segregace“.

Kromě Prahy se Rusové také koncentrují v blízkém okolí Prahy, v městech a obcích s dobrým dopravním spojením na Prahu. Populární jsou zejména obce v oblasti Praha-západ. Také v Brně v posledních letech sílí ruská emigrantská komunita.⁶⁰

---

⁵⁸ BITTNEROVÁ, Dana a MORAVCOVÁ Mirjam. *Diverzita etnických menšin: prostorová dislokace a kultura bydlení* (str.145-247). Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2012. ISBN 978-80-87398-25-8

⁵⁹ FENCLOVÁ, Marta. Ruská arogance a České stereotypy. *Lidové Noviny*. 2010, (25), 6 str

⁶⁰ VAVREČKOVÁ Jana a DOBIÁŠOVÁ Karolína. *Začlenění ruské komunity do většinové společnosti: EIF 2013-01* (str. 32-36; 51-58; 66-70). Praha: VÚPSV, v.v.i. + FSV UK, 2015. ISBN 978-80-7416-230-5.

Oproti tomu Karlovy Vary, veřejností vnímané jako „ruské město“ zaznamenávají v posledních letech postupný úbytek osob ruské národnosti. Výzkum z roku 2015 tento jev zdůvodňuje takto: „*Karlovy Vary jsou pro Rusy a jejich současné aktivity již malé a Praha, jako hlavní město, jim skýtá vyšší možnosti – v oblasti podnikání, vzdělávání i kulturním vyžití*“⁶¹

1.5. Kulturní specifika ruské národnostní menšiny

Ruská diaspora patří v České republice k jedné z nejpočetněji zastoupených imigrantských komunit. Navíc se vyznačuje v čase neustávajícím postupným růstem. Cizinci s sebou vždy přináší i kulturní specifika a tradice své rodné země, a i v případě velmi dobré asimilace do společnosti v cílové zemi budou tyto dále ovlivňovat jejich každodenní život. Může se jednat o zásadní rozdíly ve vnímání světa a společnosti, nekompatibilní tradice, či pouhé nuance v záležitostech každodenního života. Důležitost se liší přímo úměrně rozdílnosti kultury mezi společnostmi, ze které cizinec přišel a společností majoritní společnosti.

Na první pohled by se mohlo zdát, že ruská a česká kultura se příliš neliší. Z globálního pohledu lze říci, že jde opravdu o země s podobnými specifiky v socio-kulturní oblasti (porovnáváme-li například v kontrastu k arabskému nebo asijskému světu). Nicméně nelze říci, že na základě slovanských kořenů obou národů a slovanského jazyka se jedná o národy natolik podobné, že by byla jejich kultura totožná.

1.5.1. Ruská mentalita

Doposud tato práce pojednávala o ruské národnostní menšině či ruské emigrantské komunitě. Je však třeba upřesnit, že Rusko je z geografického pohledu největší zemí na světě, rozkládá se na území rozlehlém přes 17 milionů kilometrů čtverečních kilometrů a rozpíná se přes jedenáct časových pásem, na pomezí východu a západu. Na území Ruské federace nalezneme rozsáhlá pohoří i nížiny, oblasti jezer i rozsáhlou tajgu, velkoměsta i odlehlé osady. Je faktem, že národ žijící v takto rozsáhlé zemi nelze v několika řádcích popsat jako homogenní entitu s konkrétními vlastnostmi a mentalitou. I přesto se však mnohé studie pokouší národní charakter Rusů alespoň částečně vystihnout.⁶²

---

⁶¹ VAVREČKOVÁ Jana a DOBIÁŠOVÁ Karolína. *Začlenění ruské komunity do většinové společnosti: EIF 2013-01 (str. 32-36; 51-58; 66-70)*. Praha: VÚPSV, v.v.i. + FSV UK, 2015. ISBN 978-80-7416-230-5.

⁶² RETHMANN, Petra. *Russia: Anthropological insights*. Toronto: University of Toronto Press, 2018. ISBN 978-1-4426-3658-3.

Literatura zabývající se kulturní antropologií, mentalitou a národním charakterem Ruska často rozděluje mezi třemi historickými obdobími ve kterých popisuje mentalitu odlišným způsobem, tyto období jsou totožné s obdobími zmiňovanými v první kapitole této práce popisujícími migrační vlny – tedy období carského Ruska, období socialistické a období post-socialistické. Toto rozdělení se zdá být logické vzhledem k tomu, že v každém z těchto období lid procházel jinými strastmi a těžkostmi, které v konečném důsledku formují národní charakter a mentalitu lidu.⁶³

V období post-socialistickém, tedy současnosti bývá ruský národ popisován především jako národ protikladů. Typická je národní hrdost a patriotismus. Rusové jsou též známí pro své velikášství ve smyslu pořádání akcí ohromného rozsahu zahrnující davy lidí. Jednotlivci však bývají spíše skromní lidé, nebývají hrdí na svou osobu, nýbrž na svůj národ, jeho velikost, kulturu a historii.

Na první pohled se mohou Rusové zdát jako tvrdí a nepřístupní, to je způsobeno tím, že k získání bližšího vztahu nebo přátelství zpravidla potřebují více času. Při seznámení bývají spíše rezervovaní a neprojevují příliš emoce. Vztahy a přátelství se budují postupně a je třeba získat vzájemně důvěru. Mezi přáteli a známými pak panuje vysoká míra důvěry a vřelé vztahy. Proslulá je pak tradiční ruská štědrost a pohostinnost.⁶⁴ Typické je časté navštěvování se mezi přáteli a rodinou, které ve výzkumech ruská emigrace v Česku často postrádá. Toto může být jedním z důvodů proč mají Rusové tendenci se v Česku koncentrovat do určitých oblastí a vytvářet uzavřené komunity.⁶⁵

1.5.2. Ruský jazyk

Ruština není jazyk od češtiny příliš vzdálený, alespoň z globálního pohledu ne. Stejně jako čeština je to jazyk slovanský, vychází tedy ze stejných kořenů. Na rozdíl od češtiny se však zapisuje azbukou, nikoliv latinskou abecedou.

Stejně jako čeština i ruština má tři rody – tedy mužský, ženský a střední. Časování a větná stavba jsou též podobné jazyku českému. Co se však liší je například skloňování. Ruština skloňuje pouze šesti pády, nezná pátý pád, tedy vokativ. Ve větné skladbě pak oproti češtině

---

⁶³ RETHMANN, Petra. *Russia: Anthropological insights*. Toronto: University of Toronto Press, 2018. ISBN 978-1-4426-3658-3.

⁶⁴ CZERNINOVÁ, Zuzana. *Ruský charakter*[online]. [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://ruskerealie.zcu.cz/1-6-ocima-czernin>

⁶⁵ VAVREČKOVÁ Jana a DOBIÁŠOVÁ Karolína. *Začlenění ruské komunity do většinové společnosti: EIF 2013-01 (str. 51-58; 66-70)*. Praha: VÚPSV, v.v.i. + FSV UK, 2015. ISBN 978-80-7416-230-5.

vypouští sloveso být. Právě výše zmíněné dva body bývají nejčastějšími a nejmýraznějšími chybami, když si Rusové osvojují český jazyk – tedy vynechávají sloveso být a neskloňují pátým pádem.⁶⁶

V Česku se ruská komunita obvykle snaží uchovat rodný jazyk alespoň doma. Rodiny a přátelé spolu mluví většinou rusky. U dětí navštěvujících české školy a volnočasové aktivity se může vyvinout bližší vztah k českému jazyku než k ruštině. Rodiče však obvykle trvají na tom, že doma bude dorozumívacím jazykem ruština. Je to často z důvodu zachování tradice a kontinuity emigrantské kultury, ale také pro přesvědčení o výhodách bilingvní výchovy.⁶⁷

1.5.3. Religiozita

Když se řekne Rusko a náboženství, obecně se toto slovní spojení asociuje s pravoslavným křesťanstvím. Není tomu však tak, že by v Rusku lidé nevyznávali jiné náboženské směry. V Ruské federaci jsou i početné komunity vyznávající jiné křesťanské směry jako římskokatolická církev a různé protestantské denominace. Je také možné zaznamenat uskupení vyznávající islám či judaismus, také buddhismus má v Rusku své zastánce. Výjimkou pak nejsou ani osoby bez jasné příslušnosti ke konkrétní církvi nebo s nejasnými preferencemi. Mezi všemi těmito směry však stále vyniká Ortodoxní křesťanská církev, která stále hraje v Rusku prim.⁶⁸

Pravoslavná církev v Rusku

Pro ruské pravoslaví je typické propojení mezi církvi a státní mocí, pokusy o rozluky tohoto spojení byly obvykle následovány spory v církvi nikoliv změnou stavu. Za komunistického režimu zažila církev velmi těžké časy, věřící i duchovní byli pronásledováni a masakrováni, počet a místo konání bohoslužeb určovala přímo komunistická strana. Tato situace se změnila až za prezidenta Michaila Gorbačova (posledního představitele SSSR) za jehož prezidentského období vešel v platnost zákon o svobodě svědomí, který pravoslavnou církev osvobodil od vládní kontroly.⁶⁹

V současné době je pravoslavná církev co do počtu věřících nejpočetnější autokefální církvi ve společenství pravoslavných církví. Mnoho Rusů však vnímá Ruskou pravoslavnou

---

⁶⁷ VAVREČKOVÁ Jana a DOBIÁŠOVÁ Karolína. *Začlenění ruské komunity do většinové společnosti: EIF 2013-01 (str. 31-36)*. Praha: VÚPSV, v.v.i. + FSV UK, 2015. ISBN 978-80-7416-230-5.

⁶⁸ FAGAN, Geraldine. *Believing in Russia: religious policy after communism (str.1-53; 121-155)*. New York: Routledge, 2013. Routledge contemporary Russia and Eastern Europe series, 41. ISBN 978-0-415-49002-3.

⁶⁹ SZABO, Miloš. *Východní křesťanské církve: stručný přehled sjednocených i nesjednocených církví křesťanského Východu (str. 49–51)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3362-6.

církev nejen z hlediska religiózního, ale především jako součást ruské tradice a kultury. Častým jevem jsou nepraktikující pravoslavní křesťané, které sami sebe vnímají jako pravoslavné pouze na základě tradice. Tito lidé bývají pokřtěni jako děti, sňatek uzavřou v pravoslavném chrámě a své potomky následně taktéž pokřtí dále však víru nepraktikují.⁷⁰

Pravoslavná církev v Českých zemích a na Slovensku

Pravoslavná církev má na českém území dlouhou tradici, východní obřad s sebou na Velkou Moravu přinesli již slovanští věrozvěstové sv. Cyril a Metoděj. I přes mnohá těžká období v české historii na našem území východní obřad nikdy zcela nezanikl. Po dlouhém útlaku zažila česká pravoslavná církev obrození až v druhé polovině 19. stol. Další silnou ránu však nejen pravoslavné církvi v Česku zasadila I. světová válka, oddělení Podkarpatské Rusi od Československa, a poté II. světová válka následovaná nástupem socialistického zřízení.

Po říjnové revoluci 1989 se poměry pro církve v Československu opět uvolnily. Církve nyní mohli budovat nové chrámy a kláštery, bylo také možné svobodně vydávat náboženskou literaturu. Na české univerzity se vrátily teologické fakulty a církevní školy byly postupně obnovovány. Pravoslavná církev je v současnosti rostoucí a sílicí církví. Na tomto faktu má jistě svůj podíl i neustávající příbytek cizinců s pravoslavným vyznáním. Obzvláště v období velkých církevních svátků jsou představitelé pravoslavné církve zváni do rozhlasu a televizi, aby objasnili podstatu pravoslavné víry a seznámili veřejnost s aktuálně slavenými svátky.⁷¹

1.5.4. Ruské svátky

Po staletí byly svátky v Rusku specifickou kombinací slavení událostí fixovaných na zemědělství (např. sklizeň), pohanských ritů a křesťanských tradic. S nástupem komunismu se v oblasti slavení svátků mnohé změnilo. Některé pradávne tradice zanikly, jiné byly změněny v sekulární svátky a byly přidány i některé nové svátky. Po pádu komunistického režimu některé z režimem vytvořených svátků opět zanikly a některé staré které byly potlačeny se začaly opět slavit. Některé z tradic a svátků se slaví po celém Rusku, jiné jsou oproti tomu známy a slaveny jen v určitých oblastech. Mezi svátky a slavnostmi však stále najdeme jak svátky pohanského charakteru, tak církevní svátky, ale i státní svátky obvykle připomínající důležité milníky v historii národa.⁷²

---

⁷⁰ FAGAN, Geraldine. *Believing in Russia: religious policy after communism (str.1-53; 121-155)*. New York: Routledge, 2013. Routledge contemporary Russia and Eastern Europe series, 41. ISBN 978-0-415-49002-3

⁷¹ Prot. J. Š. *Pravoslavné vyznání v České republice*[online]. Brno, 1996 [cit. 2019-04-18]. Dostupné z: https://www.orthodoxia.cz/dejiny/p_vyzn.htm

⁷² SCHULTZE, Sydney. *Culture and customs of Russia (str. 51-56)*. Westport, CT: Greenwood Press, 2000. ISBN 0-313-31101-3

Prvním svátek každého roku začíná již poslední den roku předešlého, jde o oslavy nového roku. Je to svátek hojně oslavovaný naprostou většinou národa jako největší svátek roku. Během komunistické éry se součástí novoročních oslav stalo i mnoho vánočních tradic které zůstaly jejich součástí doposud. Součástí oslav je honosná novoroční večeře o několika chodech a také stromeček s ozdobami zvaný „Jolka“. Obdoba vánočních legend jako je český Ježíšek nebo americký Santa Klaus je v Rusku Děda Mráz (Ded Moroz), kterého tradičně doprovází Sněhurka (Snegurocka). Další vánoční tradicí, která se přenesla na Nový rok je dávání „vánočních“ dárků. Celý večer až do dalšího dne pak provází bujaré oslavy, tak jako ve většině ostatních zemí.

Bohaté novoroční oslavy následují hned 7. ledna křesťanské Vánoce – toto posunutí oproti známému 25. prosinci vzniklo 13denním rozdílem mezi Gregoriánským (aktuální občanský kalendář) a Juliánským kalendářem (některými pravoslavnými církvemi užívaný kalendář). Jde o církevní svátek, který bývá slaven v tichosti, s rodinou případně návštěvou pravoslavného chrámu.

Dalším svátkem roku je na 25 ledna připadající Den studentů. Někdy také nazývaný Tatianin den podle pravoslavné mučednice sv. Tatiány která je také známá jako patronka studentstva. Studenti v tento den obvykle den naplňují vtipy a kanadskými žertíky, večer pak uzavírají oslavami spojenými s hojným pitím alkoholu. Na 8 března pak připadá den žen, v Rusku hojně slaven již od dob komunismu. Ženy v tento den dostávají květiny a drobné dárky. Podobně jako v jiných zemích i v Rusku je pak první dubnový den znám jako den plný aprílových vtípků.

Svátkem s pohyblivým datem je Pascha (pravoslavné Velikonoce), které nezřídka připadají na jiný den než katolické Velikonoce. Jde o nejvýznamnější svátek v křesťanství, věřící si připomínají vzkříšení Ježíše Krista. Tradiční je návštěva noční bohoslužby, jejíž délka se liší v závislosti na místních zvyklostech, může však trvat v řádu několika hodin od sobotního podvečera do brzkých ranních hodin následujícího dne. Součástí bohoslužby je i posvěcení košíků s jídlem, kvůli kterému se často do kostela mnoho lidí dostaví pouze tento jeden večer v roce. Kromě oslav božího vzkříšení pak Pascha také uzavírá 48denní půst (v pravoslavné praxi zdržení se všeho jídla živočišného původu). Krátce po bohoslužbě tak bývá jako součást oslav konzumováno jídlo, které bylo během bohoslužby posvěceno a začíná období oslav.⁷³

---

⁷³ SCHULTZE, Sydney. *Culture and customs of Russia (str. 51-56)*. Westport, CT: Greenwood Press, 2000. ISBN 0-313-31101-3

Na první květnový den připadá mezinárodní den práce. Za komunistického režimu šlo o jeden z nejdůležitějších svátků a v Sovětském Svazu na tento den připadaly mohutné oslavy. V dnešní době je tento svátek významněji slaven spíše nostalgickými pamětníky komunistických dob. O devět dní později pak následují oslavy Dne vítězství známé především ohromnými vojenskými přehlídkami jejichž cílem je demonstrovat aktuální vojenskou sílu Ruska.⁷⁴

Celým kalendářním rokem se prolíná mnoho menších či větších svátků a oslav pravoslavné církve, tyto však na rozdíl od Vánoc a Velikonoc bývají známy jen praktikujícím věřícím. Velikonoce a Vánoce jsou však podobně jako v Česku svátky slavené většinou národa. Věřící z řad ruské emigrace v Česku pak ve slavení těchto svátků obvykle pokračují i nadále návštěvami pravoslavných chrámů na našem území.

Oproti tomu drobné pohanské svátky či Ruské státní svátky nejsou v Česku obvykle příliš známy ani slaveny. Členové ruské emigrace, kteří si přejí tyto svátky slavit, je proto obvykle slaví sami, se svými blízkými případně v širším kruhu svých krajanů.

1.6. Vztahy menšiny a majoritní společnosti

1.6.1. Vztah Čechů vůči Rusům

Při posuzování vztahu Čechů vůči cizincům obecně je v první řadě nutné vzít v potaz, že Československo bylo dlouhou dobu uzavřeno před světem ve východním bloku. Socialistický režim neumožňoval výraznější migraci a zkušenost Čechů s cizinci a odlišnou kulturou byla jen velmi omezená. Tato situace se změnila po sametové revoluci v roce 1989, avšak je nutno upozornit že k datu psaní této práce je to pouhých třicet let od revoluce. U mnoha Čechů lze stále ještě vyzorovat znaky Xenofobie, tedy strachu z neznámého.⁷⁵

Po sametové revoluci země otevřela světu nejen hranice, ale i změnou systému se stala pro cizince lákavější. Z politického i ekonomického hlediska jde o stabilní stát v srdci Evropy s bohatou historií i kulturou. Pohled na cizince se postupně mění a společnost si na jejich přítomnost pomalu zvyká.

Pohled české společnosti na Ruskou menšinu je však stále poněkud specifický. Je stále patrné historické zatížení česko-ruských vztahů. Již od ruské invaze roku 1968 v Čechách

---

⁷⁴ SCHULTZE, Sydney. *Culture and customs of Russia* (str. 51-56). Westport, CT: Greenwood Press, 2000. ISBN 0-313-31101-3

⁷⁵ ŠIŠKOVÁ, Tatjana, ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]* (str. 59-70). Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2.

panuje doslova averze ke všemu ruskému, která přetrvává doposud. Nelze opomenout ani novodobou ruskou mafii, která si i v Česku vydobyla své místo na slunci, strachu z tohoto jevu příliš nepomáhá mediální prezentace této problematiky.⁷⁶

Dalším významným problémem, který zatěžuje vztah Čechů vůči Rusům je jejich špatná identifikace. Často dochází k milné identifikaci většiny slovanských národů souhrnně jako Rusů. Nejčastěji tomu tak bývá v případě Ukrajinců a osob původem ze Zakavkazska, jejichž motivy k migraci ale i socio-kulturní specifika a celkově společenské postavení bývají zpravidla velmi odlišné od ruských, což může vést k mylným představám o ruské komunitě.⁷⁷

1.6.2. Vztah Rusů vůči Čechům

Ruská emigrantská komunita v České republice je specifická svou uzavřeností a určitou mírou segregace od majoritní společnosti. Toto vyčleňování probíhá dobrovolně ze strany samotné ruské komunity, nikoliv z popudu majoritní společnosti, která by cizince vytlačovala na okraj. Rusové se sami dobrovolně distancují od většinové společnosti a vytváří uzavřené komunity. Zdá se však, že tento jev není způsoben pohrdáním českou společností a povyšováním se nad ní.

Z průzkumů obecně vyplívá, že většina komunity je v Česku spokojená. Nedochozí také k výraznějším problémům s většinovou společností nebo systémem.⁷⁸ Ve výzkumu z roku 2015 většina respondentů odpovídala že se v Česku cítí jako doma a neplánovali návrat do své vlasti. Respondenti také vyjadřovali pozitivní vztah vůči České republice i české společnosti.⁷⁹

Integrovanost ruské komunity do české společnosti je sporná. Ač je vztah migrantů vůči zemi i lidu obvykle pozitivní nedochází k plné integraci do společnosti. Lze vysledovat silnou prostorovou koncentraci migrantské komunity. V rámci této pak lze zaznamenat etnickou ekonomiku která sama o sobě svědčí o nepříliš povedené integraci do společnosti. Za nejvýznamnější faktor při posuzování integrace do společnosti je považován stupeň ovládnutí jazyka majoritní společnosti, což je opět oblast pro ruskou komunitu problematická.⁷⁸

---

⁷⁶ ŠIŠKOVÁ, Tatjana, ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi] (str. 60-74)*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2.

⁷⁷ SLÁDEK, Karel. *Ruská menšina a česká společnost: východiska transkulturní komunikace (str. 7–21)*. Ostrava: Moravapress, 2014. ISBN 978-80-87853-12-2.

⁷⁸ DRBOHLAV Dušan, LUPTÁK Milan, JÁNSKÁ Eva a BOHUSLAVOVÁ Jaroslava. *Ruská komunita v České republice (výsledky dotazníkového šetření)* [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: http://cizinci.cz/repository/2266/file/ruska_komunita.pdf

⁷⁹ VAVREČKOVÁ Jana a DOBIÁŠOVÁ Karolína. *Začlenění ruské komunity do většinové společnosti: EIF 2013-01 (str. 54-56)*. Praha: VÚPSV, v.v.i. + FSV UK, 2015. ISBN 978-80-7416-230-5.

Jednou z překážek plnohodnotné integrace a také důvod k prostorové koncentraci může být stále ještě pocíťovaná diskriminace. Často bývá popisována diskriminace na úrovni individuální či skupinové. Bývá popisována negativní reakce Čechů po rozpoznání ruského jazyka. Často bývá zmiňována též diskriminace a šikana na školách, opět pouze je strany jednotlivců či skupin, nikoliv systémová.⁸⁰

Velmi negativně bývá samotnými Rusy hodnocena výše zmíněná mylná identifikace jiných slovanských národů jako Rusů. Vzhledem k tomu že velká část ruské komunity vnímá ruskou emigraci oproti ostatním emigrantským komunitám jako do jisté míry elitní, velmi špatně nesou, když jsou mylně identifikováni např. s osobami patřícími k nižším sociálním vrstvám. Zakládají si na dobrém vzdělání, profesi a sociálním postavení a rádi by ve společnosti vynikli, tato mylná identifikace proto může být velmi urážlivá.⁸¹

1.6.3. Mediální prezentace menšiny

Jak již bylo popsáno výše, vztah Čechů k cizincům ruského původu na našem území není příliš vřelý a stále přetrvává určitý stupeň diskriminace. Vyřešit tuto situaci příliš nepomáhají ani česká média, která zpravidla při honu na senzaci prezentují většinou negativní zprávy všeho druhu, výjimkou pak nejsou ani cizinci a menšiny.

Obecně se média ruskou diasporou příliš nezabývají, jelikož jim neposkytuje dostatek skandálních témat k publikaci. Z českých periodik se tématem ruské diaspory častěji zabývají např. Lidové Noviny a Mladá Fronta Dnes které se ve svých článcích obvykle zabývají životem ruské komunity v Česku. Některé z těchto článků pak již v samotném názvu podsouvají negativní pocity vůči Ruské menšině u nás například „Azbuky v centru přibývá, Prahu to zatím neděsí“ nebo „Rusové dobývají Prahu. Kupují byty a otevírají obchody“ nebo dokonce „Ruská invaze po čtyřiceti letech“.

Atraktivnějším tématem pro média je však aktuální dění v Ruské federaci, případně o ruských politických či válečných aktivitách. Populárním tématem českých periodik jsou pak také rozhodnutí ruského prezidenta Vladimíra Putina, který je jednou z nevlivnějších a také nejkontroverznějších postav současné politické scény. Tyto zprávy mají značný vliv na postoje české společnosti k ruské komunitě u nás i přesto že tito lidé zpravidla se současnou politickou situací v Rusku nemají vůbec nic společného.

---

⁸⁰ VAVREČKOVÁ Jana a DOBIÁŠOVÁ Karolína. *Začlenění ruské komunity do většinové společnosti: EIF 2013-01 (str. 59-60)*. Praha: VÚPSV, v.v.i. + FSV UK, 2015. ISBN 978-80-7416-230-5.

⁸¹ SLÁDEK, Karel. *Ruská menšina a česká společnost: východiska transkulturní komunikace (str. 7-21)*. Ostrava: Moravapress, 2014. ISBN 978-80-87853-12-2.

2. Praktická část

Praktická část této práce byla vypracována formou polostrukturovaných rozhovorů s jednotlivci – občany České republiky s ruskou národností. Respondenti byli dotazováni na narativní linku jejich života, aktuální názory a také plány do budoucna.

Kvůli relativní uzavřenosti až segregovanosti ruské emigrantské komunity a také citlivosti zjišťovaných údajů byli respondenti získávání metodou sněhové koule. Tato metoda je typem nepravděpodobnostního výběru respondentů určeným právě pro obtížně dostupné a uzavřené skupiny respondentů. Metoda spočívá v jednom nebo několika prvotních respondentech, kteří zprostředkují další respondenty pro výzkum, tito pak navrhnou další vhodné kandidáty atd.

Hlavním cílem zjišťování bylo získání informací o životě jednotlivců ruské národnosti na našem území – motiv emigrace, důvody pro volbu České republiky jako místa dalšího pobytu, první dojmy po příjezdu, proces aklimatizace na nové prostředí a postupné adaptace až integrace do společnosti. Součástí výzkumu bylo i dotazování na život před příchodem do České republiky, jelikož životní příběh od nejranějšího dětství podstatně ovlivňuje chování, názory a postoje dospělého jedince. Také důvod odchodu z vlasti má velký vliv na následnou adaptaci na nové prostředí.

Další podstatnou zkoumanou oblastí byla zkušenost s diskriminací v České republice. Respondenti byli dotazováni, zda se setkali s diskriminací přímou či nepřímou, případně oběma typy. Předmětem zkoumání též bylo, zda se jednalo o diskriminaci ze strany jednotlivce, skupiny či systémovou. V neposlední řadě pak bylo zjišťováno prostředí, ve kterém se s tímto jevem respondenti setkali případně reakce přítomných.

Mimo samotnou narativní linku pak byli účastníci výzkumu dotazováni na svůj aktuální vztah k Ruské federaci a k České republice. Také na zájem o aktuální politické dění v obou zemích a zda toto ovlivňuje jejich každodenní život, případně jak. Dotazování pak bylo zakončeno sérií otázek zaměřených na plány do budoucna.

Všichni respondenti byli před zahájením samotného výzkumného rozhovoru seznámeni s přibližnou strukturou rozhovoru, důvodu a způsobu uchování záznamu (zvukový záznam) a následným způsobem zpracování dat do narativního příběhu. Pro zajištění anonymity byli všichni respondenti seznámeni s faktem, že příběh bude veden pod jménem, které uvedou po začátku nahrávání bez ohledu na to, zda jde o jejich skutečné jméno či nikoliv.

Následuje devět kazuistik zpracovávajících narativní příběhy deseti respondentů, a to z toho důvodu, že dvě z respondentek měly vzhledem k sourozeneckému vztahu téměř totožný životní příběh, z toho důvodu byl jejich příběh zpracován odlišně od ostatních narativních linií. Po jednotlivých kazuistikách následuje shrnutí a výstupy z výzkumu celého výzkumu.

2.1. Kazuistika: Klaudivie (29)

Klaudivie se narodila v hlavním městě Ruské federace, v Moskvě. Otec má středoškolské vzdělání a byl v době Klaudiviina narození zaměstnán v tiskařském oboru. Matka má vysokoškolské vzdělání a také byla zaměstnána v tiskařském oboru. Klaudivie se narodila, když bylo její matce 26 let a otci 30 let, má ještě o 6 let staršího bratra.

V Rusku chodila Klaudivie do školky, z tohoto období si moc nepamatuje. Její bratr navštěvoval základní školu. Oba rodiče byli zaměstnaní. Pravděpodobně hlavním důvodem rodiny pro odchod z Ruska byly ekonomické důvody svou roli však hrála i bezpečnost. Oblast, ve které rodina bydlela nepatřila právě k nejbezpečnějším, postupně se zvyšoval počet incidentů a rodina se obávala o svou bezpečnost, především pak o bezpečnost dětí.

Rodina měla na výběr, zda odcestovat do Kanady nebo do České republiky. V rozhodování hrála největší roli blízkost a dostupnost cílové země. V případě jakéhokoliv nezdaru nebo problému byla Česká republika blíže a bylo snazší dostat se zpět domů do Ruska. V Česku byla navíc v té době příznivá imigrační politika a bylo zde poměrně snadné získat povolení k pobytu.

Společně cestovali oba rodiče, obě děti a pes. Jako dopravní prostředek zvolili vlak. Klaudivii bylo v té době 6 let. Samotnou cestu nijak extrémně neprožívala. Vzpomíná však na loučení s rodinou na vlakovém nádraží a na to, jak babička plakala, když se s nimi loučila. Před příjezdem do Čech rodina neměla předem nic domluveného, vše se řešilo až na místě od ubytování, přes práci rodičů, až po zápis dětí do školy.

Do školy byly obě děti zapsány ihned po příjezdu do Česka, navštěvovaly běžnou českou školu. Rodina přijela v zimě, tudíž děti nastupovaly uprostřed školního roku do již zaběhnuté školní třídy. Klaudivie zde nastoupila do první třídy, v té době však již uměla číst a psát azbuku, jelikož se však spolu s českými dětmi učila číst a psát od začátku, nezaznamenala v této oblasti významnější problémy. Tento školní rok byl pro ni využit jako integrační a adaptační. Učila se jazyk, a poznávala českou kulturu. Další školní rok opakovala první třídu. Do této doby již byla schopna rozumět češtině a mluvit česky dostatečně na to, aby chápala

výuku a mohla se aktivně zapojovat. Klaudiin bratr měl situaci o něco těžší, jelikož navazoval na výuku z Ruska, setkal se však s velmi pozitivním přístupem jeho třídní učitelky, která mu nabídla doučování a pomoc s čímkoliv bude třeba.

V létě obě děti trávili celé dva měsíce na různých letních táborech v Česku, což jim významně pomohlo s učením českého jazyka i integrací do české společnosti. Byl to pravděpodobně také jeden z důvodů, proč když Klaudie nastoupila po prázdninách do první třídy, neměla již s češtinou žádné významné problémy. K jejím volnočasovým aktivitám navíc patřila četba a zpěv, což ještě zdokonalilo její češtinu. Do konce základní školy byla její čeština nejen nerozeznatelná od ostatních českých dětí, ale díky četbě a zpěvu navíc mnohdy lepší, a to jak po stránce mluveného, tak po stránce psaného projevu. V ruštině je na tom téměř stejně dobře. Když se však v současné době vydá do Moskvy, uvědomuje si, že oproti ostatním má lehký přízvuk.

Na první základní škole, kterou navštěvovala, byla velmi dobře integrovaná do kolektivu a nebyly žádné problémy. Když však byla ve třetí třídě, rodina se stěhovala a Klaudie musela přestoupit na jinou základní školu. Zde bylo mnoho problémů se šikanou. Důvodem byl nejen Klaudiin ruský původ, ale také fakt že nastoupila do již zaběhnuté třídy a byla nová. Do kolektivu zde nezapadla a byla šikanována. Šikana byla jak slovní, namátkou vzpomíná: „Běžné byly posměšky typu „hele Bolševik jde“ a „Rusáci jsou tady“, to bylo takové normální v té době“, tak fyzická. Tato situace nebyla nijak řešena ze strany rodičů, pedagogických pracovníků ani školy. Následoval ještě jeden přestup na jinou základní školu. Zde docházelo pouze ke slovní šikaně.

Na střední škole studovala obor Mezinárodní vztahy. V této oblasti se pak však nikdy nepohybovala. Po ukončení střední školy pracovala jako prodavačka. Posléze otěhotněla a byla na mateřské dovolené. V tuto chvíli má po mateřské dovolené zatím pouze brigádu, a to ve finanční sféře. Na pracovním trhu se nesečkala s žádnou diskriminací. Naopak se setkala s kladnými ohlasy na perfektní ovládnutí obou jazyků. V přímém kontaktu s Čechy pak nikdy nemá problém, vzhledem k tomu že její jazykový projev je ryze český.

V současné době je Klaudie vdaná, manžel též není původně Čechem. Mají společně syna ve školkovém věku. Primární jazyk chlapečka byla po dlouhou dobu ruština. Zde se Klaudie setkala s nesouhlasem dětské doktorky a naléháním na výuku češtiny. Jakmile však chlapec nastoupil do školky, velice rychle si češtinu osvojil. V tuto chvíli je jeho čeština na velmi dobré úrovni a zlepšuje se každým dnem. Klaudie s chlapcem mluví primárně rusky, a to i na veřejnosti, češtině se však nevyhýbá. Pokud jsou jako rodina na návštěvě, nebo je třeba

vyřešit něco ve společnosti Čechů, mluví pouze česky. Obecně se setkává pouze s kladnými reakcemi na to, že chlapeček ovládá oba jazyky.

Celkově se Klaudie s diskriminací příliš nesetkala. Sama je velmi pozitivním člověkem a domnívá se, že to, zda se člověk setkává nebo nesetkává s diskriminací do určité míry souvisí také s tím, jak kterou situaci každý jednotlivý člověk vnímá. Zmiňuje však že někteří členové její rodiny se setkali s negativními reakcemi lidí, když společně mluvili rusky v tramvaji. Ona osobně se však s takto přímým projevem diskriminace nesetkala.

V Rusku byla původní rodina věřící a vychovávala obě děti ve víře. Klaudie je tedy pokřtěná. Krátce po příjezdu do České republiky Klaudiina maminka přilnula více k víře, ne však dlouhodobě. Postupem času se projevil vliv České převážně ateistické společnosti a víra ochabla. Klaudie by se nedefinovala jako přímo nevěřícího člověka, ačkoliv zmiňuje, že rozhodně nejde o víru, ke které byla jako dítě vedena. Kostel v České republice navštěvuje příležitostně, přibližně jednou do roka.

Zároveň však Klaudie ctí pravoslavné svátky a tradice. Slaví pravoslavné Vánoce a Velikonoce. Snaží se v tyto svátky vařit tradiční jídla a předat tím tradici synovi. 24. prosince a 7. ledna rodina tráví společně jako rodinný svátek a má společnou slavnostní večeři. Vánoční dárky si rodina dává 1.1. a syn je vychováván v tom, že dárky nosí děda Mráz.

České občanství má Klaudie od 25 let, tedy 4 roky. Rozhodla se zažádat si o něj, jelikož byla rozhodnutá zůstat již v Česku a považuje tuto zemi za svůj domov. V systému získání občanství se zorientovala velmi rychle. Celý systém považuje za naprosto přiměřený a snadno srozumitelný. Na internetu si vyhledala vše potřebné a jaké doklady je třeba dodat. Vzhledem k tomu, že navštěvovala od první třídy českou základní školu a následně i střední školu, nebylo třeba žádných zkoušek, pouze dodání potřebných dokladů a školních vysvědčení. Během tří měsíců pak byla žádost schválena a Klaudie se tím pádem stala občankou České republiky.

Žádost o občanství byla schválena velmi krátce po narození syna, ten však tím pádem nezískal české občanství automaticky po matce, ale bylo třeba o něj zažádat. Žádost byla schválena a chlapeček má v tuto chvíli stejně jako Klaudie dvojí občanství, tedy jak české, tak ruské. Klaudiiny rodiče občanství nemají, mají pouze trvalý pobyt. Bratr se rozhodl vrátit zpět do Moskvy. V tuto chvíli má v Rusku ještě poměrně rozvětvenou rodinu, ne však mnoho blízkých příbuzných.

Do Ruska se vrací přibližně jednou za 4–5 let, aby navštívila rodinu. Naposledy byla v Moskvě minulé léto se synem, ukázat mu odkud pochází jeho maminka. V tuto chvíli je její

vztah k Rusku neutrální až lehce negativní. V tuto chvíli plánuje zůstat v Česku. Nevylučuje možnost odchodu do zahraničí z ekonomických důvodů, pokud by k tomu však došlo, plánuje se ve stáří vrátit do České republiky, jelikož ji považuje za svůj domov.

Podrobnosti o rozhovoru:

Schůzka probíhala na lavičce v parku, poblíž dětského hřiště, kde si v průběhu rozhovoru hrál syn respondentky. Rozhovor byl opakovaně přerušován, když chlapec přišel a něco potřeboval, případně když ho respondentka ztratila z dohledu bylo třeba aby šla zkontrolovat situaci.

Rozhovor probíhal v přátelské atmosféře. Respondentka odpověděla na všechny otázky dlouhými a rozvinutými odpověďmi. V průběhu rozhovoru však byla patrná nervozita respondentky a obavy o anonymitu. Respondentka byla ujištěna že až do termínu odevzdání práce mne může kdykoliv kontaktovat a jakákoliv část rozhovoru, případně celý rozhovor může být z bakalářské práce odstraněn.

Možnosti zasáhnout do zveřejněného obsahu respondentka částečně využila ihned po rozhovoru, kdy byly sdělené informace zkorigovány, a některé informace nebyly na přání respondentky do finální podoby práce zahrnuty. Na přání respondentky jí byla její kazuistika druhý den po rozhovoru zaslána e-mailem ke schválení, a byla ještě částečně upravena, některé konkrétní informace byly nahrazeny více obecnými pojmy.

2.2. Kazuistika: Vladislav (33)

Vladislav se narodil do rodiny umělecky vzdělané rodiny. Jeho maminka se narodila a vyrostla v Rusku na Uralu, tatínek pochází z Kazachstánu. V té době bylo v Sovětském Svazu běžné, že byla v rámci kolchozu povinnost jít na nějakou dobu pracovat do sousedních sovětských zemí. Vladislavova maminka takto odcestovala z Uralu do Kazachstánu, kde zůstala nějakou dobu pracovat, poznala zde Vladislavova otce a zůstala zde s ním. Matka pracovala v muzeích jako specialista na umělecké předměty, otec pracoval v umělecké galerii též jako specialista na umělecké předměty. Vladislav se narodil na Uralu, místě odkud pochází jeho matka. Dětství však strávil střídavě v matčině rodišti a v Kazachstánu odkud pochází jeho otec. Má také o šest let mladší sestru, která se stejně jako on narodila v Rusku na Uralu. Po narození Vladislavovy sestry již maminka do práce nenastupuje a zůstává doma aby pečovala o domácnost a o děti.

Rodina bydlela centrálně v Kazachstánu. Vladislav zde chodil do školky, později do školy. Ve škole byl průměrným žákem. Kromě školy se věnoval také sportu, byl zapsán do plaveckého oddílu. Bavily ho také počítačové hry, byl členem herního klubu v době, kdy byly počítačové hry ještě v počátcích. Rodina bydlela v bytě na okraji velkého parku. Rodina měla psa, boxerku, kterou Vladislav chodil každý den na 2-3 hodiny venčit do tohoto parku. Zde se scházel s kamarády a společně trávili volný čas. Vzpomínky na trávení dětství venku, bez mobilních telefonů a internetu vnímá jako šťastné. Se sestrou kvůli věkovému rozdílu v tomto období ještě nemá společné záliby, ale občas jí hlídá a stará se o ní. Celé toto období tráví Vladislav střídavě v Kazachstánu a v matčině rodišti na Uralu, po nástupu do školy je samozřejmě cestování omezeno převážně na svátky a prázdniny.

V roce 1996 se v Kazachstánu kde rodina žije objevila hrozba studentského povstání. Rodina se obává o svou bezpečnost a začíná zvažovat odchod. Toto studentské povstání následně bylo potlačeno vojenskou silou. Zhoršuje se navíc situace Rusů v Kazachstánu, jako menšina začínají být diskriminováni a utlačováni. K tomu se navíc zhoršuje pracovní situace otce jakožto jediného živitele rodiny. Rodina se proto definitivně rozhodne pro odchod, zprvu pouze k rodině Vladislavovy matky, na Ural. Vladislav tento odchod prožívá těžce, musí odejít ze školy, ztratí kamarády. Vše však přijme klidně především proto že v tuto chvíli si ještě myslí, že Ural je jejich konečným cílem a není to místo pro něj zcela neznámé, má zde prarodiče a několik přátel.

Rodina tedy prodala dům a majetek v Kazachstánu a pouze s osobními věcmi se vydala na Ural. Zda žili několik měsíců u rodičů Vladislavovy matky. Vladislav zde ihned po příjezdu nastoupil do základní školy, měl to však v novém prostředí těžké, v té době měl účes podle svého oblíbeného hrdiny ze seriálu a bylo tak těžší nenápadně zapadnout do nového prostředí. Uralské děti vnímá jako o něco drsnější než Kazachstánské, měl zde však několik přátel z minulosti a začínal si pomalu budovat síť nových přátel a nějakou jistotu. Situaci mu ulehčovala podpora babičky a dědečka se kterými měl krásný vztah, a to prohlubovalo pocit domova.

O několik měsíců později přichází pro Vladislava šok, když mu rodiče oznamují, že Ural nebyl jejich posledním stanovištěm a stěhují se dále. Rodina měla na výběr mezi Kanadou a Českou republikou. Nakonec se rozhodli pro Česko, jelikož měli více informací o aktuální politické a socio-kulturní situaci na tomto území. Tento druhý odchod vnímá Vladislav mnohem hůře než první, ačkoliv byli na Uralu kratší dobu, tentokrát byl odchod jiný v tom, že šlo o odchod do neznáma.

První z rodiny se vydává do Česka Vladislav s maminkou. Měsíc před svými 12 narozeninami se tedy Vladislav ocitá v České republice. V první chvíli hledala Vladislavova maminka vhodné bydlení. První týden bydleli u známých. Další zhruba týden na ubytovně, přičemž zdůrazňuje že nešlo o ubytovnu dnešního typu ale o čisté a pěkné prostředí. Pak ještě nějakou dobu bydleli různě po penzionech. Mezi tím našla Vladislavova maminka pěkný byt, který vyhovoval požadavkům rodiny a zařídila jeho koupí. Rodina bydlí v tomto bytě do současnosti. Jakmile je zajištěné ubytování přijíždí Vladislavův otec s jeho mladší sestrou a psem.

Ačkoli Vladislav přijíždí do Česka na přelomu podzimu a zimy roku 1996, do školy nastupuje až v září 1997. Rodiče zařídili individuální vzdělávací plán v Rusku na Uralu a Vladislav několik dalších měsíců pokračoval doma ve studijním programu, který začal začátkem školního roku. V domácím studiu mu pomáhal tatínek. Zároveň tento čas využil k výuce základů češtiny, proto do školy nastupoval již s určitými základy češtiny.

Začátkem dalšího školního roku nastoupil do běžné české školy do 8 třídy. V nové škole neměl problém s návazností matematiky, ostatní předměty však byly problematičtější. Jako největší překvapení vnímal radikální zhoršení v dějepisu. V Kazachstánu a Rusku vždy v dějepisu a historii exceloval. Nechápal, že když se učí stejným způsobem, učí se data, události a spojitosti mezi jednotlivými situacemi, jak je možné že najednou patří k nejhorším studentům ve třídě. Toto byl prý jeden z případů kde se velmi ukázala shovívavost učitelů.

Učitelé byli k Vladislavovi shovívaví, avšak přísní a důslední, opravdu se snažili, aby se danou látku naučil a pochopil ji. Kolektivem ve škole nebyl přijat dobře. Spolužáci se mu posmívali kdykoliv se nemohl správně vyjádřit v češtině. Kromě toho byl také slovně napadán. Následovala i fyzická šikana, kdy se pokoušel se bránit. Šikana nebyla nijak řešena ani ze strany rodičů, ani ze strany školy.

Během těchto dvou ročníků základní školy se Vladislav naučil velmi dobře česky. Obával se však přijímacích zkoušek na střední školy, a proto se přihlásil na střední odborné učiliště, obor kuchař – číšník. Po třech letech na učilišti a získání výučního listu pak následovala dva roky nástavba v oboru pohostinství a cestovní ruch kde úspěšně složil maturitní zkoušku. Po škole pracoval deset let v oboru.

Vysvětluje, že v Rusku a celkově východních zemích je velmi důležité vzdělání. Podle vzdělání je druhý člověk posuzován a podle toho je s ním i jednáno. Z tohoto důvodu již od doby, kdy úspěšně odmaturoval zvažoval studium na vysoké škole. Vladislavovo okolí ho navíc

neustále motivovalo ke studiu. Zpočátku zvažoval pouze obecně studium jakéhokoliv oboru na vysoké škole, aby dokončil vzdělání a měl titul. Jelikož je však Vladislav věřící člověk, čím dál častěji se mu vkrádaly do hlavy myšlenky na studium pravoslavné teologie. Z tohoto důvodu se přihlásil ke studiu tohoto oboru na Univerzitě Karlově, kde v minulém roce dokončil magisterské studium.

Vladislav je pokřtěným pravoslavným křesťanem. Sám sebe definuje jako věřícího člověka. Pravoslavný chrám navštěvuje každou neděli a pokouší se i sobotu, když je nějaký svátek tak pokud je možné tak také navštíví chrám. Pravidelně navštěvují chrám také Vladislavovi rodiče a sestra. Rodina dodržuje půst a všechny církevní svátky. Váží se i českých svátků a tradic, avšak prioritně slaví svátky pravoslavné.

Vzhledem k tomu že v Česku prožil velkou část svého života se Vladislav rozhodl v roce 2014 zažádat o české občanství. Pravděpodobně vinou administrativní chyby trvalo schválení této žádosti téměř dva roky. Vladislav pečlivě vyčkával více než rok, následně se rozhodl na popud sestry zavolat, a zjistit aktuální situaci. Po tomto telefonátu během 3 týdnů zaslal úřad požadavky na doplnění chybějících dokumentů a poté bylo přibližně do půl roku žádosti vyhověno. Vzhledem k tomu, že Vladislav v České republice absolvoval část základní školy, střední odborné učiliště i maturitní zkoušku, nebylo třeba ani jazykových zkoušek, ani zkoušek z českých reálií. Postačovalo pouze vše doložit doklady.

Rodina má v tuto chvíli v Rusku ještě rozvětvenou část rodiny. V kontaktu jsou společně převážně přes internet a sociální sítě. Vladislav dlouhou dobu v Rusku nebyl, asi 11 let. Nedávno se do Ruska vrátil, a kromě rodiny a přátel navštívil také Moskvu, Petrohrad, a několik svatých míst. K Rusku má v tuto chvíli respekt, jakožto k zemi, ve které se narodil, ve které se narodili jeho rodiče a předci. Váží si jí také pro její bohatou historii a kulturu.

V tuto chvíli to však cítí tak, že jeho domov je zde, v Čechách. Zmiňuje že určitou část života mezi maturitou a nástupem na vysokou školu cestoval a pracoval v zahraničí. Zdůrazňuje, že dokud člověk žije pouze v Česku, pak nedokáže plně docenit jeho klady. Opravdu si začal uvědomovat výhody života zde až když byl v zahraničí, o to více si České republiky váží od té doby, kdy se vrátil zpět. Česko má velmi rád a váží si ho, nelpí však nijak extrémně na budoucnosti zde. Pokud by se změnila situace nebo měl příležitost lepšího života v zahraničí, rozhodně jí zváží. V tuto chvíli však nic takového nezvažuje a svou budoucnost vidí zde.

Podrobnosti o rozhovoru:

Rozhovor probíhal v otevřeném prostoru na poměrně klidném místě, i přesto však byl několikrát přerušen okolními vlivy. Probíhal v přátelské a klidné atmosféře. Respondent zodpověděl všechny otázky velice jasně a rozvitě. Projevil také zájem o téma práce a celkový obsah.

Tento respondent velice významně přispěl k praktické části této bakalářské práce tím, že zprostředkoval rozhovor s několika dalšími respondenty. Tyto kontaktoval, vysvětlil jim téma práce i přibližnou strukturu rozhovoru a následně zprostředkoval rozhovor s nimi.

2.3. Kazuistika: Ksenia (28)

Narodila se v Rusku na Uralu, do umělecké rodiny. Její maminka je Ruska, otec z Kazachstánu. Má staršího bratra Vladislava, jehož kazuistika je zpracována výše. Po Kseniině narození zůstává maminka doma aby pečovala o děti a domácnost. Z tohoto důvodu také Ksenia nechodila do školky. Byla doma s maminkou, která se jí věnovala, vychovávala a vzdělávala jí. V jejím nejranějším dětství žila rodina převážně v Kazachstánu, avšak často navštěvovala rodinu v Rusku.

Když bylo Ksenii pět let, rodina se rozhodla odstěhovat se z Kazachstánu. Nejprve se přesunuli k matčině rodině do Ruska. Tutu cestu nevnímala Ksenia nijak negativně, vnímala to jako nediskutovatelnou skutečnost, a také to brala jako dobrodružství. Rodina cestovala lůžkovým vlakem. Ksenia cestovala v kupé se svým otcem a jejich psem. Vzpomíná na cestu jako na dlouhou, kterou většinou prospala, když byla vzhůru tak si četla nebo malovala. Jelikož se stěhovali, měli s sebou hodně osobních věcí. Kseniina nejvýraznější vzpomínka na tuto cestu byla tato: *„Když přišla hraniční kontrola, ležela jsem na horní palandě. Měli jsme s sebou hodně věcí, protože jsme se stěhovali. Pamatuji si, jak přinutili tátů, aby otevřel každou jednu krabici. Nechácala jsem tenkrát moc co se děje, myslela jsem si, že jsou to moc zlí pánové, když nutí tátů rozhrabat ty krabice které tak pečlivě zabalil“*

V Rusku bydlela rodina nějaký čas u rodičů Kseniiny matky. Pro Kseniu to bylo známé prostředí, jelikož sem často jezdívali. Měla zde také kamarády již ze dřív. Po nějaké době matka s bratrem odjeli do České republiky, aby zařídili zázemí pro rodinu a mohl přijet i otec s Kseniou. Rodiče dceři vše pečlivě vysvětlili, a proto chácala vše co se děje a neměla obavy. Navíc otec i oba prarodiče jí věnovali plnou pozornost a péči. Matka a bratr sehnali byt pro rodinu poměrně rychle, a proto je Ksenia i s tatínkem brzy následovali a přijeli do Česka.

Z období krátce po příjezdu do Česka vzpomíná Ksenia na to, že zde neměla kamarády. Se smíchem vysvětluje, že důvodem bylo to, že se českých dětí bála, protože mluvily jinak a ona jim nerozuměla. Do první třídy nastupovala jen s velmi minimální znalostí češtiny. Výkladu většinově nerozuměla, bavili jí však předměty jako matematika. Během první třídy se její čeština zlepšila natolik, že byla postupně schopna chápat výklad ve škole. Zatímco ve škole se učila latinku a český jazyk, doma jí tatínek doučoval předměty, kterými by prošla ve škole v Rusku. Učil jí psát azbukou, číst ale také zeměpis Ruska a historii.

Ksenia se sice ve škole nesetkala se šikanou, avšak v kolektivu se cítila být vyčleněná. Ostatní děti se mezi sebou bavili, avšak ona seděla stranou sama, protože se s nimi nemohla domluvit, nerozuměla jim a oni nerozuměli jí. Tato jinakost jí vadila, přála si být jako všichni ostatní. V tomto období byla také nespokojená se svým příjmením, domnívala se, že když by měla příjmení končící na „ová“ byla by v kolektivu lépe přijata. Na popularitě Ksenii nepřidal ani přístup pedagogických pracovníků ve vyšších ročnících běžně docházelo k porovnávání třídy vůči ní, jako příklad uvádí: *„když jsme psali diktát a já dostala jedničku, učitelka říkala třídě „Podívejte i Ksenia má jedničku, jak to, že vy ostatní máte i dvojky a trojky?“*. Toto období vyčlenění trvá poměrně dlouho. První českou kamarádku má až přibližně tři roky po příjezdu do Čech. První kamarádkou byl spolužačka, od té doby se pak okruh přátel rozšiřoval. V páté třídě se již bavila se všemi spolužáky.

V páté třídě přešla ze základní školy na víceleté gymnázium. Opět si musela vydobýt své místo na slunci, jelikož kvůli svému jménu byla jiná. V tuto chvíli však již mluvila plynule česky, a proto bylo začlenění se do kolektivu snazší. Navíc ze základní školy spolu s Kseniou přestoupily další tři spolužačky, takže tentokrát již nebyla v novém kolektivu úplně sama. Na tomto gymnáziu pak zůstala až do maturity.

V deseti letech se začala věnovat sportu, konkrétně orientačnímu běhu. Kromě toho, že jí tento sport bavil v něm byla i úspěšná. Závodila na malých i velkých soutěžích. Později pak závodila i na republikové úrovni. Za svůj největší úspěch považuje vítězství na celorepublikové soutěži. Tomuto sportu se věnovala přibližně do doby, kdy končila studium na gymnáziu.

Přibližně v 16 letech došlo u Ksenii k vnitřnímu zlomu. Přestala se stydět za to, že je cizinka, za to že je Ruska. Smířila se svým původem, se svým jménem i sama se sebou. Začala si uvědomovat benefity které z toho plynou – fakt že plynule ovládá dva jazyky, umí psát a číst dva druhy písma, orientuje se nejen v české historii, geografii a kultuře ale také v Ruské. Začala být za to ráda a přijala sama sebe. Toto období vnímá ve svém životě jako velmi důležité.

Důležitější, než smíření se se sebou pro Kseniu bylo pochopení, že to není nic špatného být cizinka a že tím ona není špatná.

Na vysoké škole sudovala na Univerzitě Karlově, na fakultě humanitních studií. Zde studovala bakalářský obor. Na vysoké škole probíhalo její studium stejně jako u českých studentů. Jako překvapivé vnímala, kolik cizinců bylo mezi jejími spolužáky, jako překvapivé to vnímá v pozitivním slova smyslu. Celkově vzpomíná na období vysoké školy jako na bezproblémové.

V průběhu svého života si zahrávala s myšlenkou zažádání o české občanství, avšak znamenalo by to vzdát se občanství ruského, což nechtěla. Zažádala tedy o české občanství, jakmile byl v Česku vydán zákon o dvojím občanství, tedy roku 2014. Občanství získala na základě předložení všech vysvědčení od první třídy až po diplom o absolvování bakalářského studia. Jediný problém v celém procesu bylo to, že Ksenie bylo částečně zkomoleno příjmení. Zatímco na pase bylo přepsáno jedním způsobem, při získání občanství bylo využito přepsání jako v rodném listě, které bylo odlišné od výslovnosti. Proto si Ksenia musela dodatečně žádat o změnu jména, a vysvětlovat, že chce jen změnit příjmení na to, které používá celý život.

Po ukončení studia zvažovala budoucí kariéru. Po škole byla přijata společností Emirates jako letuška, již v průběhu několikaměsíčního školení si však uvědomila, že tato práce pro ni není vhodná. Následovala pracovní nabídka z Ruska, kterou přijala, s původním plánem odjet do Ruska na rok. V Rusku se však zamilovala a později vdala, proto se její pobyt tam o něco prodloužil.

Život v Rusku připravil Ksenii, která vyrostla v Česku několik úsměvných chvil. Říká například, že má dodnes problém se zdravením sousedů. V Česku byla zvyklá sousedy běžně zdravít ve výtahu, nebo když je potkala u dveří, v Rusku však toto není běžné. I po nějaké době života v Rusku se jí tedy občas stane, že souseda pozdraví a on pak na ní kouká proč ho zdraví cizí člověk. Popisuje také, že vzhledem k tomu, že její ruština je plynulá, její kolegové v práci nevěděli že nevyrostala v Rusku. Když pak v práci musela zvednout telefon a mluvit česky, všichni okolo ztichli a překvapeně na ní koukaly, jakým jazykem že to mluví.

V tuto chvíli žije Ksenia v Rusku, avšak plánuje se i s rodinou vrátit do České republiky. Má manžela, který je Rus, v tuto chvíli se připravuje na přestěhování do Česka především zdokonalováním se v angličtině, protože doufá že zde sežene práci v mezinárodní firmě. Mají také syna, kterému jsou dva roky, jeho jediným jazykem je ruština. V průběhu doby, kdy Ksenia žije v Rusku se domů do Prahy vrací přibližně každé 3 měsíce. Syna porodila v pražské

porodnici a několik měsíců po porodu s ním byla v Praze. Kdykoliv se vrací tak i se synem. Přesto že v Rusku na něj mluví pouze rusky, kdykoliv jsou v Česku, mluví na něj česky.

Ksenia by se ráda vrátila do Česka dříve, než její syn nastoupí do školy, aby měl podobnou možnost adaptace a integrace jakou měla ona sama. V tuto chvíli vnímá jako domov Česko, uvědomuje si však i svůj ruský původ.

Podrobnosti o rozhovoru:

Vzhledem k tomu že Ksenia se v tuto chvíli nachází v Rusku, rozhovor byl uskutečněn přes počítač pomocí programu Skype. Kseniu celá práce velmi zajímala, jelikož je jí problematika blízká a sama se jí v rámci svého studia zabývala. Odpovídala velmi otevřeně a rozvinutými odpověďmi, uváděla příklady a vyprávěla konkrétní vzpomínky ze života. Tuto zpracovanou kazuistiku ještě před její publikací viděla a schválila.

2.4. Kazuistika: Elena (35)

Elenina matka po základní škole studovala obdobu českého odborného učiliště se zaměřením na krejčovství, Elenin otec se po základní škole připravoval na výkon povolání profesionálního řidiče, kterému se věnuje do dnes. První dítě, Elenina starší sestra se jim narodilo, když bylo matce 18 let a otci 22 let. O rok později se narodilo děvčátko, které pojmenovali Oksana, vzhledem k negativním komentářům ohledně jména ji však přibližně po týdně přejmenovali na Elenu. Dnes toto vykládá jako úsměvnou historku, dodává však, že za změnu je opravdu ráda, své současné jméno si oblíbila a neumí si sama sebe jako Oksanu představit. O rok později pak přibylo do rodiny další dítě, první syn. Mladá rodina tak měla v rozestupu 3 let, 3 děti.

Zpočátku byla matka s dětmi doma. Později byly zapsány do školky, i přesto však většinu času trávily místo ve školce u své babičky. Když byly Elenině sestře 4 roky, rodiče se rozhodli zapsat jí na krasobruslení. Elena zpočátku čekala s matkou až sestře trénink skončí a s obdivem jí pozorovala zpoza mantinelu. Brzy byla do klubu zapsána také, začala tedy s bruslením již ve 3 letech. U Eleny viděli trenéři velký potenciál, u její starší sestry však nikoliv, to pravděpodobně vedlo k tomu, že sestra s bruslením brzy skončila, Elena však u sportu vydržela.

I přesto, že Elena docházela do základní školy určené pro sportující děti, její docházka nebyla zrovna zářná. Rodiče dceru často omlouvali z výuky, aby měla více času pro tréninky.

Rodiče se pak pokoušeli dceru doma doučit chybějící látku, sama Elena však poukazuje na to, že tento systém nebyl příliš efektivní. Svůj běžný den popisuje takto: „*Ráno mě maminka nebo babička odvedly na trénink. Z tréninku jsem šla do školy, která byla blízko. Po škole jsem se vracela na zimní stadion na další tréninky. Poté následovalo cvičení mimo led nebo balet. Večer jsem šla buď domů s kamarádkou, nebo mě opět vyzvedla maminka nebo babička. Takto to šlo den za dnem.*“

V závodním krasobruslení Elena pokračovala až do 16 let. Věnovala se převážně sólovému krasobruslení. Vzhledem ke své drobné postavě vyzkoušela i krasobruslení ve sportovní dvojici, této disciplíně se však věnovala pouze dvě sezóny, a to paralelně s krasobruslením sólovým. Za svůj největší úspěch v krasobruslení považuje, když postoupila do kategorie soutěží „Mistr sportu“ což je druhá nejvyšší kategorie soutěží a soutěžící se na ní mohou nominovat na celonárodní mistrovství Ruska.

Když bylo Eleně 15 let, její rodiče se rozvedli. Z rozvodu obviňovala matku, a proto se rozhodla žít dále s otcem. Její starší sestra na se na protest odstěhovala ke svému tehdejšímu příteli, mladší bratr zůstal s matkou. Oba rodiče si našli nové partnery. Elenina matka pak měla s novým manželem ještě jednu dceru. S touto nejmladší sestrou však Elena nemá příliš blízký vztah jako s ostatními sourozenci, a to z důvodu velkého věkového rozdílu a faktu že vlastně nikdy nežily společně jako sestry.

Po ukončení střední školy Elena nastoupila do místní show na ledě. Jde o stacionární show, která většinu roku vystupuje pouze v Moskvě pouze dvakrát ročně vyjíždí do jiného velkého města v Rusku. Po roce práce zde Elena našetřila dostatek peněz, aby se mohla přihlásit na vysokou školu trenérského zaměření, studovala zde dálkově na trenérku krasobruslení. Při studiu dále pracovala v krasobruslařské show. V této době dostala nabídku vystupovat v lední revue v Číně. Této nabídce využila a odstěhovala se do Číny. Poslední rok studia tedy na zkoušky do Moskvy dojížděla až z Číny.

Celkově se jí v Číně líbilo a plánovala zde zůstat. Přes známé se však seznámila se svým nynějším manželem. Ten je původem Čech, tou dobou však žil a pracoval v Číně. Jejich vztah začal jako přátelství, které později přerostlo v partnerský vztah. Po několika letech vztahu následovala svatba. Zpočátku plánovali svatbu na české ambasádě. Na poslední chvíli se však dozvěděli, že ani svatba na ambasádě by v jejich konkrétním případě nezajistila legitimnost sňatku v České republice. Jelikož měli již pozvané hosty a všichni měli nakoupené letenky do Číny, rozhodli se svatbu nerušit, ale místo úřední svatby na ambasádě to udělat po svém. Svatba proběhla v africké restauraci jejich společných známých, obřad proběhl pouze neoficiálně. I

přes to že tato svatba nebyla oficiálním obřadem, oba manželé vnímají právě tento okamžik jako uzavření manželského svazku. V Česku byla následně sňatek uzavřen ještě jednou, tentokrát již oficiální cestou, to však oba manželé vnímají jen jako nutnou oficialitu.

Po svatbě byli mladí manželé ještě asi půl roku v Číně a pak se rozhodli pro odjezd do České republiky. Po příjezdu bylo nutné v Česku Elenin pobyt legalizovat. S pomocí rodičů manžela vše vyřídili velmi rychle, včetně svatebního obřadu bylo vše zařízeno do pěti dnů. Nějakou dobu zde oba manželé pobýli, pak však dostal Elenin manžel nabídku na práci na rok v Anglii, a proto opět odcestovali. Po roce se vrátili zpět a začali si zde budovat zázemí. Elena požádala český krasobruslařský svaz o uznání vzdělání z Ruska, načež jí byla uznána vysoká třída trenéra krasobruslení (odpovídající studiu na české vysoké škole). Následně si pak našla klienty a začala soukromě vyučovat individuální lekce krasobruslení.

Manželé se rozhodli pro koupi bytu v Praze, ceny bytů jsou však velmi vysoké. Eleniny lekce bruslení nebyly dostatečným příjmem pro takové finanční zatížení mladého páru jako je koupě bytu nebo hypotéka. Bylo třeba hledat další možné cesty. I přesto, že se Eleně v práci začínalo dařit, postupně si budovala síť kontaktů i klientů, příjmy stále nebyly to dostačující. Rozhodla se proto vrátit zpět do světa ledních revue. Byla přijata do světově proslulé Disney on Ice a musela proto opět na čas odjet z Česka. Následující čtyři roky pracovala v této show a procestovala s ní takřka celý svět. První rok show cestovala po celé severní Americe, další rok projela celou Evropu, následoval rok tour po Asii a Oceánii, v posledním roce se pak se show vrátila zpět do Evropy. V průběhu této doby, kdy cestovala se show byla s manželem pravidelně v kontaktu, navštěvovali se kdykoliv to bylo možné a na léto vždy vracela zpět domů do Prahy.

Po čtyřech letech v lední revue se pak vrátila zpět do Česka. Tentokrát už se vrátila do vlastního bytu. Po příjezdu si velmi krátce užila klidu domova a pak se vrátila zpět do práce. Krátce po návratu získala práci v krasobruslařském klubu poblíž Prahy, kam pravidelně dojíždí. V tomto klubu učí skupinku svých svěřenců, kromě toho také vede lekce fyzické přípravy mimo let a hodiny baletu pro děti z celého klubu. Kromě práce v krasobruslařském klubu stále trénuje i několik svěřenců individuálně v dopoledních hodinách. Pravidelně také dochází na kurzy krasobruslení v Praze, kde vyučuje několik skupinek hobby bruslařů.

V krasobruslení se v České republice pohybuje vysoký počet Rusů, jak mezi trenéry, tak mezi klienty. Několik Eleniných svěřenců jsou také děti ruských rodičů. Při skupinových lekcích pak vznikají někdy úsměvné situace, Elena vypráví: *„Někdy když mám s dětma třeba balet, je tam několik českých a některé ruské děti. Já se snažím něco vysvětlit, ale občas mi nerozumí. A abych nevyčleňovala ty české děti, tak to i těm ruským pak vysvětluji česky. Oni mi*

nerozumí, protože mám přízvuk, a protože sami moc nerozumí česky ale zase nechci mluvit rusky aby se necítili špatně ty české děti. Tak tam na sebe všichni koukáme, snažíme se se dorozumět rukama i nohama a smějeme se tomu“

Po návratu ze zahraničí si Elena po několika letech trvalého pobytu zažádala o přidělení českého občanství. Kromě doložení bezúhonnosti a příjmů za několik posledních let musela také složit zkoušky z českých reálií a českého jazyka. Těchto zkoušek se velmi bála a poctivě se na ně připravovala z určených učebnic i za pomoci manžela, tchýně a tchána. Zkoušky nakonec úspěšně složila na první pokus. Celý proces získávání občanství považuje za složitý, avšak oprávněně složitý. Celý systém je prý naprosto přiměřený. Hůře vnímala prověrky krátce po příjezdu do České republiky. Popisovala návštěvu z úřadu, kdy byla dotazována na různé dle Eleny příliš osobní věci a pak byla požádána o přinesení několika náhodných věcí. Šlo o prověrku, zda nejde o manželství za účelem získání pobytu, tato zkouška měla zřejmě prokázat či vyvrátit, zda Elena opravdu žije se svým manželem a v daném bytě. Své pocity popisuje takto: *„měla jsem nosit co ten pán řekl, připadala jsem si jako pes, který nosí aport – přines deštník, přines pinzetu. Chtěl také přinést pár věcí které jsme ani neměli, tak jsem mu řekla že to nemáme a on na mě koukal tak podezíravě, jako bych nevěděla, kde to je a proto lhala“*

V zaměstnání ani na ulici se s přímou diskriminací nesešla. Zastává názor, že jde vždy o to, jaký je, který konkrétní člověk. V každém národě jsou dobří i zlí lidé, a každý člověk je tak trochu dobrý a může být i zlý. Vždy jde o to, jaký je člověk a jaké jsou podmínky. Nechce, proto soudit českou společnost podle jednotlivých epizod které zažije s jednotlivými lidmi.

V tuto chvíli i přes fakt, že již má české občanství se s tímto faktem stále sžívá. S manželem slaví české tradice, např. Vánoce slaví společně 24. prosince, je však ráda, pokud si na ní někdo vzpomene i 7. ledna a pošle jí přání k Vánocům nebo zavolá. Je pokřtěná a sama sebe definuje jako pravoslavnou křesťanku, pravoslavný chrám však nenavštěvuje nijak pravidelně.

V Rusku je v tuto chvíli celá Elenina rodina, oba rodiče s partnery i sourozenci. Je s nimi v pravidelném kontaktu telefonem a přes Skype. Rusko stále vnímá jako svou zemi a má ho ráda, neplánuje se tam však v tuto chvíli vracet. Česko má také ráda, cítí se zde také jako doma. Do budoucna plánuje zůstat v Česku, kdyby se však stalo cokoliv nepředvídatelného, neviděla by jak problém, vrátit se zpět do Ruska.

Podrobnosti o rozhovoru:

Rozhovor probíhal v poklidné atmosféře. Schůzka proběhla v parku. Respondentka byla seznámena s tím, že na otázky nemusí odpovídat a rozhovor může kdykoliv ukončit, této možnosti nevyužila. Ačkoliv byla z některých otázek lehce rozpačitá, na všechny odpověděla. Několikrát se sama pobavila, když totiž v souhrnu mluvila o některých věcech ze svého dětství, uvědomila si skutečnosti, které jí do té doby ani nenapadli a se smíchem říkala „*na to se tedy budu muset rodičů ještě doptat, jak to tenkrát bylo*“

Po rozhovoru se pak ještě ozvala s tím, že omylem uvedla některé faktické skutečnosti špatně a ráda by je tedy upřesnila, aby v mé práci nebyly chyby nebo nesmyslné údaje. Celkově se vyjádřila tak, že jí rozhovor bavil a zajímala se o výslednou práci. Byla jí tedy poskytnuta k nahlédnutí teoretická část práce, kde se mimo jiné dozvěděla o organizacích zaměřených na Ruskou diasporu v Česku, které jí velmi zaujali a hodlá do budoucna navštívit některé jejich akce.

2.5. Kazuistika: Alexey (24)

Alexeyovi rodiče pochází z Pskovské oblasti, tedy z nejzápadnější oblastí Ruské federace. Otec má střední vzdělání technicky zaměřené, matka studovala střední školu bez konkrétního zaměření. Alexey je jejich jediné dítě, narodil se, když jim bylo oběma kolem 20 let. Pskovská oblast je výrazná právě vysokým populačním úbytkem po rozpadu SSSR roku 1991. Ani Alexeyovi rodiče se nevyhnuli myšlenkám na odchod za lepším životem. Když byly jejich synovi tři roky, rozhodli se odejít ze své domoviny a hledat štěstí jinde. Obávali se však cestování a nových začátků s takto malým dítětem, proto Alexey zůstal v Rusku u svých prarodičů z matčiny strany.

Jako malý Alexey nechápal, proč ho rodiče nevzali sebou, proč musel zůstat u babičky a dědečka. Rodiče se vraceli do Ruska přibližně jednou až dvakrát za rok. Těsně po příjezdu do Česka pracoval Alexeyův otec na stavbě a jeho matka jako uklízečka, šlo o překlenovací období, než se naučili jazyk a mohli si v nové zemi najít lepší zaměstnání a bydlení. Alexeyovi prarodiče tou dobou ještě pracovali, dědeček ve státní firmě, babička v pekařství. Alexeyova babička měla tři děti, jednu dceru a dva syny, Alexey byl jako její čtvrté dítě, tak se k němu chovala, a tak se o něj i starala.

Když bylo Alexeyovi 6 let, nastoupil do základní školy ve městě, kde s prarodiči žil. Po škole rád hrával s dětmi z okolí fotbal. Vzpomíná že v Pskově, městě, kde žili, bylo hodně dětí

jeho věku. Kdykoliv vyšel z domu ven, bylo venku dost jeho vrstevníků, aby postavili dvě plnohodnotná fotbalová družstva a mohli hrát zápas. Takto trávil každé odpoledne a každý volný den venku s ostatními dětmi. Toto Alexey po příjezdu do Česka nejvíce postrádal.

Když bylo Alexeyovi 13 let, jeho rodiče již měli v Česku dostatečné zázemí, aby mohli syna přivést do nového domova. Po dokončení sedmé třídy základní školy, na začátku letních prázdnin přijel poprvé do Prahy. Léto zde pro něj bylo velmi smutné, chyběli mu přátelé a hraní si venku. Když šel ven a zkoušel najít kamarády nacházel jen prázdné ulice a prázdná dětská hřiště. Alexeyovi rodiče měli několik známých kteří měli děti, jednou za čas se proto setkali. Tyto chvíle byly pro Alexeye zpestřením jinak osamělého léta.

V září nastupoval do základní školy do 8. třídy. V tuto chvíli měl ještě téměř nulovou znalost českého jazyka. Babička, která Alexeye vychovávala byla původem z Ukrajiny, a proto na něj někdy mluvila i ukrajinsky což je jazyk češtině o něco bližší než ruština. Alexey se domnívá že to mohlo pomoci tomu, že se po nástupu do školy poměrně rychle naučil jazyk.

Ve škole Alexey žádné problémy neměl. Nebyl jediný žák cizího původu ve třídě, mezi spolužáky měl tři děti ukrajinského původu. Ve třídě se tedy vytvořila ruskojazyčně mluvící skupinka dětí, protože všechny z ukrajinských dětí uměly rusky, celkově se však snažili se nevyčleňovat z kolektivu a bavit se se všemi. Učitelé nabídli Alexeyovi doučování nejen češtiny ale i ostatních předmětů, jelikož v hodinách byl pro něj zpočátku výklad příliš rychlý a těžce srozumitelný.

Během dvou let na základní škole dosáhl dostatečně dobré úrovně češtiny, aby pokračoval ve studiu na Gymnáziu. Na nové škole taktéž neměl žádné problémy v kolektivu, byl velmi dobře přijat. Výkladu už rozuměl téměř vždy, někdy měl problém s porozuměním jednotlivým odborným slovům, učitelé mu slovo vždy ochotně vysvětlili a výuka probíhala dál. Na gymnáziu již také nebylo třeba žádných úlev, co se hodnocení týče, výuku zvládal naprosto plnohodnotně. Po gymnáziu nastoupil na vysokou školu ekonomického zaměření, kde v tuto chvíli končí poslední ročník a čekají ho magisterské státní zkoušky. Ke studiu si v současné době přivydělává v bankovní sféře.

S přímou diskriminací se v Česku nesetkal ve škole, v zaměstnání ani na úradech, vnímá však určité negativní klima vůči cizincům. Všimá si, že když na ulici nebo v dopravních prostředcích mluví s někým rusky, lidé okolo se na ně dívají jinak. Domnívá se, že svůj podíl na tom mají cizinci, kteří se odmítají integrovat a asimilovat. Myslí tím skupinky či jedince kteří i po několika letech pobytu zde neovládají ani základy českého jazyka a ani se nepokouší

se společnosti, jakkoliv přizpůsobit. V nejhorsích případech se pak uzavírají do pomyslných ghett podobně smýšlejících jedinců a straní se od majoritní české společnosti. Toto chování Alexey neschvaluje a domnívá se, že právě toto ovlivňuje českou společnost k negativnímu pohledu na cizince celkově.

Alexey i jeho rodina jsou věřící. Pravidelně navštěvují pravoslavný kostel a dodržují církevní svátky. Ze světských svátků slaví pouze nový rok. I přes odlišně slavení některých svátků se však snaží české společnosti maximálně přizpůsobit. Proto například slaví Vánoce 24. prosince, jelikož český národ vnímá tento svátek jako velice důležitý. Rodina se proto rozhodla slavit Vánoce v tento den, aby se tak přizpůsobili zbytku republiky a zbytečně nezdůrazňovali svůj cizí původ. Není to nic proti jejich náboženskému přesvědčení. Pravoslavná církev je v tomto ohledu otevřená a uznává slavení svátků jak podle juliánského, tak podle gregoriánského kalendáře.

Vzhledem k tomu že v České republice prošel celým vzdělávacím systémem, od základní až po vysokou školu, žije zde, pracuje zde a vnímá Česko jako svůj domov, rozhodl se před třemi lety zažádat o české občanství. Právě na základě výše zmíněného prožití školskými zařízeními v Česku mu bylo české občanství uděleno. O občanství však žádal v roce 2015 tedy pouze rok po schválení zákona o dvojím občanství. V této době byly české úřady doslova zahlceny žádostmi o české občanství, protože to byla chvíle, na kterou mnoho cizinců v Česku čekalo. Vyřízení žádosti proto trvalo přibližně dva roky. Alexey je tedy oficiálně občanem České republiky teprve něco málo přes rok.

Do budoucna plánuje zůstat v Česku. Kdyby se mu naskytla možnost odjet na rok nebo na dva do zahraničí na zkušenou, pravděpodobně by prý neodmítl, rozhodně by se však vrátil zpět do Česka. Jeho rodiče také neplánují do budoucna odchod z Česka, také to zde již vnímají jako svůj Domov. V tuto chvíli je pro Alexeye důležité úspěšně dokončit vysokou školu, pak by si rád našel dobrou práci a do budoucna koupil vlastní byt a usadil se.

Podrobnosti o rozhovoru:

Rozhovor proběhl na poměrně rušném místě a byl několikrát přerušován, šlo však o místo a čas které vyhovovali respondentovi. Alexey odpovídal jasně a rozvinutě. Ochotně dovysvětlil nesouvislosti v příběhu případně ujasnil drobnosti. Nabídl také pomoc případně další setkání při potřebě doplnění čehokoliv v jeho příběhu nebo práci celkově.

2.6. Kazuistika: Vasilina a Kristina

Vasilina a její sestra, dvojče Kristina pochází z Ruska z Brjanské oblasti, tato oblast nachází v západní části Ruské federace a hraničí na jihozápadní straně s Ukrajinou a na severozápadní straně s Běloruskem. Rodiče uzavřeli manželský sňatek v mladém věku, oběma v té době bylo 20 let. První dítě, syn se jim narodil rok po svatbě. O dva roky později přibyly do rodiny dvojčata, dívky Vasilina a Kristina.

V rodině se velmi dbá na vzdělání, oba rodiče dokončili vysokoškolské vzdělání, a i v předchozích generacích rodiny bylo vysokoškolské vzdělání běžné. Maminka pochází z věřící rodiny a sama je též velmi věřící. Otec původně uznával komunistickou ideologii a pracoval v Kolchozu. Později však také začal navštěvovat pravoslavný kostel a obrátil se na víru. Všechny děti jsou pokřtěné a do současné doby pravidelně navštěvují kostel a ctí církevní tradice a svátky.

Rodina se rozhodla pro odjezd do Česka, když byly děti ještě malé. Nejstarší syn v té době již navštěvoval první třídu základní školy. Děvčata chodila do školky. Důvod pro odchod do České republiky byl převážně ekonomický. Matčina sestra v té době již nějakou dobu žila v Česku a opakovaně rodinu přesvědčovala, ať jí následuje. Nejčastěji argumentovala hezkým prostředím v Česku, ruštině blízkým a pro děti rychle naučitelným jazykem a dobrými možnostmi zaměstnání s dostatečnou výplatou.

Rodina cestovala bez syna. Jelikož již nastoupil do školy, rodiče si nepřáli, aby v průběhu školního roku odcházel do jiné země a začínal zde od začátku. Zůstal u své babičky až do doby, kdy dokončil vysokou školu. Následně přijel za rodinou do Česka. Rodina cestovala z Ruska do Česka vlakem, děvčatům bylo v té době 4–5 let, cestu ani pocity z ní si moc nepamatují.

Po příjezdu nastoupily dívky do české školky, zde však mnoho času nepobyly. Do školky nastupovali, aniž by rozuměli jedinému českému slovu. V průběhu školky se naučily jen nejhrubší základy češtiny. V první třídě základní školy měly ještě výrazné problémy s porozuměním, avšak ročník nemusely opakovat. Na základní škole, kterou navštěvovaly byla vybrána jedna učitelka, která měla na starost všechny cizince, děvčata k ní docházela na doučování českého jazyka. Tuto výuku hodnotí jako velmi přínosnou, učili se takto češtinu mluvenou i psanou, procvičovaly diktáty a sloh a také mluvnická cvičení.

Na základní škole se sestry setkaly s šikanou z mnoha stran. Z počátku docházelo pouze ke slovnímu napadání ze strany ostatních dětí, časem se situace eskalovala až k fyzickému

napadnutí Kristiny, přičemž byla spolužáky několikrát zbita a zkopána. V těchto situacích obvykle zasáhla Vasilina, která se pokoušela všemi možnými prostředky sestru bránit. Celkově jim velmi pomohlo, že byly dvě a byly v tom společně. Vzájemně se podporovaly a ochraňovaly.

Přístup pedagogických pracovníků byl různý od velmi dobrého až po velmi špatný. Vasilina velmi hezky vzpomíná na třídní učitelku, která se snažila každý spor mezi dětmi vyřešit. Někteří učitelé řešili hrubou fyzickou šikanu tím, že od iniciátora šikany postačovala prostá omluva slůvkem „promiň“ a celá situace tím byla vyřešena. Setkali se však také s velmi negativním přístupem jedné z učitelek, která byla zaujatá vůči cizincům. Tato pedagožka záměrně hodnotila děti cizího původu přísněji, při ústním zkoušení dávala nesrovnatelně složitější otázky a celkově její chování vůči těmto dětem bylo značně neprofesionální. Toto chování vedlo až k tomu, že se rodiče rozhodly přehlásit obě dívky do jiné základní školy. Na danou učitelku bylo mnoho stížností, následkem čehož byl pracovní poměr s ní ukončen. Rodičům dívek se následně ředitel školy omluvil a nabídl návrat do původní třídy. Dívky však už zůstaly v nové škole.

V době, kdy Vasilisa s Kristina navštěvovaly základní školu se jejich rodiče rozvedli. Oba pak velmi často a dlouho pracovali, aby mohly zaplatit dva byty a uživit své děti. Na děvčata proto neměli tolik času, kolik by si přáli. Při vypracovávání domácích úkolů i učení se si sestry pomáhaly a spolupracovaly. Rodiče neměli čas děvčata doma vyučovat, a proto dodnes nemluví naprosto plynulou ruštinou. Obě sice rozumí naprosto perfektně a dokáží se vyjadřovat v každodenních tématech, u odborných výrazů však ztrácí jistotu, s psaným projevem a gramatikou mají také problémy.

Rodina dodržovala převážně pravoslavné církevní svátky. Dodržování půstu a návštěva chrámu o svátcích bylo pro rodinu naprostou samozřejmostí. Nedělní den byl pak také vyhrazen pro návštěvu chrámu, případně setkání se s ostatními členy církevní obce. Vnímají, že v Česku je soudržnost pravoslavných církevních obcí větší než v Rusku. Jsou zde běžná setkání v neděli po bohoslužbě i společné výlety. V Rusku toto není tolik běžné, protože samotná víra je něco normálního, a není tedy třeba se zvláště scházet s ostatními věřícími, protože většina vašich známých i rodiny je věřící. Ze světských svátků pak slaví pouze nový rok. Z českých svátků nedodržuje rodina téměř nic, pouze když byly dívky malé tak si oblíbili chození Mikuláše.

Maminka děvčat má ekonomické vzdělání, a proto apelovala na dcery, aby šly stejnou cestou. I přesto, že přání dívek bylo jiné, matku poslechly a obě se přihlásily na střední školu ekonomického zaměření. Přáním Vasiliny bylo studovat sociální práci, Kristina si přála obecně

něco jiného než ekonomickou školu. Na střední škole však byly obě nakonec spokojené. Kristina vzpomíná že přechod ze základní školy na střední pro ni byl velmi šokující, zatímco na základní škole byla zvyklá na urážky a drsnou fyzickou šikanu, na střední škole se k nim spolužáci chovali stejně jako k ostatním. Byl to prý ohromný šok, ale v dobrém slova smyslu.

Na vysokou školu pak nastoupily též na ekonomický směr, konkrétně na obor Ekonomika a management. Školu ukončily na bakalářské úrovni a rozhodly se dále již nepokračovat. Po dokončení studia obě pracují jako recepční v Pražských hotelech. Obě vystřídalaly na této pozici již několik míst, tato práce je baví a mají i velmi dobré hodnocení od zaměstnavatelů. Obě se shodují na tom, že do budoucnosti si dovedou představit pracovat nadále v tomto oboru.

Vasilina nezmiňuje že by se mimo základní školu setkala s jakoukoliv diskriminací nebo špatnými reakcemi na svůj původ, její sestra má však poněkud jiné zkušenosti. Kristina upozorňuje na to, že český národ má dle jejího názoru sklony k diskriminaci cizinců. Setkala se se špatným přístupem například na úřadech, obecně mezi lidmi ale také ve zdravotnictví. Popisuje, jak byla praktickou lékařkou odeslána na specializované vyšetření. Na tomto vyšetření byla postarší lékařkou nejprve nepříjemně přivítána a následně jí bylo vyšetření odepřeno, údajně s tím důvodem, že je třeba vyčkat, zda se problémy budou vyskytovat dlouhodobě a opakovaně a až pak je vhodné dělat jakákoliv vyšetření, jeden výskyt závažného problému prý nic neznačí. Kristina se domnívá, že jednání lékařky bylo podmíněno tím, že má cizí jméno. Setkala se také se slovním napadnutím od osoby důchodového věku, když v metru mluvila s přáteli Rusky. Podobných případů prý zažila mnoho.

Když byly Vasilina a Kristina malé, často navštěvovaly Rusko. Vraceli se i s rodiči prakticky každé možné volno a prázdniny. Navštěvovali rodinu a občas i cestovali po Rusku, aby se dívky naučily něco o zemi, ze které pochází. V současnosti však do Ruska tak často nejezdí. Obvykle se do své rodné země vrací podle aktuální situace v rodině, vždy se vrací na svatby, křtiny ale také pohřby příbuzných.

Dnes jsou obě dívky vděčné, že se jejich rodiče kdysi rozhodli přestěhovat do Česka. Rusko vnímají jako místo odkud pochází, avšak vracet se tam ani jedna z dívek neplánuje. Shodují se na tom, že zejména na vesnicích jsou tam velmi špatné podmínky pro život, špatná možnost zaměstnání a nízké platy. Jsou rády že nyní žijí v Praze, získaly zde dobré vzdělání a nyní mají práci která je baví.

V tuto chvíli mají dívky obě české i ruské občanství. Získání českého občanství pro ně nebylo těžké, získaly ho na základě předložení o absolvování vzdělání v České republice od základní až po vysokou školu. Celý proces vnímají jako srozumitelný a přiměřený. Na otázku, zda se cítí být spíše Ruskami nebo Češkami shodně odpovídají že je to půl na půl. Zbytek rodiny je stále v Rusku a svůj původ nemohou zapřít, zároveň však jako svůj domov vnímají Českou republiku a jejich primárním jazykem je dnes čeština. Vasilina má jasno v tom, že do budoucna by ráda zůstala v Praze. Kristina však zvažuje odchod do zahraničí, zejména z ekonomických důvodů, nicméně Česko bude vždy vnímat jako svůj domov.

Podrobnosti o rozhovorech:

Tato kazuistika byla napsána na základě dvou rozhovorů, jeden rozhovor s každou ze sester, přičemž vždy byla přítomna pouze jedna z nich. Oba rozhovory probíhaly v klidném nerušeném prostředí a přátelské atmosféře.

Rozhovory proběhly ve stejný den, avšak sestry prý neměly možnost spolu mezi rozhovory mluvit. Kristina, se kterou byl rozhovor dělán jako s druhou v pořadí při příchodu na rozhovor vůbec nevěděla, co má od setkání očekávat.

Na hrubou kostru příběhu (data, místa, členové rodiny) byla dotazována pouze Vasilina, se kterou byl rozhovor dělán dříve. Kristina již byla pouze na pocity a zkušenosti které jsou pro každou ze sester individuální. Ač u setkání nebyly obě sestry společně, velmi často zmiňovaly stejné situace, a popisovaly je téměř identicky. Nelze si také nepovšimnout i podobné volby slov v odpovědích.

2.7. Kazuistika: Vladislav (29)

Rodiče Vladislava se seznámili při studiu vysoké školy, oba pochází z města Iževska a oba zde studovali na univerzitě medicínu. Jejich jediné dítě, Vladislav se jim narodilo, když jim bylo oběma kolem 25 let. Po dokončení školy pracovali oba rodiče jako zubaři. Rodina i nadále žila v městě Iževsku.

Když bylo Vladislavovi pět let jeho rodiče se rozvedli. Otec odjel z Ruska do Evropy za lepším životem, nejprve žil ve Francii, pak v Německu, nakonec se usadil v České republice. Vladislav zůstal s matkou v Iževsku, chodil zde do školky zatím co jeho maminka nadále pracovala jako zubařka. Poté co Vladislavův otec zajistil v Česku dostatečné zázemí, oslovuje

jeho matku s žádostí o to ať i se synem přijede za ním. Pokoušejí se dát rodině novou šanci. Znovu již sňatek neuzavírají, avšak žijí dále jako rodina, jako tomu bylo před rozvodem.

Do Prahy cestoval Vladislav s maminkou letadlem. Cestu si dobře pamatuje, jelikož to bylo poprvé, kdy letěl letadlem. Před cestou se na to moc těšil a celou cestu bral jako velké dobrodružství. Bylo mu v té době 7 let. Jako dítě si tenkrát neuvědomoval geografii jako celek. Neuvědomoval si ani co to znamená že opouští svou rodnou zemi a vydává se do ciziny. Užíval si cestu letadlem a těšil se na tatínka.

Nijak zásadní rozdíl oproti životě v Rusku si neuvědomil ani po příjezdu do Česka. Z prvních dní si pamatuje že byl ohromen jogurtem s čokoládovými kuličkami, který v Rusku nikdy předtím neviděl a chtěl ho jíst stále dokola. Českému jazyku vůbec nerozuměl ale nijak mu to nevadilo, protože s maminkou a tatínkem se dorozuměl rusky, a to bylo vše co potřeboval.

Problém však nastal po nástupu do základní školy. Vůbec nerozuměl jazyku a tím pádem se nebyl schopen domluvit ani s učiteli ani se spolužáky, natož chápat výuku. Měl velké štěstí na třídní učitelku, ta se rozhodla mu s učením se češtině pomoci. Zatímco ostatní děti dostávali domácí úkoly jednotné, Vladislav je dělat nemusel, zato však dostával své vlastní domácí úkoly. Každý den dostal seznam slovíček, které se musel do dalšího dne naučit. Toto mu velice rychle pomohlo a rozšířilo slovní zásobu.

Na konci první třídy rodiče nechali Vladislava přeložit do jiné základní školy, která byla blíž jejich bydlišti. I zde byl pozitivně přijat a učitelé s ním dále pracovali na zlepšení češtiny. Během druhé třídy začal Vladislav češtině rozumět a byl schopný se zapojit do výuky se svými spolužáky. Ve čtvrté třídě pak přestoupil na jazykovou školu.

Rodiče se doma pokoušeli Vladislava učit ruštinu, psát a číst azbukou i základy ruské geografie a historie. Vzhledem k tomu, že Vladislavova babička byla povoláním učitelka, měli k tomu dostatečnou podporu, i znalosti metodiky a materiály pro výuku. Od sedmé třídy se pak kromě české základní školy Vladislav zapsal dálkově do ruské školy v Praze, kde studoval ruštinu, ruskou literaturu, historii a matematiku. Do této školy docházel vždy v sobotu od 7 do 11 třídy. Tímto studiem formálně dosáhl úrovně středního vzdělání v Rusku. Po dokončení základní školy studoval české gymnázium, to však nedokončil.

Vladislav byl jako dítě pokřtěn, avšak ne z toho důvodu, že by rodiče byli věřící, ale z toho důvodu že to brali jako tradici. Rodiče ho v dětství k víře nijak nevedli. Když bylo Vladislavovi asi 12 let, jeho rodiče se rozešli, tentokrát již na trvalo. Vladislavův otec se obrátil

na pravoslavnou víru a odešel do Ruska do kláštera do Trojicko-sergijevské Lavry. Když za ním Vladislav přijel na návštěvu byl místem naprosto uchvácen. Otec zasvětil syna do víry zasvětil a přesvědčil ho k obrácení se k pravoslavné víře. Vladislav tedy v 17 letech opouští české gymnázium a odchází do Ruska studovat do pravoslavného semináře (jde o teologicky zaměřené vzdělání vysokoškolského typu) kde studoval pět let. Po dostudování semináře se vrátil zpět do Česka, v této době bylo Vladislavovi 22 let. V naší zemi není tento konkrétní typ školy uznáván, avšak Vladislav má uznáno obecně že studoval na vysoké škole.

Po návratu do Česka hledal práci u české Pravoslavné církve. První rok pracoval bezplatně jako ipodiakon vladyky Kryštofa a u toho si přivydělával na různých brigádách. Další rok již pracoval na plný úvazek jako žalmista Pravoslavné církve v Česku. Zároveň si udělal masérský kurz a pracuje jako mobilní masér. V tuto chvíli pracuje v obou zaměstnáních napůl. Nevnímá to však jako ideální stav, říká že do budoucna si bude muset vybrat, zda chce pracovat ve světském zaměstnání, nebo v církvi a pak se tomu věnovat naplno.

Jeho pocity vůči Rusku jsou v tuto chvíli rozporuplné. Zároveň si Ruska váží jako krásné země s bohatou historií a tradicemi a jako svého domova. Nesouhlasí však se současnou ruskou politikou a je mu smutno z aktuální politické situace v Rusku. Nelíbí se mu všudypřítomná korupce a lež, kterou je prý ruská politika doslova prolezlá. Nelíbí se mu také stále se prohlubující propast mezi bohatou a chudou vrstvou. Ruskou politiku nevnímá jako demokratickou, což nevnímá jako zásadní problém, jelikož demokracii nepovažuje za ideální systém. Za jediný dokonalý systém vlády považuje teokracii (vládu Boha).

Českou republiku má Vladislav rád. Má rád českou historii, líbí se mu Praha jako město i česká krajina. Říká, že chápe českou historii, zvyky i mentalitu. Česko vnímá jako svůj domov. Sám o sobě říká, že se necítí jako Čech, cítí se jako Rus, ale jako český občan. Z tohoto důvodu také s žádostí o občanství vyčkával až Česká republika vydá zákon o dvojím občanství, nechtěl se totiž vzdát svého ruského občanství. České občanství mu bylo uděleno na základě dokladů o vzdělávání v českých školách. Do budoucna plánuje zůstat v Česku, konkrétnější plány ohledně své budoucnosti nemá, je si však jist tím, že by rád nadále žil zde.

Podrobnosti o rozhovoru:

Rozhovor s Vladislavem se uskutečnil na jím vybraném místě. Prostředí bylo rušné a rozhovor byl několikrát přerušen okolními vlivy. Vladislav ochotně odpovídal na všechny otázky a rád vysvětlil veškeré nejasnosti v jeho životním příběhu.

2.8. Kazuistika: Mustafa (29)

Mustafa pochází z Krasnodarské oblasti v Rusku, tato oblast se nachází na jihu Evropské části Ruské Federace na pobřeží Černého Moře. Narodil se do rodiny pravoslavných křesťanů. Otec měl vysokoškolské vzdělání, matka měla středoškolské. První dítě se jim narodilo, když bylo matce 22 a otci 18 let, byla to dcera, Mustafaova starší sestra. O osm let později přibyl do rodiny Mustafa, který byl i posledním dítětem svých rodičů.

V době, kdy žil Mustafa v Krasnodaru, bylo to město rostoucí a rozvíjející se. Pamatuje si, že v té době ve městě neustále přibývali nové budovy a město jako by se každým dnem zvětšovalo. Sám však říká, že v té době byl ještě dítě a měl zcela jiné starosti. Většinu dětství strávil přípravou do školy. Svůj běžný den popisuje takto: *„Z dětství v Rusku si pamatuji prakticky jen školu a přípravu do školy. Vstával jsem ráno v 8 a učil se do školy. Škola začínala v 11 hodin a byla do 6 večer. Domů jsem přicházel za tmy, na volnočasové aktivity nebyl čas. Večer jsem si udělal domácí úkoly a šel spát. Takto to bylo den za dnem, to je to, co si z dětství v Rusku pamatuji“*. Mnoho kamarádů si z tohoto období nepamatuje, s nikým z nich není od svého odjezdu v kontaktu.

Když bylo Mustafovi 10 let, jeho rodina se rozhodla opustit Rusko. K odchodu došlo náhle, uprostřed noci. Neuvědomuje si žádné předchozí narážky nebo znaky toho, že by rodiče plánovali odchod ze země. Matka prý v Rusku nebyla šťastná, nevyhovovalo jí celkové klima a fakt že v oblasti docházelo často k zemětřesením. Ohledně odchodu ze země si pamatuje, že ho matka vzbudila uprostřed noci, a sdělila mu, že se stěhují do Německa. Z Ruska odjeli oba rodiče spolu se synem. Starší sestra respondenta zůstala v domovském městě, aby dokončila studium. Po dokončení studia, ve věku 20 let přijela za rodinou do Česka. Cestu z Ruska do Česka Mustafa prakticky celou prospal, pamatuje si až probuzení se v České republice. Rodina cestoval vlakem, původně mířila do Německa, ale z nějakého Mustafovi neznámého důvodu zůstala v Praze, zde se usadila a dále už cesta do Německa nebyla zvažována.

V prvních dnech po příjezdu se rodina ubytovala v hotelu v Praze. V dalších dnech rodiče zařizovali potřebné formality na českých úřadech. První formou přivýdělnku bylo rozdávání letáků v ulicích Prahy. Vzhledem k výraznému podnikatelskému nadání bylo pozdějším zdrojem financí pro rodinu podnikání, rodina založila několik menších firem.

Prakticky okamžitě po příjezdu nastoupil Mustafa do České základní školy. Tomuto nepředcházelo žádný přípravný kurz ani zařazení do speciální třídy. Bez jakékoliv znalosti Českého jazyka nastoupil okamžitě do běžné základní školy do běžné třídy. V tu dobu sice

neovládal Český jazyk, ale latinskou abecedu ovládal, tudíž písmo pro něj nové nebylo. Mezi vrstevníky se neobyčejně rychle naučil jazyk. Již po prvním týdnu v české škole byl schopný se vyjadřovat jednoduššími českými větami, do jednoho měsíce pak mluvil naprosto na jakémkoliv téma. Nepamatuje si žádné doučování české historie, vlastivědy ani pravopisu. Na toto téma říká *„když je dítě cizinec mezi českými dětmi, nějak to přijde, nepotřeboval jsem ty věci doučovat, dítě do sebe nasává vědomosti jako houba, z běžného rozhovoru, čteného textu, z rozhovoru druhých, prostě se ty znalosti pochytí a pak v té hlavě už zůstanou“*. S jiným denním rozvrhem oproti Rusku zde také vstupuje do Mustafova života nový fenomén a sice volný čas. Odpoledne po škole, v době, kterou by v Rusku ještě trávil ve školní lavici si, obvykle trávil před televizí. Nejvíce ho bavilo koukat na Kobru 11, právě tato odpoledne před televizí mu prý byly velkým pomocníkem při učení se Českého jazyka. Základní školu již dokončoval s češtinou na úrovni plynně mluvícího, s lehkým přízvukem.

Po začlenění do kolektivu měl problém s tím, že se mu postupně v hlavě oddělilo myšlení v ruštině a myšlení v češtině. Popisuje to takto: *„když vyrůstáte v českém prostředí, začínáte myslet v češtině. Ono se může zdát, že je to dobře, ale není to tak vždy. Občas něco víte, ale víte to jen v češtině, nebo naopak něco víte jen v ruštině a neumíte to říct v češtině. Není to o tom, že neznáte ty slova, kterými by se to řeklo, vy prostě tu znalost máte jen v ruštině a česky to nevysvětlíte. A to je problém.“*

Na základní škole nebyl spolužáký moc dobře přijat. Říká, že tomu vlastně i rozumí, přišel uprostřed školního roku, navíc nerozuměl jazyku, to nejsou právě ideální podmínky pro začlenění se do zaběhnuté skupiny. Spolužáci ho s radostí učili nová česká slova, obvykle však šlo o slova slangová, neslušná nebo sprostá. Třídu pak velmi bavilo, když Mustafa slovo v dobré víře použil a měl z toho problém. Ve škole byl šikanován, zpočátku pouze slovně, později fyzicky. Nepamatuje si, že by to bylo jakýmkoliv způsobem řešeno. Věděli o tom rodiče i učitelé, nikdo to však nepovažoval za problém tak významný, aby vyžadoval řešení. Pedagogičtí pracovníci s ním prý vždy jednali jako s jakýmkoliv jiným dítětem. Vzhledem k jazykové bariéře měl na základní škole mnoho úlev a lehčí hodnocení. Jako dítě prý rád zneužíval výmluvu že otázku v testu nebo zkoušení dostatečně nepochopil, a proto jeho odpověď nebyla správná, vždy to prý vyšlo.

Po základní škole nastoupil na Gymnázium. Na střední školu již nastupoval s češtinou dostatečně dobrou na to, aby k němu bylo přistupováno jako k českému dítěti, žádných dalších výhod a úlev se již od té doby nedočkal. Po úspěšném složení maturitní zkoušky pokračoval ve

studiu na ekonomicky zaměřené Vysoké škole. Po škole se zaměřil na práci v oblasti prodeje nemovitostí.

V dětství a dospívání si neuvědomoval žádný způsob diskriminace z důvodu původu. V dospělosti nezažil přímou diskriminaci, avšak více si uvědomuje nacionalistické zaměření a nespokojenost s přítomností imigrantů v Česku. Neví však, zda jde o to, že jako dospělý si začal více všimnout něčeho, co zde bylo celou dobu, nebo zda se nálada ve společnosti změnila na více nepřátelskou vůči cizincům.

Mustafa je jediný z rodiny, kdo má České státní občanství. Zbytek rodiny, který přijel žít v Česku s trvalými pobyty. Mustafa se rozhodl požádat o občanství v době, kdy studoval na vysoké škole. Proces žádosti o občanství vnímá jako velice složitý, mnoho papírování, zkoušek a prověřování. Zmiňuje také, že celý proces žádosti byl poměrně drahý, v době, kdy vše vyřizoval to vyšlo celkově na 10.000 korun českých. Zbytek rodiny se také nikdy nenaučil česky na takové úrovni jako Mustafa.

V Rusku má již z členů rodiny jen babičku a dědečka, kteří každý rok přijíždí na návštěvu do Česka. V Česku nyní žijí jeho rodiče a starší sestra, a také zde má snoubenku ruského původu. Po odjezdu z Ruska se tam vrátil pouze jednou, kvůli úředním věcem spojeným s žádostí o České státní občanství. Do budoucna již neplánuje se vracet. K Rusku a Ruské společnosti nemá vyloženě negativní vztah, ale nevyhledává ji záměrně. Cítí se jako napůl Čech a napůl Rus. Do budoucna plánuje zůstat v České republice.

Podrobnosti o rozhovoru:

Kontakt na tohoto respondenta jsem dostala od jiného z respondentů. Byl předem zhruba seznámen s důvodem rozhovoru i tématem práce. Rozhovor probíhal v soukromí, klidné a uvolněné atmosféře.

Respondent se několikrát dotazoval na anonymitu a přístupnost finální práce. Obavy, aby nebylo z finální kazuistiky zjevné, o koho jde byly patrné v průběhu celého rozhovoru. Fiktivní jméno, stejně jako i ostatní respondenti volil sám. Původní jméno respondenta je běžně užívané jméno slovanského původu.

Pravděpodobně z obavy o soukromí nerozváděl odpovědi velmi do široka, odpovídal velice krátce a jednoduše, pouze v několika málo okamžicích se rozmluvil více (většina je výše uvedena jako přímá citace). Rozhovor byl neustále přerušován obchodními telefonáty, proto ne vždy respondent dokončil myšlenku nebo větu a k tématu si již nepřál vracet se.

2.9. Kazuistika: Nikolaj (20)

Nikolajovi rodiče pochází z Ruska. Otec pochází z oblasti Omsku, matka z Moskvy. Poznali se při studiích vysoké školy v Moskvě. Otec studoval mezinárodní vztahy, matka studovala jazyky a plánovala být překladatelkou. Dostalo se jim možnosti od univerzity v rámci programu studia v zahraničí studovat v Londýně nebo v Praze. Rozhodli se pro Prahu, protože jim toto město učarovalo.

V Praze již studoval pouze Nikolajův otec, matka zůstala v domácnosti. V Rusku si Nikolajův otec při studiích přivydělával v oblasti informačních technologií, v čemž pokračoval i při studiu v Česku a po dokončení studia se tímto oborem i nadále zabýval. Když Nikolajovy rodiče odcházeli z Ruska do Česka, opouštěli svůj domov s tím, že je možné, že se vrátí, nebo také zůstanou v České republice.

Když bylo otci 29 let, a matce 28 let, narodilo se jim první dítě, Nikolajova starší sestra. O tři roky později se narodil Nikolaj. V té době měli jejich rodiče statut dlouhodobě žijících v Česku. Když byl Nikolajovi rok, jeho rodiče se rozhodli zkusit štěstí dále ve světě. Cestovali různě po světě, podle toho, kde dostal Nikolajův otec nejvýhodnější pracovní nabídku (zmiňuje Brusel, Paříž, Thajsko).

Do školky děti nechodily, byly doma s maminkou. Vzhledem k tomu, že oba rodiče jsou věřícími pravoslavnými křesťany, obě děti jsou pokřtěné. Matka využila času, který trávila s dětmi doma a pokusila se z nich vychovat vzorné pravoslavné Rusy. Často děti vodila do pravoslavného chrámu a dodržovala s nimi svátky.

Pokoušela se své děti také ochránit před negativními vlivy dnešní doby tím, že rodina neměla doma televizi, počítač a internet, mobilní telefony také dostaly obě děti později než jejich vrstevníci. Tato snaha, udržet děti u tradičních hodnot se však nepovedla. Podle Nikolaje to v oblasti střední Evropy v dnešní době již ani není možné, plně uchránit dítě před vnějšími vlivy. V dnešní době užívá moderní technologie stejným způsobem jako jakýkoliv jeho vrstevník. V tuto chvíli víru ztratil, do kostela již nechodí. Výchovy, která mu byla dána a hodnot které mu byly vštípeny si však váží.

Po několika letech cestování se rodina vrátila zpět do Česka na 4 roky. Nikolaj v Praze nastoupil do Francouzské základní školy. Primárně mluvil rusky a francouzsky, ve škole si dobrovolně zapsal češtinu jako jazyk. Do školy chodilo mnoho českých dětí, snažil se s nimi mluvit česky. Škola v rámci výměnného programu umožňovala několika pražským školám, aby české děti chodily na hodiny do francouzské školy, a naopak děti z francouzské školy pak

příležitostně chodily do těchto českých škol na výuku. Cílem tohoto programu bylo zlepšení francouzštiny pro české děti a zlepšení češtiny pro děti z francouzské školy, ale také jejich lepší integrace do české společnosti a pochopení české kultury. Tyto návštěvy české školy měl rád, avšak dle svých slov by školu neměnil. Česká škola je prý příliš zaměřená na známky a výsledky testů, na rozdíl od francouzské školy, která je zaměřená převážně na průběh studia a pochopení získaných znalostí.

Ve volném čase se věnoval fotbalu. Zde našel mnoho kamarádů mezi českými dětmi a velmi rychle se začal zlepšovat v českém jazyce. Ve společnosti ruských dětí moc nebyl, pokud nepočítá svou starší sestru. Ve škole sám vyhledával především české děti a na fotbale byl v čistě české společnosti. Byl pro to rád, protože se toužil zlepšit v češtině a toto mu v tom pomohlo. V porovnání s francouzskými dětmi vnímá fakt, že ruština, jakožto slovanský jazyk je češtině blízká velmi kladně. Pro spolužáky francouzského původu prý bylo učení se češtiny mnohem těžší než pro Nikolaje,

Poté odjela rodina ještě na 4 roky do Itálie, do Říma, kde Nikolaj pokračoval v docházce do základní školy. Na střední školu nastoupil již opět v České republice. Navázal na francouzskou základní školu, kterou navštěvoval dříve. Nastoupil na Francouzské lyceum, které je plynulým pokračováním pro studenty francouzské školy.

Jako negativní vnímá Nikolaj krátké období po příjezdu z Itálie zpět do Česka. Jako dle svých slov „puberták“ se pokoušel najít sám sebe. Zvolil si pro to však poměrně nešťastnou cestu. Vrátil se zpět ke svým ruským kořenům a stal se silně nacionalistický. Na sociálních sítích, ale i v běžném životě pak se všemi sdílel svou hrdost na svůj ruský původ. Podporoval také naprosto otevřeně ruskou politiku a podporoval prezidenta Vladimíra Putina. Následkem tohoto nacionalistického období byla ztráta naprosté většiny přátel. Zůstali prý pouze ti přátelé, kteří se o politiku vůbec nezajímali, nebo ti, kteří ji nepovažovali za faktor, který by měl hrát svou roli při výběru přátel.

Toto období však netrvalo příliš dlouho. Po určité době Nikolaj přestal s lidmi ve svém okolí o tomto tématu mluvit, a zaměřoval se na neutrálnější témata. Později začal měnit své názory v této oblasti. V tuto chvíli se vůči Ruské federaci, politice ruské federace i postavě současného prezidenta Ruska – Vladimíru Putinovi staví spíše negativně. Postupem času se bývalí přátelé začali vracet zpět. Zpětně tohoto období velice lituje. Vnímá to tak, že ve chvíli, kdy nejvíce potřeboval přátelé, ve chvíli, kdy byl zpět v Česku a potřeboval se zde opět cítit jako doma, od sebe své přátele odehnal.

V tomto období po příjezdu zpět do Česka se rodina již definitivně dohodla, že jejich domovem je Česká republika. Všichni si proto požádali o české občanství. Nejdříve a nejnázve získala občanství Nikolajova sestra, které bylo tou dobou 18let a jedním z pravidel bylo, že 18letým žadatelům se schvalovaly žádosti o občanství ve zrychleném režimu. Oba rodiče i Nikolaj prošli standartním procesem žádání o občanství. Veškeré dokumenty a podklady nutné pro podání žádosti o občanství zařizovali Nikolajovi rodiče.

Nikolaj z celého procesu žádosti o české státní občanství nejvíce vzpomíná na přípravu na zkoušky jak z českých reálií, tak z českého jazyka. Celý proces vnímá jako naprosto srozumitelný, efektivní a spravedlivý. Ve zkouškách prý nebyli žádné zbytečné záludnosti. Byly tam prý pouze otázky, které by měl běžný Čech být schopen zodpovědět. Jako složitější chápal gramaticko-lexikální část jazykové zkoušky, avšak stále naprosto přiměřenou. Celá rodina prošla zkouškami na první pokus.

V tuto chvíli se Nikolaj nachází mimo Českou republiku, a to z důvodu studia. Studuje univerzitu v Londýně, jeho studijním oborem je žurnalistika. Ihned po studiu se chce vrátit zpět domů, do Prahy. Kdyby prý bylo možné přenést jeho školu z Londýna do Prahy, neváhal by ani vteřinu a ihned by se vrátil.

V tuto chvíli sdílí se svými rodiči lásku k České republice, k Praze i k českému národu. Tuto skutečnost několikrát během rozhovoru zopakoval. Cítí se býti plně Čechem, pokud se ho v Londýně někdo zeptá na jeho původ, bez zaváhání odpovídá, že je Čech. Má v tuto chvíli dvojí občanství, váhá, zda se ruského občanství dobrovolně nevzdá. Říká, že v tuto chvíli pro něj ruské občanství nemá žádnou hodnotu, jedinou výhodou prý je bezvízový vstup do Thajska. Do budoucna plánuje žít v Česku, a své budoucí děti jednou učit česky, a vychovávat jako hrdé Čechy.

Podrobnosti o rozhovoru:

Vzhledem k tomu, že Nikolaj se nyní nachází v Londýně, kde studuje bylo interview uskutečněno přes počítač, přes program Skype. Nikolaj na všechny otázky odpovídal nadšeně a velmi rozvinutými odpověďmi

Přál si, aby bylo z výsledné kazuistiky jasně srozumitelné, že za období ruského nacionalismu se velmi stydí a aby byla zřejmá jeho láska k Česku a hrdost na to že získal české občanství a byl tedy oficiálně uznán jako Čech, toto v rozhovoru zdůraznil opakovaně.

2.10. Shrnutí výzkumu

Vzhledem k uzavřenosti ruské emigrantské komunity, která je pro ni specifická bylo obtížné sehnat dostatek respondentů kteří by byli ochotni účastnit se výzkumu. Další překážkou byl fakt, že šlo o výzkum kvalitativní, konaný formou polostrukturovaných rozhovorů – tedy ne tak anonymní jako dotazníkové šetření a také časově podstatně náročnější pro obě strany. Z tohoto důvodu byli respondenti získáváni metodou sněhové koule, kdy každý účastník výzkumu nominoval dalšího adepta a zprostředkoval kontakt. Hlavním kritériem pro výběr respondentů byl jejich souhlas se záznamem a následným zveřejněním jejich životního příběhu. Pochopitelným následkem výběru metody sněhové koule je relativní homogenita zkoumaného vzorku, kde má mnoho respondentů společné charakteristiky, pravděpodobně nejvýraznější společnou charakteristikou je věk respondentů, přičemž všichni respondenti jsou ve věku mladé dospělosti.

Jako důvod k emigraci z Ruska uvedla většina respondentů ekonomické a bezpečnostní důvody. Česko zpravidla vnímali jako stabilní a bezpečnou zemi s dobrými možnostmi do budoucna. Pro některé hrálo roli, že měli známé nebo členy rodiny, kteří již v Česku žili. Kladně byla také hodnocena čeština jakožto slovanský jazyk, který je ruštině poměrně blízký.

Většina respondentů kromě jedné imigrovala do Česka v dětském nebo pubescentním věku, pouze jedna respondentka až ve věku mladé dospělosti. Toto má pochopitelně vliv na stupeň integrace do společnosti i na to, jak proces adaptace probíhal. Ve výzkumu se potvrzuje známý fakt, že čím mladší je dítě při příchodu do nové země, tím snazší a plynulejší je jeho integrace do společnosti. U všech dětí také hrálo velkou roli, pokud měli sourozence, který procházel stejným procesem a mohli se tak společně podporovat a pomáhat si.

Respondentky, které přišly do Česka ve školkovém věku nebo v první třídě prožívaly proces integrace podstatně odlišně od respondentů kteří přicestovali až v prepubescentním či pubescentním věku. Učení jazyka je pro malé děti snazší a přirozenější. Také učení písma probíhá ve stejném věku jako u českých dětí. V neposlední řadě pak odpadá problém s nepochopením kultury nebo reálií, jelikož se s těmito sžívají od velmi útlého věku. Oproti tomu děti, které přicestovaly ve starším školním věku popisovaly problémy ve škole při nepochopení výuky v českém jazyce ale především nenávaznosti předmětů (česká historie, český jazyk, občanská nauka a další). Většina respondentů popisovala vstřícnost a nápomocnost českých učitelů, kteří se nově příchozím dětem vždy snažili proces adaptace maximálně usnadnit. Pouze v jednom případě byl popsán negativní přístup učitelky na ZŠ, toto bylo řešeno přestupem na jinou školu kde už se problém neopakoval.

Většina respondentů však uvedla, že se v rámci základní školy setkala se šikanou ze strany spolužáků. Byla popsána šikana verbální i fyzická různého stupně a závažnosti. Základní školy se k tomuto jevu obvykle stavěly přehlíživě a nijak situaci neřešili. Respondenti často zmiňovali, že ač vyučující o všem věděli, nikdo to neřešil, dokud to nebylo opravdu nutné. V souvislosti s touto problematikou je však třeba upozornit, že na metodice řešení tohoto patologického jevu se průběžně pracuje, a v době kterou respondenti popisují bylo řešení šikany ještě poměrně novou problematikou a přístupy k ní se výrazně lišily školu od školy.

V neposlední řadě pak v integraci dětí se hrálo svou roli zapojení do volnočasových aktivit. Respondenti, jež jako děti navštěvovaly zájmové kroužky s českými dětmi nebo jezdili na letní tábory v Česku toto popisují jako velmi užitečné při procesu integrace.

Naprosto odlišně pochopitelně popisuje proces adaptace respondentka, jež přišla ve věku mladé dospělosti a možnost integrace v rámci školství tak přišla. Musela se tedy spolehnout na samostudium jak českého jazyka, tak českých reálií. Měla však oporu v manželovi českého původu a jeho rodičích kteří jí s pochopením pomáhali a podporovali.

Další oblastí, na kterou byli respondenti dotazováni je zkušenost s diskriminací. Většina popisuje, že se s určitou formou diskriminace v Česku setkala. Respondenty byly popsány různé formy od otevřené diskriminace, kdy se jedinec či skupina přímo negativně projeví vůči jedinci z důvodu jeho národnosti, po diskriminaci skrytou nejčastěji pociťovanou při hledání pracovního místa. Zpravidla nebývá popisována diskriminace systémová, avšak diskriminace na úrovni jednotlivců či skupin je poměrně častým jevem. Téměř všichni respondenti popsali, že se setkali s negativními ohlasy v případě, že na veřejných místech mluvili rusky. Zpravidla se setkávají minimálně s nonverbálními reakcemi – nenávisnými pohledy, úšklebky, odsednutím spolucestujícího ve veřejném dopravním prostředku a další. Výjimkou však nejsou ani negativní komentáře na Rusy obecně, často v domnění že jedinec češtinu neovládá. Respondenty byly popsány i úsměvné historky o rozpacích Čechů, kteří tuto negativní poznámku pronesli, když byli konfrontováni kultivovanou češtinou. Vždy následovaly omluvy ze strany Čechů, nikoliv konflikt.

Proces žádosti o České občanství vnímali všichni účastníci výzkumu jako vyčerpávající a zdoluhavý, avšak přiměřený. Často bylo zmiňováno jako pozitivní, že občanství není uděleno každému zájemci a že každý žadatel je pečlivě prověřen. Všichni respondenti mají nejen české státní občanství, ale i ruské. V odpovědích respondentů se často objevovalo, že čekali s žádostí o občanství, dokud Česká republika neuzákoní dvojí občanství, a to obvykle ze „sentimentálních vazeb na rodnou zem“ nebo „pro více možností v budoucnu“.

Všichni respondenti vyjádřili kladný vztah k České republice i Čechům. Vztah k Ruské federaci oproti tomu popisovaly jako neutrální, někdy lehce negativní, zpravidla však zmiňovali i sentimentální vazby na rodnou zem. Někteří respondenti se k této otázce nechtěli vyjadřovat. Obecně se také shodli na tom, že aktuální politické kroky Ruské federace a způsob jakým o těchto událostech informují česká média podstatně ovlivňují pohled Čechů na ruské emigranty.

Ač se nejednalo o reprodukováný výzkum, zpětně bylo shledáno několik podobností s výzkumy, které byly s touto cílovou skupinou uskutečněny v uplynulých letech. Výsledky několika výzkumů a výstupy této práce se ve většině bodů shodovaly. Lze zaznamenat podobné výsledky v oblasti důvodu migrace, zažíváním diskriminace, postojům vůči Česku a české společnosti a vztahům k Ruské federaci. Tyto v čase se opakující výsledky dá se říci svědčí pro větší přesvědčivost výsledků.

Závěr

Po revoluci roku 1989 byly otevřeny Československé hranice což po dlouhé době nadvlády socialistického režimu umožnilo naprosto svobodnou migraci. V minulém kalendářním roce, tedy roce 2018 oslavila Česká republika 100 let od založení Československa. V tomto kalendářním roce pak slavíme další velké výročí – 30 let od sametové revoluce, 30 let od pádu socialistického režimu a 30 let od znovuoobnovení demokracie v naší zemi.

Je to již zmíněných 30 let od doby kdy se naše hranice otevřeli jak českým emigrantům, tak imigrantům z ostatních zemí. Česká republika jistě za tu dobu dosáhla velkého pokroku a rozvoje. Mezi lidmi je však stále ještě cítit odpor k novému a neznámému, někteří autoři tento jev nazývají „postsocialistická xenofobie“. Český národ se stále ještě učí vyrovnat se se skupinkami cizinců přicházejících do naší země z celého světa.

V politice, pedagogice, sociologii, sociální práci ale i dalších oborech pracujících s lidem čím dál častěji zaznívají hesla jako „asimilace cizinců“ nebo „multikulturalismus“ nebo „interkulturní sociální práce“. Jde o oblast práce s veřejností, která ještě do nedávna nebyla v naší zemi příliš rozvíjena a na kterou je v poslední době kladen stále silnější důraz. Není také divu, spolu s 6 vlnou globalizace se náš svět posunul do doposud nevídané doby. Přes internet jsou lidé ve spojení napříč kontinenty i časovými pásmy. Mladší generace běžně ovládají několik světových jazyků a komunikace mezi příslušníky jednotlivých národů se stává každodenní realitou. Spolu s rozvojem leteckého průmyslu je dnes pro lidi cestování napříč celým světem dostupnější než kdykoliv dříve.

Spolu s tím se také migrace stává naprosto běžným jevem, a to jak migrace vnitřní (tedy uvnitř jednoho státu) tak migrace vnější (tedy mezi jednotlivými státy). Spolu s tím je potřeba zaměřit se na to, jak nově příchozím cizincům usnadnit adaptaci na nové prostředí, ale také na to, jak pomoci majoritní společnosti vyrovnat se se změnami které se v societě odehrávají. Tuto pomoc může zajistit nově se rozvíjející odvětví sociální práce – interkulturní sociální práce.

Interkulturní sociální práce je pojem, který je v Českých zemích poměrně nový, do budoucna však bude jeho význam pravděpodobně sílit. Právě interkulturní pracovník je odborníkem speciálně vyškoleným na zprostředkování komunikace mezi migranty a majoritní společností, aby se pokusil najít mezi lidmi společnou řeč. Měl by být vzdělán nejen v oblasti práva, psychologie a odborné komunikace, měl by také ovládat řeč menšiny na kterou se zaměřuje a být alespoň základně seznámen s historií a socio-kulturními specifiky konkrétní emigrantské komunity, jen tak bude moci opravdu zprostředkovat komunikaci mezi kulturami, nikoliv jen diktovat emigrantské komunitě, jak se má chovat dle měřítek majoritní společnosti.

Mezi emigrantskými komunitami je Ruská menšina specifická několika znaky – jde o menšinu poměrně uzavřenou vůči majoritní společnosti, která je navíc silně prostorově koncentrovaná a na místech silnější koncentrace bují emigrantská ekonomika. I přes to že členové emigrantské komunity většinou hodnotí svůj vztah k České republice a Čechům kladně, stále nedochází k integraci v plném slova smyslu. Navíc vzhledem k historickým událostem je silně negativně zatížen vztah Čechů vůči této národnostní menšině. Kromě toho jde o komunitu, která v čase sílí a migrantů ruského původu v České republice neustále přibývá. Všechny tyto znaky vypovídají o tom, že jde o komunitu migrantů, které je třeba v rámci nejen sociální práce věnovat zvláštní pozornost, seznámit se s ní blíže. To je také důvod, proč jsem jako téma své bakalářské práce zvolila právě integraci ruské národnostní menšiny do české společnosti.

Cílem této práce bylo vytvořit materiál komplexně pojímající téma ruské emigrace a ruské národnostní menšiny na našem území od historických souvislostí, přes socio-kulturní specifika která jsou popsána v teoretické části této práce, až po pohled samotných migrantů na aktuální situaci, který lze nalézt v praktické části. Jako cíl praktické části jsem si stanovila osobní setkání s deseti členy ruské národnostní menšiny. V rámci rozhovorů jsem zkoumala, narativní životní linku respondentů, důvod k emigraci a proč si jako cílovou zemi zvolili právě Česko, jak prožívali adaptaci na nové prostředí, v neposlední řadě pak to, jak sami migranti vnímají vztah Čechů vůči nim, jakožto Rusům. Mám za to, že cíl práce, který jsem si stanovila tato práce naplnila a jde o materiál který poskytuje komplexní vhled do tématu ruské emigrace a národnostní menšiny v České republice a její integrace do majoritní společnosti.

Seznam literatury

Odborná literatura

- ALBOROV, Oleg, ed. *Rossijane v Čechii: včera i segodnja*. Izdanije 1oje. Praha: Ottovo nakladatelství, 2012. Biblioteka Koordinacionnogo soveta rossijskich sootečestvennikov v Čechii. ISBN 978-80-7451-216-2.
- BLACK, J. L. *The Russian presidency of Dmitry Medvedev, 2008-12: the next step forward or merely a time out?* New York: Routledge/Taylor & Francis Group, 2015. ISBN 978-1-315-76947-9.
- BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ, ed. *Etnické komunity v české společnosti*. Praha: Ermat, 2006. ISBN 80-903086-7-8.
- BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ, *Diverzita etnických menšin: prostorová dislokace a kultura bydlení (str.145-247)*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2012. ISBN 978-80-87398-25-8
- BHALLA, A. S. *Globalization, growth and marginalization*. New York: St. Martin's Press, 1998. ISBN 031221278X.
- ČENĚK, Jiří, Josef SMOLÍK a Zdeňka VYKOUKALOVÁ. *Interkulturní psychologie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5414-7.
- FAGAN, Geraldine. *Believing in Russia: religious policy after communism*. New York: Routledge, 2013. Routledge contemporary Russia and Eastern Europe series, 41. ISBN 978-0-415-49002-3.
- KUKLA, Lubomír. *Sociální a preventivní pediatrie v současném pojetí (str. 315-323)*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-3874-1.
- KUTNOHORSKÁ, Jana. *Multikulturní ošetřovatelství pro praxi*. Praha: Grada, 2013. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-4413-1.
- MAREŠ, Miroslav. *Etnické menšiny a česká politika: analýza stranických přístupů k etnické a imigrační politice po roce 1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. Politologická řada. ISBN 80-7325-050-0.
- PAULÍK, Karel. *Psychologie lidské odolnosti*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2017. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5646-2.
- PEŠKOVÁ, Michaela. *Jsem imigrant: Ja – immigrant: imigranti z bývalých zemí SSSR v České republice*. Ústí nad Labem: Vlasta Králová, 2006. ISBN 80-87025-07-5.
- RETHMANN, Petra. *Russia: Anthropological insights*. Toronto: University of Toronto Press, 2018. ISBN 978-1-4426-3658-3.
- RYCHLÍK, Jan a Vladimír PENČEV. *Od minulosti k dnešku: dějiny českých zemí*. Vydání druhé, rozšířené. V Praze: Vyšehrad, 2018. ISBN 9788074298813

SLÁDEK, Karel. *Ruská diaspora v České republice: sociální, politická a religiózní variabilita ruských migrantů*. Praha: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-49-6.

SZABO, Miloš. *Východní křesťanské církve: stručný přehled sjednocených i nesjednocených církví křesťanského Východu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3362-6.

VACEK, Jiří a Lukáš BABKA. *Hlasy vyhnaných: periodický tisk emigrace ze sovětského Ruska (1918-1945)*. Praha: Národní knihovna České republiky – Slovanská knihovna, 2009. Publikace Slovanské knihovny. ISBN 978-80-7050-558-8.

VAVREČKOVÁ, Jana a Karolína DOBIÁŠOVÁ. *Začlenění ruské komunity do většinové společnosti: EIF 2013-01*. Praha: VÚPSV, v.v.i. + FSV UK, 2015. ISBN 978-80-7416-230-5.

ZUBOV, Andrej Borisovič, ed. *Dějiny Ruska 20. století - 1. díl*. Přeložil Libor DVOŘÁK, přeložil Zuzana SOUKUPOVÁ, přeložil Josef VOLOŠIN, přeložil Martin VRBA. Praha: Argo, 2015. ISBN 978-80-257-0921-4.

ZUBOV, Andrej Borisovič, ed. *Dějiny Ruska 20. století - 2. díl*. Přeložil Libor DVOŘÁK, přeložil Zuzana SOUKUPOVÁ, přeložil Josef VOLOŠIN, přeložil Martin VRBA. Praha: Argo, 2015. ISBN 978-80-257-0964-1.

Průvodce právy příslušníků národnostních menšin v České republice II. Praha: Úřad vlády České republiky, Sekretariát Rady vlády pro národnostní menšiny, 2017. ISBN 978-80-7440-207-4.

Zákony

Zákon č. 273/2001 Sb. o právech příslušníků národnostních menšin [cit. 2019-03-06]
Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-273>

Zákon č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém. [cit. 2019-03-06] Dostupné také z:
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-91>

Zákon č. 325/1999 Sb. o azylu [cit. 2019-03-06] Dostupné také z
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-325>

Zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců (§30- §78) [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z:
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-326>

Zákon č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a právních prostředcích ochrany před diskriminací [cit. 2019-03-12] Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-198?text=antidiskrimina%C4%8Dn%C3%AD+z%C3%A1kon>

Periodika

FENCLOVÁ, Marta. Ruská arogance a České stereotypy. *Lidové Noviny*. 2010, (25), 6 str.

KUPEC, Petr a Jan CHARVÁT. Rusové dobývají Prahu. Kupují byty a otevírají obchody. *Mladá fronta dnes*. Praha, 2012, (173).

ŠVEC, Pavel. Azbuky v centru přibývá, Prahu to zatím neděsí. *Mladá fronta dnes*. Praha, 2013, (46).

Internetové zdroje

CZERNINOVÁ, Zuzana. *Ruský charakter*[online]. [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://ruskerealie.zcu.cz/1-6-ocima-czernin>

DRBOHLAV Dušan, LUPTÁK Milan, JÁNSKÁ Eva a BOHUSLAVOVÁ Jaroslava. *Ruská komunita v České republice (výsledky dotazníkového šetření)* [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: http://cizinci.cz/repository/2266/file/ruska_komunita.pdf

KOLMAN, Petr. *Veřejné právo – Proč cizinec nesmí být členem české politické strany?* [online]. 26.01.2016 [cit. 2019-03-06]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/verejne-pravo-proc-cizinec-nesmi-byt-clenem-ceske-politicke-strany?browser=mobi>

Prot. J. Š. *Pravoslavné vyznání v České republice*[online]. Brno, 1996 [cit. 2019-04-18]. Dostupné z: https://www.orthodoxia.cz/dejiny/p_vyzn.htm

SKAGGS. *Labeling theory* [online]. [cit. 2019-03-06]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/labeling-theory>

ŠPAČKOVÁ, Iva. *Jak firmy nabírají cizince? Vyplatí se myslet i na partnery, ubytování a tlumočnicka* [online]. 13. 9. 2017 [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/jak-firmy-nabiraji-cizince-vyplati-se-myslet-i-na-partnery-u/r~e62cddf8978611e78c78002590604f2e/>

TOMEK, Prokop. *Počátky i finále odchodu sovětských vojsk z Československa* [online]. [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/pocatky-i-finale-odchodu-sovetskych-vojsk-z-ceskoslovenska/>

ODBOR AZYLOVÉ A MIGRAČNÍ POLITIKY. *Příjezd do ČR, povinnosti a délka pobytu* [online]. [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/prijezd-do-cr-povinnosti-a-delka-pobytu.aspx>

ODBOR VŠEOBECNÉ SPRÁVY, ODDĚLENÍ STÁTNÍHO OBČANSTVÍ A MATRIK. *Udělení státního občanství České republiky* [online]. 2014 [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/udeleni-statniho-obcanstvi-ceske-republiky.aspx>

MŠMT. *Uznávání zahraničního vzdělání v ČR, tzv. „nostrifikace“* [online]. [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/nostrifikac>

MŠMT. *Informace a doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k individuálnímu vzdělávání žáků v základní škole* [online]. Praha, 2016, 18 str. [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/46873/>

History, Languages and Cultures of the Slavic Peoples: from Origins to the Future: materials of the international scientific conference Prague: Vědecko vydavatelské centrum "Sociosféra-CZ", 2014

Rabování, krádeže, znásilňování, a pak čtyřicet let poroby? O osvobození země sovětskou armádou promlouvají Jaroslav Hutka a Michal Prokop. Parlamentní Listy[online]. 18. 4. 2015 [cit. 2019-03-13]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Rabovani-kradeze-znasilnovani-a-pak-ctyricet-let-poroby-O-osvobozeni-zeme-sovetskou-armadou-promlouvaji-Jaroslav-Hutka-a-Michal-Prokop-371199>

Válka Ruska s Ukrajinou, pojmenoval situaci na Krymu Mezinárodní trestní tribunál [online]. In: 15. 11. 2016 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/420792-valka-ruska-s-ukrajinou-pojmenoval-situaci-na-krymu-mezinarodni-trestni-tribunal.html>

EU prodlouží hospodářské sankce vůči Rusku [online]. In: 22. 6. 2017. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/svet/eu-prodlouzi-hospodarske-sankce-vuci-rusku.A170622_202354_ln_zahranici_sj

Ruské gymnázium Dialog [online]. [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <https://www.svoboda-williams.com/lifestyle/praha/clanek/1228-ruske-gymnazium-dialog>

O středisku [online]. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <http://rsvk.cz/cs/hlavni/o-stredisku/>

<http://ruskaskola.cz/>

Příloha č.1 – seznam statistik pro kapitolu 1.3.3 Ruská emigrace a menšina v číslech

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *T14 Cizinci podle kategorií pobytu, pohlaví a občanství k 31. 12. 2017* [online]. [cit. 2019]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27914491/1712_c01t14.pdf/7c293186-91ab-415a-811e-196ee25fbc06?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *T14 Cizinci podle kategorií pobytu, pohlaví a občanství k 31. 12. 2016* [online]. [cit. 2019]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27914491/1612_c01t14.pdf/4bbe77-c239-48cd-bf5a-7a43f6dbf71b?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *T14 Cizinci podle kategorií pobytu, pohlaví a občanství k 31. 12. 2015* [online]. [cit. 2019]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27914491/1512_c01t14.pdf/87b35289-febc-44ec-b2ad-b745d98ea17a?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *T14 Cizinci podle kategorií pobytu, pohlaví a občanství k 31. 12. 2014* [online]. [cit. 2019]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27914491/1412_c01t14.pdf/3f5fc3fb-37ff-4dd7-9c62-a45dd1134d26?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *T14 Cizinci podle kategorií pobytu, pohlaví a občanství k 31. 12. 2013* [online]. [cit. 2019]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27914491/1312_c01t14.pdf/17c97f0e-03e1-4a81-84e0-02695b9a637b?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *T14 Cizinci podle kategorií pobytu, pohlaví a občanství k 31. 12. 2012* [online]. [cit. 2019]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27914491/1212_c01t14.pdf/60915618-a7de-4fe7-956b-fdb2c80f9d7a?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *T14 Cizinci podle kategorií pobytu, pohlaví a občanství k 31. 12. 2011* [online]. [cit. 2019]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27914491/1112_c01t14.pdf/a593d863-912a-4fcf-920a-92ecf7379dd5?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *T14 Cizinci podle kategorií pobytu, pohlaví a občanství k 31. 12. 2010* [online]. [cit. 2019]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27914491/1012_c01t14.pdf/6500892d-429a-4eff-b9c7-3eec1725692f?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *T14 Cizinci podle kategorií pobytu, pohlaví a státního občanství – k 31. 12. 2009* [online]. [cit. 2019]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27914491/0912_c01t14.pdf/bd03bec0-b620-427f-b952-055bfeb178ad?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *T14 Cizinci podle kategorií pobytu, pohlaví a občanství k 31. 12. 2008* [online]. [cit. 2019]. Dostupné z:
https://www.czso.cz/documents/11292/27914491/0812_c01t14.pdf/195e3fb6-cbd5-4d52-b9dc-28a7a95ab906?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *R07 Cizinci s pobytem nad 12 měsíců podle státního občanství v letech 2008–2017* [online]. [cit. 2019]. Dostupné z:
https://www.czso.cz/documents/11292/44321488/c01R07_2017.pdf/b35e0bb4-4a9a-4c38-83d9-5a983e180e04?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *R74a Nelegální migrace na hranicích – letiště ČR podle státního občanství v letech 2008–2017* [online]. [cit. 2019]. Dostupné z:
https://www.czso.cz/documents/11292/104112453/c07R74a_2017.pdf/b39d2608-a214-4571-aeeb-8f1e97371b3a?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *R91 Státní občanství ČR nabytá během let 2001 až 2017 - podle předchozího státního občanství* [online]. [cit. 2019]. Dostupné z:
https://www.czso.cz/documents/11292/29578258/c09R91_2017.pdf/548fab58-f563-45e8-9888-91ec278e680f?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *R83 Sňatky cizinců v ČR podle vybraných státních občanství v letech 1995–2017* [online]. [cit. 2019]. Dostupné z:
https://www.czso.cz/documents/11292/29682397/c08R83_2017.pdf/543f377f-5c83-475f-8ead-519d06992795?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *R84 Rozvody cizinců v ČR podle vybraných státních občanství v letech 1995–2017* [online]. [cit. 2019]. Dostupné z:
https://www.czso.cz/documents/11292/29682397/c08R84_2017.pdf/ed3b914a-7af3-48fb-8afa-db91ca038815?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *R82 Narození cizinci v ČR podle státního občanství v letech 1995–2017* [online]. [cit. 2019]. Dostupné z:
https://www.czso.cz/documents/11292/29682397/c08R82_2017.pdf/e6b94445-aa92-4b1d-ae78-63516890e6e8?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *R85 Zemřelí cizinci v ČR podle státního občanství v letech 1995–2017* [online]. [cit. 2019]. Dostupné z:
https://www.czso.cz/documents/11292/29682397/c08R85_2017.pdf/d914f579-378e-4102-9602-86a64c745e7c?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *R322 Cizinci evidovaní na úřadech práce podle státního občanství (stav k 31. 12.) - CELKEM* [online]. [cit. 2019]. Dostupné z:
https://www.czso.cz/documents/11292/27323903/c03R322_2017.pdf/1f035c81-5905-4d4e-9100-cb35edd0d069?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *R312 Cizinci s platným živnostenským oprávněním podle státního občanství v letech 2004–2018 (stav k 31. 12.) - CELKEM* [online]. [cit. 2019]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27323903/c03R312_2018.pdf/fdc273a6-7ebe-4378-91ce-447b4b93cc83?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *R303 Zaměstnanost cizinců podle státního občanství v letech 2004–2011 a 2015–2017 (stav k 31. 12.)* [online]. [cit. 2019]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27323903/c03R303_2017.pdf/4391ea28-e280-4c6b-8347-fcd07546e065?version=1.0